BULLETIN 1955

EDITE PAR LES RESERVES
ORNITHOLOGIQUES DE BELGIQUE

UITGEGEVEN DOOR DE
BELGISCHE VOGELRESERVATEN

S.M. la Reine Elisabeth
a bien voulu honorer notre Association de Son haut patronage.

H.M. Koningin Elisabeth
heeft welwillend Hare hoge bescherming aan onze Vereniging verleend.

« L'Association a pour objet de sauvegarder les milieux naturels en Belgique dont la conservation s'impose pour les Sciences naturelles en général et l'ornithologie en particulier. L'Association s'efforce d'atteindre son but par les voies suivantes : obtenir en propriété, en location, ou sous autre forme appropriée, les dits terrains. »

* * *

« *Het doel der vereniging ligt in de vrijwaring der Natuurgebieden in België waarvan het behoud verzekerd dient te worden in het belang van de natuurwetenschappen in het algemeen en van de ornithologie in het bijzonder.*

» *De middelen die door de vereniging tot het verwezenlijken van haar doel worden aangewend zijn : het verwerven in eigendom van deze gebieden, of in pachtvorm, of het is gelijk onder welke andere geschikte vorm.* »

CONSEIL D'ADMINISTRATION - RAAD VAN BEHEER

M.M.	
Jan JACOBS	Président - Voorzitter
Walter VAN DEN BERGH	Secrétaire - Secretaris
Henri DIRKX	Trésorier - Schatbewaarder
Joseph CUYPERS	Administrateur - Beheerder
Comte de JONGHE d'ARDOYE	» »
Léon LIPPENS	» »
Baron Michel de MEVIUS	» »
Roger RAPAILLE	» »
Madame M. ROBERT	» »
Harold de SMET de NAEYER	» »
Ch.A. ULLENS de SCHOOTEN	» »
Alfred VAN BENEDEN	» »
René VERHEYEN	» »

Délégué :
Afgevaardigde : Harold HERBERIGS

COMITE DE REDACTION - REDACTIERAAD

M.M.
Joseph CUYPERS
Harold HERBERIGS
Léon LIPPENS

BULLETIN 1955

RÉSERVES ORNITHOLOGIQUES DE BELGIQUE
DE BELGISCHE VOGELRESERVATEN

SOMMAIRE – INHOUD

Jan JACOBS - Léon LIPPENS
Rapport sur l'activité de l'Association 7
Verslag over de activiteit van onze Vereniging . . 15
Harold HERBERIGS
Trois importantes réalisations de notre A.S.B.L. en 1955 23
Jos. CUYPERS
Vogelleven op « De Snepkensvijver » in 1955 . . . 31
Een bezoek aan « De Snepkensvijver » ? 36
Comment visiter « Le Snepkensvijver » ? 37
Harold HERBERIGS
Liste des nouvelles Réserves libres 38
Lijst der nieuwe Vrije Vogelreservaten 44
C.J. VERHULST
Het Domein « Putse Moer » 49
Jean de l'HALMAICHE
Utilité de l'Oiseau et Protection 58
J. HENDERICKX
Het lot van de heiden bij de grens Antwerpen-Limburg en de toekomst van hun vogelbevolking 61
Bilan 1954 - Balans 1954 68-69
Liste des Réserves libres - Lijst der Vrije Vogelreservaten . 70
Listes des membres - Lijsten der leden 71

Reproduction sur couverture d'une vue du « Buitenven » dans la réserve « Putse Moer ».
Deel van « Buitenven » « Putse Moer » - Photo Verhulst.

Siège : 21, rue Montoyer, Bruxelles.
Zetel : Montoyerstraat 21, Brussel.

Secrétariat : Société Royale de Zoologie, Anvers.
Tél. Anvers N° 32.52.59 C.C.P. N° 834.31

Secretariaat : Kon. Maatschappij voor Dierkunde, Antwerpen.
Tel. Antwerpen Nr 32.52.59 P.C.N. 834.31

SCHENKINGEN ONDER LEVENDEN EN TESTAMENTAIRE BESCHIKKINGEN

We traden in onderhandelingen met verschillende personen, die mogelijk geneigd zouden zijn ons schenkingen onder levenden of legaten over te maken. Zeer doelmatig kan inderdaad onze actie worden gesteund, door tijdig enige testamentaire beschikkingen te voorzien, ten voordele van onze Vereniging.

Het geval doet zich onder andere vaak voor, dat kinderloze personen, dus zonder rechtstreekse erfgenamen maar ook zonder rechthebbenden op hun erfenis, met toegewijde zorg en liefde hun eigendommen steeds intact bewaarden. Om na hun dood de instandhouding van hun landgoed waarvan ze zoveel hielden, te verzekeren, kunnen de eigenaars ons ofwel een schenking onder levenden doen van het naakt eigendom, waarvan zij het vruchtgebruik behouden, ofwel onroerende goederen bij testamentaire beschikkingen aan onze Vereniging nalaten. Elk geval dient afzonderlijk eerst te worden ingestudeerd en wie belang stelt in deze kwestie, kan ons hierover schrijven of met ons in verbinding treden om de verschillende mogelijkheden te onderzoeken.

Aan dezen die zo goed zouden zijn aan de Vereniging bij wilsbeschikking een legaat (speciën, mobilair of immobiliën) te vermaken, raden wij ten zeerste aan, in overleg met hun notaris, de volgende formule te gebruiken :

« Ik ondergetekende ..... verklaar hierbij te legateren aan « De Belgische Vogelreservaten », Vereniging zonder Winstoogmerken, waarvan de zetel te Brussel, Montoyerstraat 21, is gevestigd, doch het Secretariaat te Antwerpen, ter wettige woonplaats, Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde, N.V., Astridplein 26, een bedrag van ..... (of, gebeurlijk, volgende roerende of onroerende goederen .....). »

Zo de testateur dit in zijn wilsbeschikking wenst in te lassen, kan hij er gebeurlijk het volgende aan toevoegen :

« ...vrij van alle lasten en onkosten, met inbegrip van de successierechten ».

« Datum en handtekening. »

Zeer belangrijke opmerking.

Voor niet aanverwante erfgenamen kunnen de erfenisrechten 60 % van de waarde bedragen; dit heeft bijna altijd tot gevolg dat de eigendommen verkocht of verkaveld worden.

Daarentegen, in geval van schenking of legaat van zelfde eigendommen aan de Vereniging zonder Winstoogmerken « De Belgische Vogelreservaten » bedragen de erfenisrechten enkel 8 %.

DONATIONS ENTRE VIFS OU TESTAMENTAIRES

Nous sommes en pourparlers avec différentes personnes qui seraient disposées à nous faire des donations ou des legs. Il est en effet possible de soutenir très efficacement nos efforts en prévoyant certaines dispositions testamentaires en faveur de notre association.

Le cas le plus fréquent est celui de certaines personnes qui n'ont pas d'enfants ni d'héritiers directs ou réservataires et qui possèdent des propriétés qui ont été conservées intactes grâce à beaucoup d'amour et de soins. Afin d'assurer après leur mort la conservation de ces sites qu'ils aiment tant, les propriétaires peuvent, soit nous faire donation entre vifs de la nue-propriété, tout en en conservant l'usufruit pour eux, soit nous léguer ces immeubles par disposition testamentaire. Chaque cas est à étudier individuellement et ceux que la question intéresse peuvent nous écrire et entrer en rapport avec l'association en vue d'étudier les différentes possibilités.

Ceux qui désirent faire une simple donation testamentaire, peuvent s'inspirer de la formule ci-dessous.

« Je soussigné ..... déclare léguer à l'Association sans but lucratif « Les Réserves Ornithologiques de Belgique », ayant son siège social à Bruxelles, 21, rue Montoyer, mais dont le Secrétariat est établi à la Société Royale de Zoologie d'Anvers, Société Anonyme, ayant son siège social à Anvers, 26, Place Reine Astrid, la somme de ..... (ou tels biens mobiliers ou immobiliers). »

Eventuellement, si telle est la volonté du testateur, ajouter la mention : *« libre(s) de tous droits et frais, y compris les droits de succession ».*

« Signature - Date »

Remarque très importante.

Les bénéficiaires de successions qui ne sont pas héritiers directs peuvent être amenés à payer au fisc jusqu'à 60 % de la valeur de leur héritage. Ce qui provoque généralement la vente ou le morcellement de l'héritage. Ceci ne se produit pas lors d'un legs ou d'une donation en faveur de notre A.S.B.L. « Les Réserves Ornithologiques de Belgique », pour qui les droits de succession n'excèdent pas 8 %.

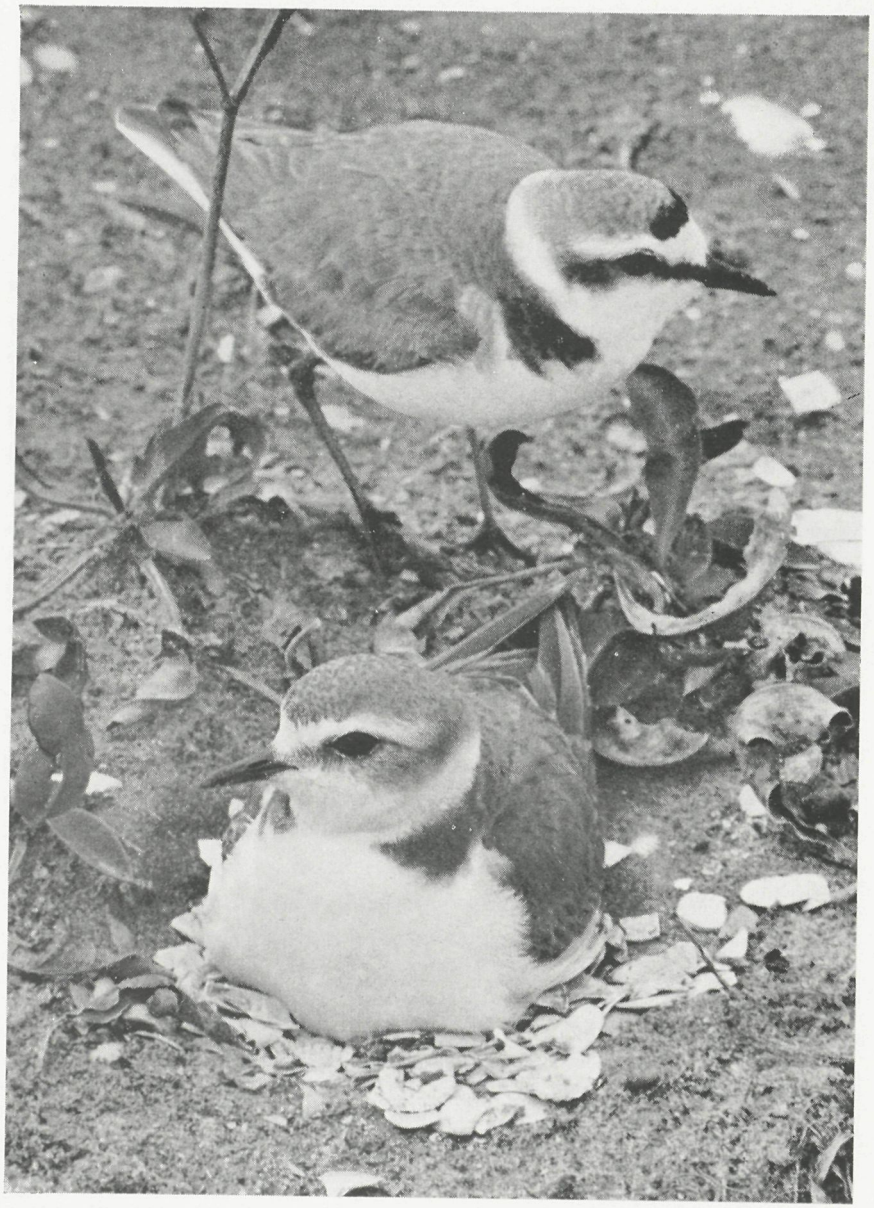

Strandplevier - Zwinreservaat.
(Charadrius alexandrinus)
Pluvier à collier interrompu - Réserve du Zwin.

(Photo M. Verbruggen)

Rapport sur l'activité de l'Association

par Jan JACOBS,
Président des « Réserves Ornithologiques de Belgique »

et Léon LIPPENS
Administrateur des « Réserves Ornithologiques de Belgique »

Pendant l'année 1955, notre activité s'est développée et amplifiée. Nous avons créé de nouvelles réserves, nous avons fait de multiples démarches pour assurer la protection des milieux naturels et des oiseaux, nous avons recruté de nouveaux membres et avons gardé contact avec les anciens; nous sommes intervenus auprès des Pouvoirs Publics dans de nombreux domaines.

Nous avons l'honneur de donner ci-dessous un bref aperçu de nos diverses activités :

— 1 — Notre second bulletin a paru au début de l'année et a produit une excellente impression. Les magnifiques reproductions photographiques qui illustraient le bulletin ont permis à beaucoup de lecteurs de se rendre compte que la chasse photographique des oiseaux est un noble sport qui réserve bien des satisfactions. Ce bulletin a été très largement distribué; il constitue un lien entre tous nos membres et la preuve de la vitalité de notre association.

— 2 — Quelques nouvelles réserves libres se sont ajoutées aux cinquante que nous possédons déjà. On en trouvera la description plus loin.

— 3 — Des pourparlers qui sont sur le point d'aboutir nous permettront bientôt d'annoncer la constitution d'un ensemble impressionnant de réserves dans le Hainaut. Les affaissements de charbonnages de la région de Baudour et d'Harchies constituent des milieux naturels marécageux extrêmement intéressants. Notre association a pris en location le droit de chasse sur les propriétés de l'Etat à Baudour. Ce marais, d'une superficie de 70 Ha est magnifique. Cette location, dont le prix s'élève à frs 8.326,— a été payée par un don spécial de 3.000,— frs de Mr. Simon et par un don anonyme d'un administrateur de notre association pour le solde. Des accords seront conclus avec les chasseurs riverains afin d'étendre la réserve. Disons une fois de plus que le but de notre Association n'est nullement d'empêcher la chasse sportive; au contraire, notre Association s'efforce toujours de s'entendre avec les chasseurs. Cette

entente donne d'ailleurs d'excellents résultats aux deux parties en cause : d'une part, le gibier augmente et d'autre part les oiseaux rares ou intéressants sont protégés et le gardiennat est renforcé, spécialement à l'époque de la nidification.
Notre Association a désigné Monsieur Paul Simon comme conservateur de la réserve de Baudour.
Quant au grand marais de Harchies-Bernissart, nos pourparlers sont en bonne voie, d'une part avec le Conseil d'Administration et la Direction du Charbonnage de Bernissart, et d'autre part, avec Messieurs Macau et Lahaut, titulaires actuels du droit de chasse. Chacun paraît fort désireux d'atteindre le but poursuivi : créer à cet endroit unique une grande réserve ornithologique où les oiseaux nicheurs et la plupart des migrateurs jouiraient d'une protection absolue. Rappelons qu'à Harchies les espèces suivantes nichent : le grand butor, le blongios, le grèbe huppé, le col-vert, les sarcelles, le souchet, le busard des roseaux, les rousserolles, locustelles, poules d'eau, râles, marouettes, vanneaux, etc...

— 4 — Nous gardons un contact toujours étroit et amical avec « L'Entente Nationale pour la Protection de la Nature ». Cette année-ci, la 3e Journée Nationale s'est tenue à Malmédy le 12 juin dernier et notre Association y était représentée par le Président et plusieurs de nos membres. Une séance académique tenue à l'Athénée de Malmédy, était suivie par de magnifiques promenades en Hautes-Fagnes, organisées sous les auspices des « Amis de la Fagne », grands animateurs de cette 3e Journée.

— 5 — Notre délégué, Mr. Herberigs, a continué à faire preuve d'un zèle et d'un dynamisme enthousiastes. Il a parcouru le pays en tous sens; il a contacté les particuliers et les pouvoirs publics; il a visité et inspecté de nombreuses réserves libres et a prospecté beaucoup de territoires qui lui avaient été indiqués comme intéressants.
Le nombre des membres s'élève actuellement à 875, dont 28 membres d'honneur, 14 membres à vie, et 370 membres protecteurs contre un total de 721 membres en 1954 et 572 membres en 1953. Si chacun de nos membres nous apportait un seul membre nouveau en 1956, nous nagerions dans l'euphorie, si pas dans l'or, et notre action pourrait se développer considérablement.

— 6 — Nos activités prenant un essor toujours plus grand, nous avons dû réorganiser notre Secrétariat. La Société Royale de Zoologie d'Anvers a bien voulu mettre un local à notre disposition. Nous y avons installé un secrétaire appointé qui consacrera un certain nombre d'heures par semaine aux travaux administratifs, à la correspondance, à la compta-

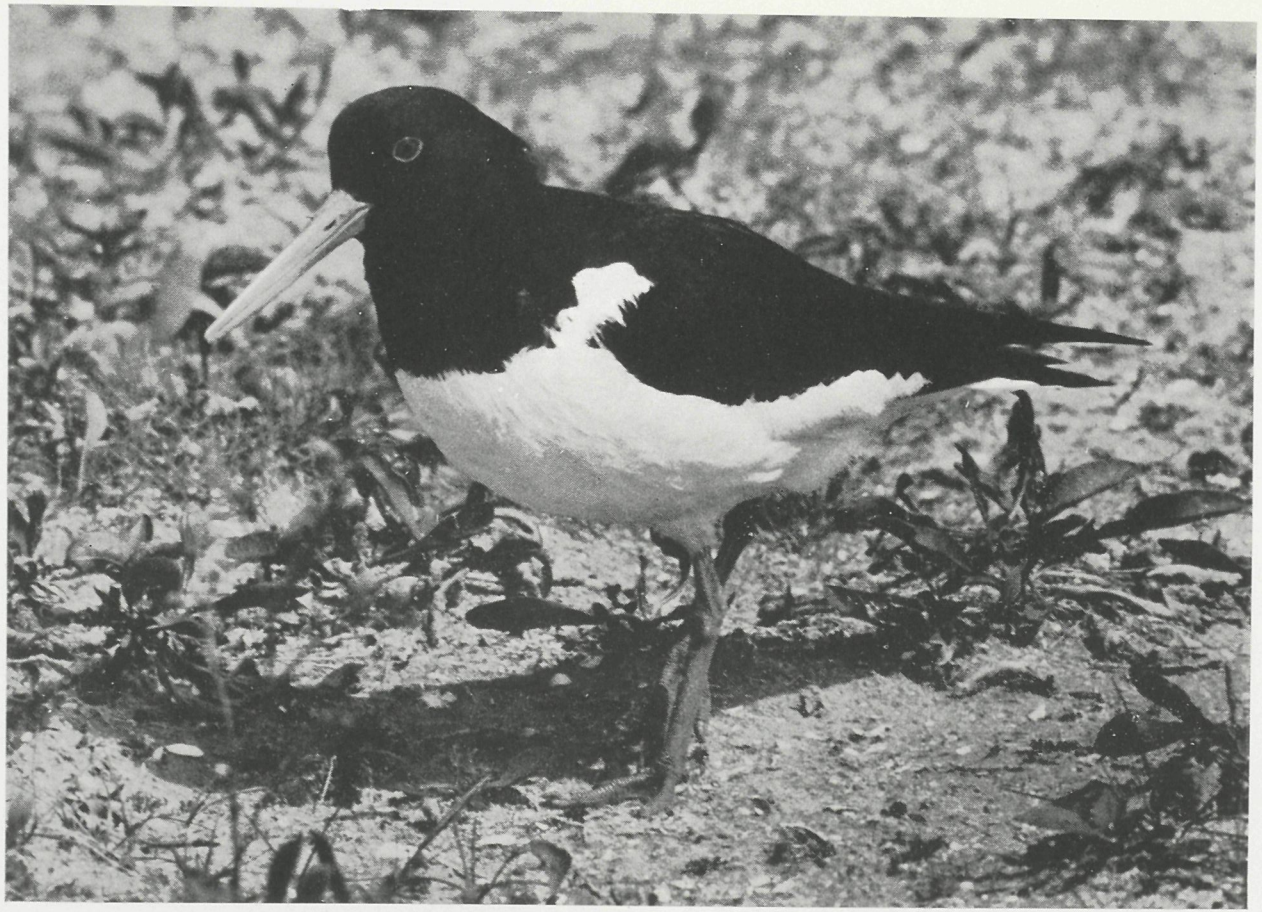

Scholekster - Zwinreservaat. *(Haematopus ostralegus)* *Huîtrier pie - Réserve du Zwin.*
(Photo M. Verbruggen - 30-5-1955)

bilité, etc... etc. Nous avons acheté une machine à écrire. Ainsi la permanence de notre Secrétariat est assurée.
C'est le moment de remercier ceux qui jusqu'à présent ont assumé ce lourd travail de secrétariat et nous citons spécialement Mr. Jacobs, Mr. Dirkx, Madame André et Mr. Herberigs.

— 7 — L'excursion annuelle eut lieu le 19 juin 1955 et eut comme but les marais de Baudour et de Harchies. Il avait d'abord été décidé de visiter le Namurois, mais devant les possibilités qui s'offraient de réaliser immédiatement une grande réserve ornithologique dans le Hainaut, nous avons pensé qu'il était intéressant de montrer à nos membres les territoires dont beaucoup ignoraient l'existence.
Rappelons que cette excursion avait été précédée d'une visite sur place, faite par MM. Herberigs, Simon et Lippens le 12 mai et qu'à cette époque de très nombreux migrateurs ont été observés le long des rives de ces marais, notamment des combattants, gravelots, chevaliers sylvains, à pattes vertes, gambette, guignette, guifette noirâtre, etc... etc. De nombreux vanneaux ont été observés avec leurs poussins. Comme terrain d'étude des migrations des oiseaux d'eau loin à l'intérieur du pays, ces marais se révèlent extrêmement intéressants.
Les membres présents ont d'abord parcouru les parties les plus accessibles des marais d'Harchies. De nombreux grèbes et leurs jeunes furent observés ainsi que des guifettes noires. Au cours de l'après-midi lors de la visite des marais de Baudour les promeneurs furent témoins de vols acrobatiques exécutés par des canards souchets. Le site fut parcouru et certains oiseaux ont pu être bagués.
Tous les participants furent unanimes pour exprimer leur enthousiasme devant ces deux nouvelles réalisations des Réserves Ornithologiques. Des mots de vifs remercîments furent prononcés à l'égard de Monsieur René Simon, le docteur Macau et le chirurgien Lahaut qui ont grandement secondé notre Association dans ces multiples démarches et négociations.
Quelques membres eurent encore le temps de passer dans la soirée par les splendides bois de La Hamaide érigés en réserve par le propriétaire Monsieur L. Loix.
Nous tenons à remercier ici tous ceux qui se chargèrent de l'organisation de cette belle journée et en particulier, Messieurs Paul Simon, le professeur Bastin et H. Herberigs.

— 8 — Nos sections provinciales de Namur (Président : Baron de Mévius; secrétaire : Mr. Rapaille) et de Flandre Orientale (Président: Mr. de Smet de Naeyer; secrétaire : Mr. D. Herberigs) ont fait preuve d'une grande activité, non seulement au point de vue du recrutement des membres, mais encore au point de vue de la prospection des sites, de la

propagande et du travail préparatoire à l'acceptation de nouvelles réserves libres ou à l'acquisition future de sites intéressants.

La section de Namur a organisé le 30 mars une conférence avec comme titre : « La Belgique, seul pays où la nature n'est pas protégée ». Notre administrateur, L. Lippens, y prit la parole et Mr. Carlo Verlinden y montra un superbe film réalisé (pas en Belgique bien sûr, où il n'y a pas de parcs nationaux) en Europe Centrale dans un parc national. Cette conférence, à laquelle 300 personnes assistaient, fut un succès réjouissant. La section namuroise s'est occupée en outre de l'étude de certains sites et de la possibilité d'en faire des réserves. Nous tenons à rendre un particulier hommage au travail tenace de Mr. Rapaille, secrétaire de la section de Namur.

La section de la Flandre Orientale s'intéresse tout spécialement à l'étude du Lac d'Overmere (où en 1953 et 1954 des sternes ont niché).

Enfin, grâce à de longues mais encourageantes négociations, un beau résultat vient d'être obtenu dans la région de Sint Jan-in-Eremo. Une grande réserve vient d'y être constituée grâce à la compréhension et l'appui d'un groupe de chasseurs de la région (voyez page 27).

(Hirundo rustica)

Boerenzwaluw : Bevoorrading. *Hirondelle de cheminée : La becquée.*

(Photo M. Verbruggen - 1/5.000 sec.)

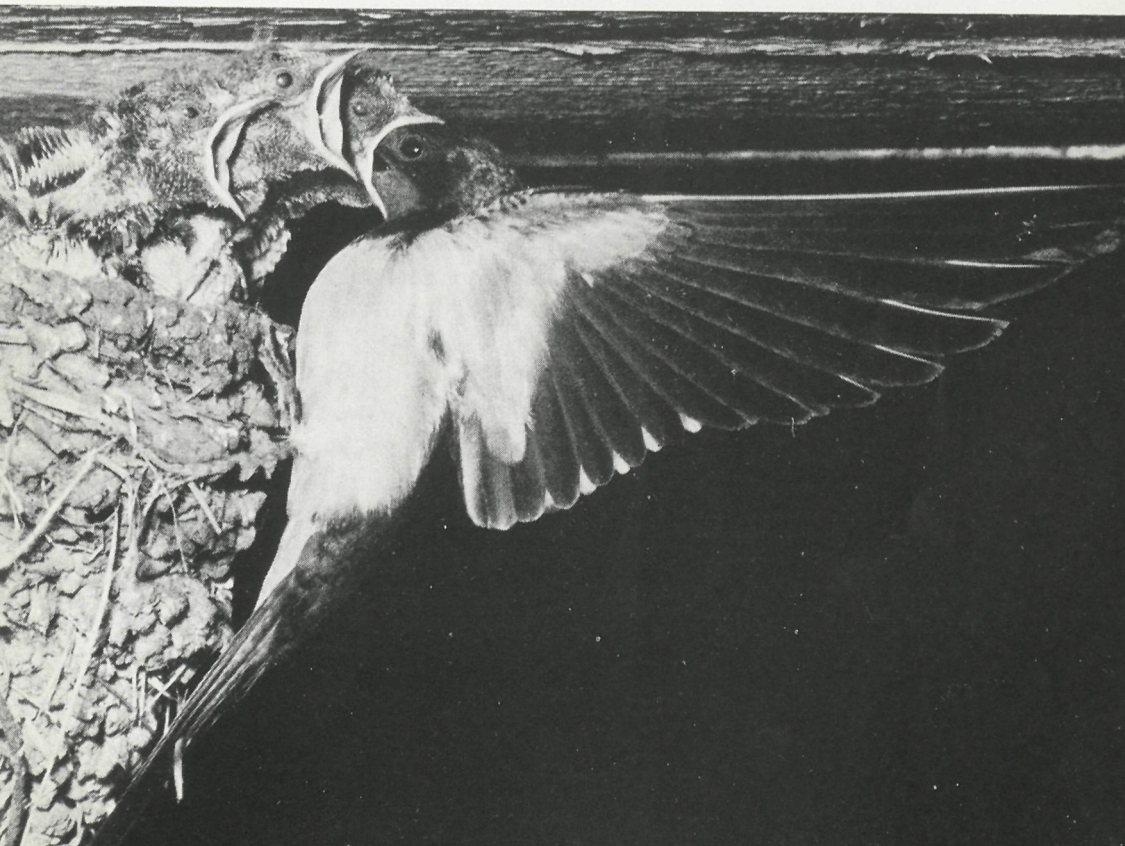

— 9 — En cours d'année, notre section éducative a commencé ses activités et a notamment édité une petite brochure de 25 pages destinée à la jeunesse et intitulée « Croisade pour la Protection des Oiseaux ». Cette même brochure fut éditée en flamand sous le titre « Oproep voor de Bescherming der Vogels ». Cette publication est éditée au moyen de fonds spécialement récoltés à cet effet. Madame M. Robert préside cette section éducative et se dévoue avec enthousiasme et ténacité afin d'apprendre aux jeunes le respect de la nature en général et des oiseaux en particulier.

Les brochures de la première édition sont à ce jour totalement épuisées. Aussi une nouvelle réimpression est en cours.

Une brochure fut expédiée aux Echevins de l'Instruction Publique des principales communes de Belgique et nous sommes heureux de signaler l'accueil chaleureux que ces dernières ont réservé à notre initiative. C'est ainsi que certaines communes ont commandé jusqu'à 1.000 brochures, afin de les distribuer dans les écoles locales. Nous signalerons en particulier les communes suivantes : Seraing, Tirlemont, Marcinelle, Ixelles, Bruxelles, St. Josse, Knokke, Uccle, St. Trond, Forest, Borgerhout, Turnhout, Lierre, Namur.

Des exemplaires de notre brochure furent envoyés également aux recteurs et directeurs de différents établissements scolaires, et nous avons le plaisir d'enregistrer déjà de nombreuses commandes.

— 10 — Notre Association a continué à agir auprès des pouvoirs publics afin d'améliorer la législation actuelle en Belgique. Des démarches ont été faites auprès du Conseil International de la Chasse et auprès du Conseil Supérieur de la Chasse. Trois très heureux résultats furent obtenus : les arrêtés d'ouverture et de fermeture de la chasse en Belgique pour 1955 prévoient d'une part la protection absolue de la bernache cravant et d'autre part la suppression de la chasse printanière à la bécasse; cette chasse appelée « chasse à la croûle » se pratiquait en mars et avril à un moment où les bécasses nicheuses étaient déjà sur les lieux de nidification. Dans la plupart des pays cette chasse n'est plus tolérée. Pour la première fois en 1955 la chasse à la bécasse à l'affût le soir et le matin n'est plus autorisée que du 1er octobre au 15 novembre et toute chasse quelconque à la bécasse sera fermée après le 29 février 1956. Il ne fait aucun doute que le nombre de bécasses nichant en Belgique augmentera considérablement. Enfin certaines mesures restrictives ont été obtenues en ce qui concerne la tenderie au filet, qui n'est admise que du 1er octobre au 15 novembre 1955.

— 11 — Si l'avenir de notre réserve du « Snepkensvijver » (où 2.500 couples de mouettes rieuses ont niché) paraît assuré, il n'en va pas de même de celui de notre autre réserve le « Zegge ». Afin de mettre les chômeurs au travail et de récupérer des terres dites « incultes », le gouvernement a mis sur pied un vaste programme d'asséchement et de défrichement qui s'avère catastrophique pour les quelques beautés naturelles qui subsistent en Belgique. Le « Zegge » notamment se trouve directement menacé. De nombreuses démarches ont été faites par notre Association auprès de tous les pouvoirs compétents; l'intervention de S.M. le Roi a été implorée; des articles ont été publiés dans la grande presse. Signalons entr'autres ceux parus dans : « La Libre Belgique » - « La Métropole » - « Le Matin » - « Le Soir » - « Gazet van Antwerpen » - « Het Volk » - « La Nation Belge » - « Het Laatste Nieuws » - « Het Handelsblad ». Nous espérons toujours encore que le gouvernement renoncera à ses néfastes projets.

— 12 — Notre Assemblée Générale annuelle fut tenue au Siège Social, 21, rue Montoyer, Bruxelles, le 29 juin 1955. Elle approuva le Bilan et le Compte des Profits et Pertes, vota le Budget et donna décharge aux Administrateurs.
Lors de cette Assemblée, le mandat d'administrateur de Messieurs J. Cuypers, comte de Jonghe d'Ardoye, baron M. de Mévius, de Smet de Naeyer et H. Dirkx fut renouvelé pour un terme de trois ans.
Entretemps, les modifications apportées à nos Statuts ont été homologuées par le Tribunal de Première Instance de Bruxelles en date du 2 août 1955, ce qui fait que le Statut juridique de notre Association est définitivement établi sous sa forme nouvelle.

— 13 — On nous a signalé en 1953 et 1954 un cas de nidification du hibou grand-duc en Ardennes. Un balbuzard fluviatile aurait également tenté de nicher en Belgique mais a malheureusement été abattu par un garde. Notre Association a promis, par l'intermédiaire du Royal Saint Hubert Club, une prime de mille francs au garde-chasse qui nous signalerait la nidification d'un de ces oiseaux sur son territoire et qui, bien entendu, assurerait la protection de ce nid. Rappelons que nous bataillons toujours pour obtenir une certaine protection en faveur des rapaces diurnes. Au Ministère de l'Agriculture on nous a promis d'édicter bientôt la protection absolue au faucon crécerelle. Ce serait un début intéressant et qui permettrait d'espérer bientôt également la protection du hobereau, du balbuzard, de la bondrée apivore, du milan, de certains busards, etc... Il est utile de signaler qu'en Hollande, *à la demande des chasseurs*, toutes les espèces de rapaces diurnes sont totalement protégées,

car on considère à juste titre qu'ils jouent un rôle utile dans l'équilibre de la nature.

— 14 — Nous avons de vastes projets pour 1956. Peut-être devrons-nous acheter en pleine propriété notre seconde réserve ornithologique, car on nous signale plusieurs sites intéressants menacés de destruction.. Nous devons consolider nos positions, administrer les territoires placés sous notre contrôle, poursuivre nos pourparlers avec les pouvoirs publics, éclairer l'opinion publique. Pour cela nous faisons appel à tous nos membres afin qu'ils nous restent fidèles. Nous demandons à tous nos membres de s'acquitter de leur cotisation pour 1956, *aujourd'hui même*, dès réception de ce bulletin en versant 1.000,— frs (protecteur), ou 100 frs minimum (effectif) à notre compte chèque postal n° 834.31 - Secrétariat : Jardin Zoologique, Anvers. Cela nous évitera de grands frais d'administration et beaucoup de travail inutile.

Nous insistons particulièrement pour que nos membres protecteurs continuent à nous verser leur cotisation de 1.000,— frs. La fidélité de nos membres est pour nous le meilleur encouragement à continuer à œuvrer avec enthousiasme et acharnement pour une meilleure protection de la nature et des oiseaux en Belgique.

(Podiceps cristatus)
Le nid flottant du grèbe huppé. Premier œuf. Réserve Nationale d'Harchies.
Drijvend nest van de fuut met eerste ei. Nationaal Reservaat te Harchies.

(Photo P Simon)

Verslag over de activiteit van onze Vereniging

door Jan JACOBS,
Voorzitter der « Belgische Vogelreservaten ».

en Leon LIPPENS,
Beheerder der « Belgische Vogelreservaten ».

Tijdens het jaar 1955 werd onze werking uitgebreid en breder uitgebouwd.

Nieuwe reservaten kwamen tot stand, meerdere stappen werden gedaan ter bescherming van vogels en ongerepte natuurmiddens, het contact met onze leden werd levend gehouden, nieuwe leden werden aangeworven, en over verschillende aangelegenheden werd met de openbare diensten ruggespraak gehouden.

Hierna laten wij een bondig overzicht volgen over onze activiteit.

— 1 — Ons tweede bulletin verscheen bij het jaarbegin en maakte een uitstekende indruk. De zeer geslaagde foto's die dit bulletin zo luisterrijk illustreerden heeft bij zeer veel lezers de overtuiging gewekt dat de vogelfotografie een liefhebberij bij uitnemendheid is, die een grote voldoening meebrengt.
Dit bulletin werd op grote schaal verspreid en is een bindmiddel met onze leden en een bewijs der sterke vitaliteit onzer vereniging.

— 2 — Enkele nieuwe vrije reservaten zijn het 50-tal der reeds bestaande komen aanvullen. Verder in dit bulletin volgt hierover een korte beschrijving.

— 3 — Onderhandelingen waarvan het gelukkig einde in het vooruitzicht ligt, laten ons toe reeds mede te delen, dat zeer binnenkort een indrukwekkend geheel van reservaten in het Henegouwse zal zijn opgericht.

De grondverzakkingen in de mijnstreek van Baudour en Harchies hebben buitengewoon interessante natuurreservaten doen ontstaan. Onze vereniging heeft het jachtrecht in huur genomen van de 70 ha staatseigendom te Baudour, een moeras van uitzonderlijke waarde. De huurprijs die 8.326 Fr. bedraagt werd bij wijze van gift ten belope van 3.000 Fr.

door de heer Simon en voor het saldo door een gift vanwege een onzer beheerders betaald.

Overeenkomsten zullen worden nagestreefd met titularissen van jachtrechten uit de omgeving, ten einde het reservaat uit te breiden.

Laat ons nogmaals herhalen dat met het doel onzer vereniging, wij volstrekt niet een sportieve jachtbeoefening in de weg staan, wel integendeel, wij staan er op, dat onze vereniging de beste betrekkingen met de heren jagers zou onderhouden, zowel in hun als in ons belang. Immers, enerzijds verrijkt de wildstapel, anderzijds worden zeldzame en interessante vogelsoorten beschermd en de bewaking tijdens de broedperiode wordt uitzonderlijk versterkt.

De heer Paul Simon werd aangewezen als conservator van het reservaat te Baudour.

Wat het befaamde moeras te Harchies-Bernissart betreft mogen we mededelen dat de onderhandelingen de goede richting zijn uitgegaan, enerzijds met de beheerraad en de directie der kolenmijnen van Bernissart en anderzijds met de heren Macau en Lahaut, titularissen van het jachtrecht.

Slechts een doel wordt voor beider belang met grote betrachting beoogd, t.w. een uitzonderlijk ornithologisch reservaat tot stand te brengen waar de broedvogels van een absolute bescherming zullen genieten.

Wij herinneren er aan dat de volgende vogels in dit gebied broeden : roerdomp, woudaapje, fuut, wilde eend, talingen, slobeend, bruine kuikendief, karekieten, snorren, sprinkhaanrietzangers, waterhoentjes, rallen, porseleinhoentjes, kieviten, enz. enz.

— 4 — Wij onderhouden de nauwste betrekkingen met « De Nationale Unie voor Natuurbescherming ». Dit jaar werd de 5e Natuurbeschermingsdag gehouden te Malmedy, op 12 Juni 1955, waar onze vereniging door haar Voorzitter en verschillende van onze leden vertegenwoordigd was.

De academische zitting ging door in het Atheneum te Malmedy, waarna buitengewoon geslaagde wandeltochten volgden door de Hoge Venen, onder de auspiciën van « Les Amis de la Fagne », die de grote bezielers waren van deze 5e Natuurbeschermingsdag.

— 5 — Onze afgevaardigde, de heer Herberigs, heeft voortdurend blijk gegeven van grote vlijt en dynamisch enthousiasme. Hij doorkruiste het land en nam contact met particulieren en met overheidsdiensten. Hij bezocht verscheidene vrije reservaten en prospecteerde zeer vele gebieden die als werkelijk belangrijk werden gesignaleerd.

Ons ledenaantal is thans gestegen tot 875, waarvan 28 ereleden, 14 leden voor het leven, en 380 beschermende leden, tegenover een totaal van 721 leden in 1954 en 572 in 1953.
Wanneer ieder van onze leden tijdens het jaar 1956 ons een nieuw lid zou bijbrengen, dan zouden we in weelde zwemmen en zou onze activiteit zich op schitterende wijze kunnen ontplooien.

— 6 — Onze werkzaamheden nemen steeds meer en meer uitbreiding en we werden hierdoor genoodzaakt ons Secretariaat te reorganiseren. Met haar gekende welwillendheid heeft de Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde van Antwerpen een lokaal tot onze beschikking gesteld. Een bezoldigde secretaresse zal er gedurende enkele uren per week zich bezighouden met het administratief werk, de briefwisseling, de comptabiliteit, enz. enz. Een schrijfmachine werd aangekocht. Kortom, wij beschikken thans over een bestendig Secretariaat.
Wij danken van harte diegenen die tot op heden het niet te onderschatten werk van het secretariaat op zich hebben genomen en wel voornamelijk de heer Jacobs, de heer Dirkx, Madame André en de heer Herberigs.

— 7 — Onze jaarlijkse excursie op 19 juni 1955 bracht ons naar de moerassen van Baudour en Harchies. Aanvankelijk werd het Naamse als reisplan vooropgesteld, maar hiervan werd afgezien omdat de mogelijkheid voorhanden lag spoedig een zeer belangrijk reservaat in het Henegouwse tot stand te brengen, en we het verkieslijker oordeelden onze leden die streken te laten bezoeken waarvan er velen het bestaan nog niet hadden vermoed.
Een voorbereidend bezoek werd op 12 mei ter plaatse ondernomen door de heren Herberigs, Simon en Lippens. Talrijke trekvogels werden er waargenomen langs de boorden van het moeras, o.a., kemphanen, kleine plevieren en bontbekken, groenpootruiters, tureluurs, oeverlopers, zwarte sterns, enz. enz. Vele kieviten waren er met hun jongen. Voor de studie van de watervogels is het een der merkwaardigste gebieden ver in het binnenland gelegen.
De deelnemers aan de tocht van 19 juni 1955 bezochten vooreerst de meest toegankelijke delen der moerassen van Harchies. Verschillende futen met hun jongen en meerdere zwarte sterns werden opgemerkt.
Tijdens het bezoek aan Baudour in de namiddag waren we ooggetuigen van de akrobatische vlucht van de slobeenden. Tijdens dit bezoek konden verschillende vogels geringd worden.

Alle deelnemers waren vol bewondering en lof over de twee nieuwe resultaten die « de Belgische Vogelreservaten » in die streek hebben bereikt.

Woorden van oprechte dank werden gericht aan het adres van de heer Simon, de heren Dokters Macau en Lahaut, die tijdens de meerdere besprekingen onze vereniging zo flink terzijde stonden.

Enkele leden vonden nog de tijd om op het einde van deze dag nog een bezoek te brengen aan het buitengewoon mooi bos « La Hamaide » eigendom van de heer L. Loix, dat als vrij vogelreservaat werd ingericht. Wij danken hiermee zeer hartelijk de heren Paul Simon, Professor Bastin en Herberigs.

— 8 — Onze provinciale afdelingen, deze van Namen (Voorzitter, baron de Mevius en de heer Rapaille, secretaris) en deze van Oost-Vlaanderen, (Voorzitter, de heer de Smet de Naeyer en de heer D. Herberigs, secretaris) hebben een grote bedrijvigheid aan de dag gelegd, niet alleen onder oogpunt van ledenwerving, maar ook met het oog op een doelmatige propaganda, het inventariseren van biotopen, het voorbereidend werk ter aanvaarding van nieuwe vrije reservaten of van eigen reservaten waarvan de verwerving in het vooruitzicht ligt.

De afdeling Namen organiseerde op 30 maart een conferentie, tijdens dewelke onze beheerder, de heer Leon Lippens het onderwerp behandelde : « België, het enige land waar de natuur niet wordt beschermd », en te welker gelegenheid de heer Carlo Verlinden een buitengewoon geslaagde filmopname vertoonde (wel te verstaan niet in België opgenomen, want daar bestaan er eenvoudig geen) van een nationaal park uit midden Europa.

De aanwezigheid van 300 personen mogen we een verheugend sukses noemen.

De afdeling Namen ondernam de studie van enkele vogelbiotopen en onderzocht de mogelijkheid deze als vogelreservaat in te richten.

Aan het volhardend streven van de heer Rapaille, secretaris der afdeling Namen brengen we hier graag een eresaluut.

De afdeling Oost-Vlaanderen stelt vooral belang in de studie der ornithologische problemen van het meer van Overmere, waar in 1953 en 1954 sterns hebben gebroed.

Tenslotte, dank zij langdurige maar bemoedigende onderhandelingen werd het schitterend resultaat geboekt, dat een groot reservaat te Sint Jan in Eremo kon worden opgericht, dank zij de goede verstandhouding en de steun van een groep jagers uit de streek (Zie blz. 29).

Opvoedkundige dienst.

— 9 — In de loop van het jaar stak onze opvoedkundige dienst van wal en gaf een brochure uit van 25 blz. bestemd voor de jeugd en droeg als titel : « Oproep voor de bescherming der vogels ». Diezelfde brochure werd ook in franstalige tekst uitgegeven met als titel : « Croisade pour la protection des oiseaux ».

Deze brochures werden gepubliceerd met de gelden die speciaal voor dit doeleinde werden ingezameld.

De leiding van de opvoedkundige dienst berust in handen van Mevrouw M. Robert, die zich met veel enthousiasme en energie inspant om de jeugd meer eerbied voor de natuur en inzonderheid voor de vogels in te boezemen.

Reeds is de eerste uitgave van deze brochure volledig uitgeput. Een tweede druk komt eerlang van de pers.

Een exemplaar van deze brochure werd gezonden aan alle schepenen van Openbaar Onderwijs der voornaamste gemeenten van het land en wij zijn gelukkig te kunnen mededelen dat deze brochure overal een zeer gunstig onthaal mocht genieten.

Visdiefje (Zeezwaluw) *(Sterna hirundo)* *Sterne Pierre-Garin.*
(Photo Verbruggen)

Zo werden door sommige gemeenten tot 1.000 exemplaren besteld, om ze in de plaatselijke scholen uit te delen. Vermelden we in het bijzonder : Seraing, Tienen, Marcinelle, Elsene, Brussel, Sint-Joost-ten-Node, Ukkel, Sint-Truiden, Vorst, Borgerhout, Turnhout, Lier, Namen.
Aan Rectors en Bestuurders van verschillende onderwijsinstellingen werd eveneens een exemplaar van deze brochure gezonden en met veel genoegen hebben we talrijke bestellingen mogen ontvangen.

— 10 — Onze vereniging is bij de openbare macht blijven aandringen, opdat een betere wetgeving dan de huidige zou worden ingevoerd. Ruggespraken werden gehouden met de Internationale Jachtraad en met de Hogere Jachtraad. Drie verheugende resultaten werden geboekt :
In de Ministeriële besluiten van opening en sluiting der jacht voor het jaar 1955 wordt de volledige bescherming van de rotgans en de afschaffing van de loerjacht op de houtsnip in de lente afgekondigd. Deze laatste soort jacht werd beoefend in de maanden maart en april, wanneer reeds de houtsnip als broedvogel in zijn voortplantingsterrein was toegekomen. Reeds in de meeste landen is deze loerjacht niet meer toegelaten. Het is dus voor de eerste maal dat in 1955 de *loerjacht* op de houtsnip nog alleen toegelaten is van 1 oktober tot 15 november en dat de gewone jacht op deze vogel eindigt op 29 februari 1956.
Het laat geen twijfel dat het aantal vogels dat in België broedt door deze maatregel merkelijk zal stijgen.
Voor de vogelvangst werd ook bereikt dat deze werd teruggebracht voor de periode van 1 oktober tot 15 november.

— 11 — Waar we de toekomst van ons vogelreservaat « De Snepkensvijver » als definitief verzekerd mogen aanzien, dan is het erger gesteld met deze van ons ander reservaat « De Zegge ».
Met het oog op tewerkstelling van werklozen en de winning van gronden die men als « woeste gronden » betitelt, heeft de regering een grootscheeps programma van drooglegging en ontginning uitgewerkt die een catastrophe betekent voor de enkele brokken natuurschoon die nog in België voorhanden zijn. « De Zegge » is rechtstreeks bedreigd.
Talrijke stappen werden door onze vereniging bij de bevoegde instanties gedaan, de tussenkomst van Z.M. de Koning werd ingeroepen, artikels verschenen in de pers, waaronder we citeren : « La libre Belgique », « La Métropole », « Le Matin », « Le Soir », « Gazet van Antwerpen », « Het Volk », « La Nation Belge », « Het Laatste Nieuws », « Het Handelsblad », enz. enz.

Wij hopen nog steeds dat de Regering van haar rampspoedige plannen zal afzien.

— 12 — Op 29 juni 1955 werd onze algemene vergadering gehouden in de maatschappelijke zetel te Brussel, Montoyerstraat nr 21.
Het bilan van ontvangsten en uitgaven werd goedgekeurd, de begroting werd gestemd en ontlasting werd gegeven aan de beheerders.
Tijdens deze algemene vergadering werd het mandaat van beheerder voor een termijn van 3 jaar vernieuwd van de heren J. Cuypers, graaf de Jonghe d'Ardoye, baron de Mévius, de heer de Smet de Naeyer en de heer Dirkx.
Intussen werden de wijzigingen, toegebracht aan onze statuten, door de Rechtbank van Eerste Aanleg van Brussel gehomologeerd op 2 augustus 1955 en als dusdanig is het rechtskundig statuut onzer vereniging in zijn nieuwe vorm vastgelegd.

— 13 — Men deelt ons het broedgeval mede in het jaar 1953 en ook in het jaar 1954 van de oehoe in de Ardennen.
Een visarend heeft eveneens een broedpoging ondernomen, maar deze vogel werd helaas door een jachtwachter afgeschoten.
Door bemiddeling van de Koninklijke Sint Hubertus Club heeft onze vereniging een premie van 1.000 Fr. toegezegd aan elk jachtwachter die ons het broedgeval zou signaleren van een dezer vogels, onder voorwaarde natuurlijk dat hij dit broedsel tot zijn volle recht zou laten komen.
Wij herinneren er nogmaals aan, dat we ons beijveren om een zekere bescherming onzer dagroofvogels te bekomen. Het Ministerie van Landbouw heeft ons reeds toegezegd dat eerlang de volledige bescherming van de torenvalk zal afgekondigd worden. Dit zou een verheugend vertrekpunt zijn om te mogen verhopen dat ook de boomvalk, de visarend, de wespenbuizerd, de wouw, bepaalde soorten buizerden, enz.; zouden beschermd worden.
Het is zeer kenschetsend er op te wijzen dat in Nederland, op *verzoek van de jagers* alle soorten dagroofvogels volledig beschermd zijn. Daar immers heeft men reeds ingezien dat zij een onmisbare rol spelen bij het in stand houden van het biologisch evenwicht in de natuur.

— 14 — Wij koesteren grote plannen voor het jaar 1956.
Wij zullen waarschijnlijk een tweede reservaat in volle eigendom moeten aankopen, want men meldt ons andermaal enkele voorname gebieden die met verdwijning bedreigd zijn. Wij moeten onze posities

versterken, de terreinen die onder onze controle werden geplaatst goed beheren en de openbare opinie goed voorlichten.
Voor dit alles doen we beroep op onze leden om trouw aan onze zijde te blijven. Ook daarom dringen wij er bij U op aan, vandaag nog, op de dag der ontvangst van dit bulletin, uw storting te doen van 1.000 Fr. als beschermlid, of minstens 100 Fr. als steunend lid, op de postrekening nr 834.31 — Secretariaat der Belgische Vogelreservaten — Dierentuin, Antwerpen. Zodoende bespaart U ons administratiekosten en kostbare tijd.
Met aandrang komen wij er nogmaals op terug, opdat onze beschermende leden zonder uitzondering zouden voortgaan hun lidgeld van 1.000 Fr. te blijven afdragen.
De trouw onzer leden is voor ons de beste aanmoediging om ons werk met enthousiasme en verbetenheid door te zetten, ten bate van een betere bescherming van de natuur en van de vogels in België.

St-Jan-in-Eremo - Boerekreek.
(Photo Ach. Van Wassenhove)

Trois importantes réalisations de notre a.s.b.l. en 1955

par Harold HERBERIGS,
Délégué des « Réserves Ornithologiques de Belgique »

Notre Association vient d'obtenir au cours de l'année écoulée des résultats fort importants. En effet, trois vastes sites lacustres viennent d'être érigés en réserves. Ces sites, dont une description sommaire est donnée plus loin, sont extrêmement intéressants au point de vue ornithologique. Notre Association s'efforce de veiller pour qu'à l'avenir les accords conclus soient respectés et que les réserves dont elle assume partiellement ou totalement la gestion, soient maintenus dans leur forme la plus appropriée.

RESERVE DE BAUDOUR

Depuis le 22 février 1955 les Réserves Ornithologiques de Belgique, grâce à l'appui de Monsieur René Simon de Péruwelz d'une part et la générosité d'un des membres de notre Conseil d'Administration, d'autre part, disposent du droit de chasse dans le domaine d'Etat situé sur la commune de Baudour au lieu dit Douvrin. D'une superficie de 70 Ha ces terrains, sans être précisément pittoresques, ont de par leur nature marécageuse une grande valeur en tant que site ornithologique. Formé en grande partie d'apports crayeux déversés lors de la percée du grand canal tout proche et utilisé également par un charbonnage voisin comme déversoir des eaux industrielles, ce milieu est en constante évolution. Des plages boueuses alternent avec des miroirs d'eau, tandis que les parties élevées, par endroits, envahies de genêts, contrastent avec les vastes champs de roseaux ou de laîches. Malheureusement, les parcelles louées se trouvent enclavées entre différents terrains de même aspect appartenant à divers propriétaires.

Une série de mesures ont été envisagées dans l'espoir de créer un ensemble continu contrôlé par notre association. Des négociations sont en cours et nous gardons le ferme espoir d'obtenir de nos voisins, locataires des droits de chasse ou propriétaires, des garanties sérieuses pour l'avenir. Nous tiendrons nos membres au courant des résultats atteints dans ce domaine par notre groupement. Il est prévu que le droit de chasse sera maintenue moyennant certaines restrictions afin d'assurer tant au gibier qu'aux oiseaux non protégés une protection efficace.

Le 19 juin les membres de notre Société furent invités à une visite guidée de la nouvelle réserve. Ils ont pu constater de visu combien ce site est remarquable. Signalons, comme nidificateurs, les canards col-vert et souchets, les sarcelles, les foulques, les poules d'eau, le rare et imposant busard des marais, le grand butor, le butor blongios et également la gorge-bleue. La classique gent ailée peuplant les champs de roseaux est représentée par de nombreuses espèces, tels les rousseroles, les phragmites, le bruant des roseaux, etc... Le grand grèbe, faute d'eau suffisamment profonde, a momentanément déserté ces lieux. Par contre, le petit grèbe castagneux a été entendu partout cette année.

Monsieur Léon Lippens, notre administrateur, a publié dans ses notes ornithologiques qui paraissent dans le bulletin du Royal St. Hubert Club, les noms des échassiers qui peuplaient la réserve lors d'une visite qu'il fit sur place en mai dernier. Signalons en particulier : les combattants, les chevaliers sylvains et les chevaliers à pattes vertes, les gambettes, les gravelots, les guignettes, etc...

Jeunes vanneaux. *(Vanellus vanellus)* *Jonge kievitjes.*
Réserve de Baudour - Baudour reservaat.

(Photo R. Simon)

Mais ce qui est surtout remarquable à Baudour, c'est le nombre croissant de vanneaux qui nidifient sur les parties élevées de la réserve. C'est le seul cas de nidification connu du vanneau dans Le Hainaut, avec ceux se reproduisant à Harchies (Nous avons tenu à reproduire une photo prise sur place, ce printemps, voyez page 24).

Afin d'assurer une surveillance efficace des lieux, le Conseil d'Administration a été heureux de pouvoir enregistrer l'appui et la sympathie de nombreux chasseurs voisins. Cette bonne entente laisse augurer un bel avenir pour la réserve et tout porte à croire que Baudour deviendra un sanctuaire pour nos amis ailés.

Vu l'importance des territoires sur lesquels notre société exerce désormais un contrôle, il nous a paru indispensable d'envisager la nomination d'un conservateur. C'est Monsieur Paul Simon, un ornithologue averti, qui assumera dorénavant cette tâche délicate.

LA RESERVE NATIONALE D'HARCHIES

Nous sommes particulièrement heureux de pouvoir signaler à nos membres que les négociations, que nous menions depuis fort longtemps afin de créer à Harchies une réserve nationale importante, viennent d'aboutir.

L'accord de longue durée a pu être conclu grâce au bienveillant accueil du Conseil d'Administration et à la Direction des Charbonnages de Bernissart d'une part, et de l'amabilité et de l'appui constant de Messieurs les docteurs Macau et Lahaut, d'autre part.

En ces grandes lignes l'accord conclu prévoit :

— reprise totale des droits de chasse et pêche sur l'ensemble des marais d'Harchies (plusieurs centaines d'hectares), au profit unique de notre Société;

— réintroduction du droit de chasse par notre Société en faveur des anciens titulaires qui s'engagent à protéger par tous les moyens possibles les oiseaux rares qui nidifient dans cette splendide réserve. Certaines limitations de chasse ont été volontiers acceptées et nous sommes infiniment reconnaissants pour les sacrifices qui ont été consentis par Messieurs Lahaut et Macau, permettant ainsi à notre Société de créer une des plus importantes réserves du pays.

Il serait difficile, vu le peu de place dont nous disposons, de détailler les différentes clauses prévues dans l'accord conclu. Nous pouvons, dès à présent, considérer comme un fait acquis qu'une surveillance extrêmement sévère est organisée, qu'une protection intelligente est accordée aux milliers d'oiseaux qui peuplent le site, que des visites seront autorisées en

Coucher de soleil, Harchies. — Zonsondergang, Harchies (Photo Paternoster)

des périodes déterminées, que notre Société prête son concours plein et entier à tous ceux qui ont contribué à la création de cette magnifique réserve.

Une étude scientifique du site sera entreprise dans l'avenir et nous tiendrons régulièrement nos membres au courant de l'évolution ornithologique et cynégétique de ces remarquables marais.

Cet important résultat étant de date récente, il nous est impossible de présenter à nos membres une étude suffisamment documentée et approfondie en ce qui concerne notre réserve et nous comblerons cette lacune dès la parution de notre prochain bulletin.

La nomination d'un conservateur nous est apparue comme étant d'une urgente nécessité : c'est également Monsieur Paul Simon qui a accepté d'assumer cette mission.

LA RESERVE DE SINT JAN-IN-EREMO

L'attention des « Réserves Ornithologiques » fut attirée depuis longtemps sur un complexe semi-marécageux fort pittoresque, situé en Flandre Orientale au nord d'Eekloo, notamment les « Kreken » de la région de Sint Jan-in-Eremo. Afin de mieux situer cette réserve, nous avons joint à la page 30 un cliché reproduisant l'ensemble des « Kreken » devenues depuis peu réserve ornithologique.

Situées au cœur de chaque Polder se trouvent des dépressions marécageuses au profil sinueux s'étendant sur plusieurs dizaines d'hectares. Par endroits de belles nappes d'eau alternent avec de vastes champs de roseaux.

Ce site est avant tout intéressant au point de vue piscicole et ornithologique. Malheureusement, la protection de ces dernières espèces laissait beaucoup à désirer. En effet, l'ensemble de ces chasses était loué jusqu'ici à de très nombreux intéressés et il en résultait une chasse intensive ne laissant aux échassiers et anatidae pratiquement aucun répit durant de nombreux mois de l'année. C'est alors que Monsieur Georges Van Damme d'Eekloo prit l'heureuse initiative, lors d'adjudications, de prendre à son nom la totalité des chasses existantes et de signer ensuite un accord avec les anciens titulaires. Tout en améliorant déjà la situation, cet accord était loin d'être parfait. Reprenant les données du problème, Monsieur Van Damme, en accord avec notre association, obtint un nouveau statut sur l'ensemble des terrains sur lesquels le droit de chasse s'exerce. Les dispositions prises peuvent servir de modèle à de nombreuses associations de chasse.

Il est entr'autre stipulé que pour se conformer à un vœu exprimé par notre association, il ne sera chassé qu'à partir du 1er août, et toute chasse au gibier d'eau prendra fin le 15 février. Afin de laisser aux oiseaux quelque répit, la répartition des journées de chasse prévoit certains jours de la semaine durant lesquels toute chasse est prohibée. Les autorisations délivrées sont d'autre part limitées. Une formule de surveillance vient d'être proposée. C'était là, jusqu'ici, un des points faibles de ces chasses. Le garde, qui sera sous peu désigné, veillera à la protection judicieuse de toutes les espèces ornithologiques qui peuvent se reproduire ou être de passage dans la réserve. Enfin, certaines parties seront érigées en réserve intégrale, c'est-à-dire que toute chasse y sera définitivement interdite et le gardiennat exercé avec vigilance.

C'est là un très heureux résultat obtenu par notre association, et qui prouve, une fois de plus, que nos buts ne vont nullement à l'encontre des intérêts cynégétiques, à condition que la chasse n'aille de pair avec la destruction systématique des espèces ornithologiques. Notre association tient à exprimer à Monsieur Van Damme toute sa gratitude pour la bienveillante compréhension qu'il manifeste à notre égard. Puisse l'exemple de Sint Jan-in-Eremo inciter d'autres groupements cynégétiques à conclure des accords basés sur une si heureuse collaboration.

Sint-Jan-in-Eremo – Roeselaerepolderkreek.
(Photo Ach. Van Wassenhove)

DRIE VOORTREFFELIJKE REALISATIES TIJDENS HET JAAR 1955.

door Harold HERBERIGS,
Afgevaardigde van « De Belgische Vogelreservaten ».

Reservaat BAUDOUR.

Met de medewerking van de heer R. Simon uit Peruwelz en de edelmoedigheid van een onzer beheerders, kwam onze vereniging in het bezit van het jachtrecht over 70 ha moerassig terrein onder de gemeente Baudour.

Er bevinden zich in dit gebied nog enkele enclaves toebehorend aan particulieren, maar eerlang zullen onderhandelingen wel het gelukkig resultaat opleveren, dat het totale gebied aan ons beheer kan worden overgedragen, zodat, zelfs al wordt de beoefening der jacht er in beperkte mate niet uitgesloten, er toch voor het wild evenals voor de door de wet niet beschermde vogels een afdoende bescherming is verzekerd.

Bijna alle typische moerasvogels komen in dit gebied voor en de inventaris die er door onze beheerder, de heer Leon Lippens werd opgemaakt, wettigt ten volle ons streven om dit vogelrijk gebied onder bescherming te nemen.

De heer Paul Simon werd er als conservator aangewezen.

Het Nationaal Reservaat te HARCHIES.

Een akkoord op lange termijn werd afgesloten dank zij de grote inschikkelijkheid van de beheerraad en de directie der kolenmijnen van Bernissart enerzijds, en de vriendelijke medewerking van de heren dokters Macau en Lahaut anderzijds, om de uitzonderlijk mooie en zeer uitgestrekte vogelgebieden van Harchies als vogelreservaat in te richten.

Wij zijn gelukkig te kunnen mededelen dat aan een der schoonste broedmiddens van ons land een zeer oordeelkundige bescherming is verzekerd.

In ons volgend bulletin zal een uitgebreide studie van dit gebied worden voorbehouden.

Ook voor dit reservaat werd de heer Paul Simon als conservator aangeduid.

Het Reservaat te Sint Jan in Eremo.

De « Kreken » te Sint Jan in Eremo werden als vogelreservaat opgericht.

Enerzijds kwam met de zeer welwillende medewerking van de heer Van Damme te Eeklo een akkoord betreffende de jacht op een deel

dezer gebieden tot stand, dat als toonaangevend mag vooropgesteld worden, vooral wanneer we er mee rekening houden dat voorheen de vogels en het wild in deze gebieden noch rust noch duur kenden.

Anderzijds werd een deel van deze terreinen als volledig reservaat ingericht.

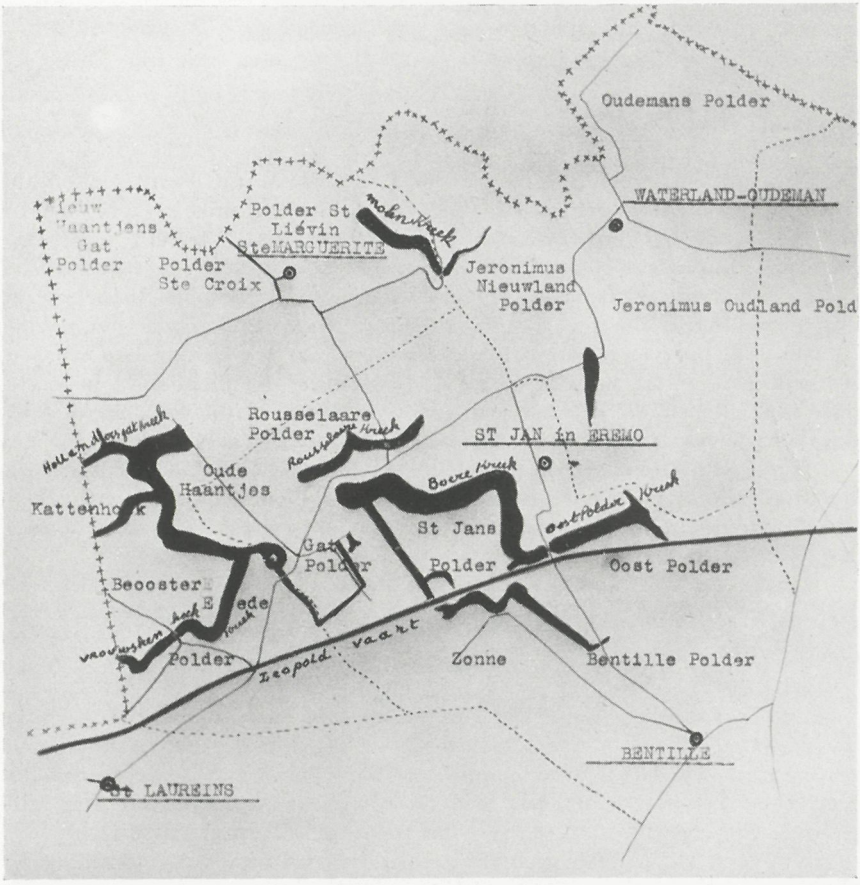

L'emplacement de la réserve de Sint-Jan-in-Eremo.
De « Kreken » in de streek van Sint-Jan-in-Eremo.

Zowel op het ene als op het andere zal een strenge bewaking worden uitgeoefend.

Wij zijn de heer Van Damme zeer dankbaar voor de grootmoedigheid waarmee hij de twee standpunten, deze van de jager en deze van de vogelliefhebber zo voorbeeldig heeft weten te verzoenen.

Vogelleven op "De Snepkensvijver" in 1955

door Jos. CUYPERS,

Lid van de Raad van Beheer van « De Belgische Vogelreservaten », Conservator van de reservaten « Snepkensvijver » en « Zegge ».

Gans de maand Januari was onze Snepkensvijver een en al triestige verlatenheid.

Tot op 4 Januari slaagden een twintigtal wilde eenden er in een paar vierkante meter water ijsvrij te houden. Aan de sterker wordende vorst hebben ze dit plekje moeten prijs geven en zijn vertrokken tot 4 Februari, toen op het vrijgekomen water ongeveer 70 wilde eenden en 8 wintertalingen weer nieuw leven brachten op de stille plas. Alleen het mannetje blauwe kuikendief kwam trouw op bezoek.

In de voormiddag van 6 Februari zaten de wilde eenden op Snepkensvijver vol lentekoorts. Minstens met 35 paren paradeerden en stoeiden ze over de totale oppervlakte, terwijl ruim 25 wintertalingen die demonstratie voorjaarse uitgelatenheid met kalme en hoofse voornaamheid naoogden. Het was immers nog zo vroeg in het jaar.

Inderdaad, vanaf 10 Februari begint weer een nieuwe periode van narigheid en bittere kou. Een zware sneeuwvracht laadt heel het landschap dicht. Meer dan een maand lang is alle vogelleven op Snepkenskensvijver onmogelijk en we vragen ons af wat het worden zal met die winter die maar niet einden wil.

Eindelijk 13 Maart ! Het was minder koud die dag en er zat een ziekelijk zonnetje naar onze bevroren wereld te kijken. Toen verscheen de eerste wulp op de buntpollen en zat een klapekster op het bovenste kruintje van een lage den.

Zo is het al sinds vele jaren. Na de verschijning van de wulp op onze Snepkensvijver breekt het voorjaar door. Haar melodieuze fluittonen zijn de wekroep en de prelude van wat we aan vogelgeluiden in de komende maanden op Snepkensvijver zullen te horen krijgen.

Twee dagen later, op 15 Maart, hoe trouw toch onze vogels zijn, komen nieuwe wulpen, kieviten en de eerste twee kokmeeuwen toe. Overal liggen de wilde eenden bij paartjes en een flinke groep wintertalingen en een paartje zomertalingen erbij.

Het ligt niet in mijn bedoeling, mijn beste lezer, U dag na dag met de aangroei en elke nieuwe aankomst van onze broeders en trekkers op onze Snepkensvijver tijdens het verloop van 1955 bezig te houden. U kent reeds de hoge waarde van ons vogelreservaat en U weet uit mijn vorige bijdragen wat er leeft en beweegt.

Ik wil ook geen speciale sensatie maken met een paar exclusiviteiten. Nochtans moet, in het raam van deze beperkte bijdrage, U toch gewezen worden op het onmiskenbaar belang van beschermde vogelgebieden, zonder dewelke we in onze huidige samenleving veel van het schone wat ons omringt zouden zien verloren gaan.

Kokmeeuwnest - Eén van de tweeduizend vijfhonderd !
Un des 2.500 nids de mouettes rieuses.

(Photo J. Cuypers)

Al was het maar om die vier kleine zwanen (cygnus b. bewicki) die er toekwamen op 17 Maart en er rustig bleven vertoeven tot 20 Maart. Ze vonden er voedsel, ze vonden er een veilig verblijf. Hoe mooi was toen onze Snepkensvijver !!! Die gratievolle grote witte vogels, drijvend

en grondelend en rustend in de grote open waterplas. Eenmaal in de voormiddag en eenmaal in de namiddag maakten ze samen een rondvlucht boven het gebied. Ge kunt het U voorstellen, mijn beste lezer, maar hoe jammer dat ge dit niet hebt meegemaakt, want het waren heerlijke uren !

Toen ze die Zondag 20 Maart vertrokken naar hun woongebieden in het hoge noorden en na hun vertrek alles zo verlaten scheen, kregen we weer stilaan oog voor de gewone vogelbevolking in dit mooie landschap.

We werden van uit een wondere droom neergezet bij die klapekster en we telden 150 kokmeeuwen, zeven wulpen, een bende van meer dan honderd kieviten, veertig wintertalingen, drie zomertalingen, een paar watersnippen en zo heel veel paartjes wilde eenden ! De boomleeuweriken, de lijsters, spechten en mezen zongen en riepen elk hun eigen lied, de holenduiven gromden.

In de avond van 23 Maart, boven de 800 meeuwen die zich voor het vertrek verzamelden in het midden van de open plas, om in de buurt van de beneden-Schelde de nacht te gaan doorbrengen, verscheen de eerste boerenzwaluw, de brenger van de nieuwe Lente.

Een maand later, rond 25 April zijn er bestendig 3.000 à 3.500 kokmeeuwen op Snepkensvijver.

Het volle leven en de uitbundige drukte is aangevangen. De eerste nesten zijn al met de eerste eieren gegarnierd, terwijl nog honderden meeuwen sleuren en sjouwen met nestmateriaal om de achterstand op die vooruitlopers in te halen. Het geklepper van de dodaarsjes, het krikken en ratelen van winter- en zomertalingen, het fluiten der groenpootruiters, grutto's, wulpen en tureluurs smelt weg in het rauwe gekrijs van die meeuwenmassa.

Soms is het een ogenblikje heel stil en dan krijgen de kleine zangers de gelegenheid ook hun solo te laten horen.

Vanaf 1 Mei tot 26 Mei (hier ben ik toch weer met een exclusiviteit) kregen we meermalen een en twee dwergmeeuwtjes op bezoek. Een volwassen en een eerstjaarsvogel. Ze waren volkomen op hun dooie gemak tussen de meer dan 4.000 kokmeeuwen die op onze Snepkensvijver thuis waren.

Ze hebben onze Snepkensvijver zeer veel eer aangedaan.

De wekenlange aanwezigheid van meerdere zwarte sternen deed ons weer hopen op enkele broedgevallen... maar dit zal weer voor later zijn.

Op 19 Mei waren de eerste jonge meeuwen op de nesten te zien.

Tijdens de maand Juni was de Snepkensvijver in de volle zin van het woord een echt vogelparadijs !

Ik kan in woorden niet neerschrijven, beste lezer, wat men zo overvloedig beleeft en aanvoelt, wanneer men weggeborgen onder een der lage dennen die de Snepkensvijver omzomen, in die overweldigende vogel-

weelde met haar bekoorlijke verscheidenheid, uren en uren lang onverzadigbaar kan kijken.

Het jaar 1954 was een succes, maar 1955 heeft alle verwachtingen nog overtroffen. Ik zal me tot een greep beperken in de 38 verschillende soorten vogels die dit jaar op de Snepkensvijver hebben gebroed :

Staartmees	Dodaars
Boomleeuwerik	Tortel
Klapekster	Kievit
Sprinkhaanrietzanger	Grutto
Witsterblauwborst	Wulp
Slobeend	Kokmeeuw (± 2.500 nesten !)

Al is om zijn broedvogels en vooral om de overweldigende kolonie kokmeeuwen onze Snepkensvijver een zeer voornaam vogelreservaat, de waarde ervan wordt tezelfdertijd nog aanzienlijk verhoogd omwille van zijn ideale ligging en als zeer graag bezochte pleisterplaats van zoveel honderden trekvogels.

Wij zien weeral met spanning het jaar 1956 tegemoet !

Een hemel vol meeuwen boven Snepkensvijver.
Une nuée de mouettes sur le Snepkensvijver.
(Photo J. Cuypers)

Résumé

LA VIE ORNITHOLOGIQUE DANS LE « SNEPKENSVIJVER » EN 1955

par Mr. J. CUYPERS,
Conservateur.

Nous pouvons constater, avant tout, que le « Snepkensvijver » héberge de très nombreux canards au cours de l'hiver; que ceux-ci quittent la région quand les dernières eaux libres sont prises par les glaces, qu'ils réapparaissent dès que la température se radoucit et que de suite commence pour eux la période des pariades. L'hiver — très tardif — a pris fin le 13 mars, jour où le premier courlis a fait son apparition, annonçant par ses appels mélodieux et ses trilles sonores le renouveau du printemps. Successivement l'auteur relate l'arrivée des vanneaux, des courlis, des premières mouettes; plus tard, des canards souchets, des barges, des chevaliers gambettes, de la gorge-bleue et bien d'autres espèces : au total 38.

Le « Snepkensvijver » a hébergé cette année du 17 au 20 mars, 4 cygnes de Bewick et, plus tard encore, comme espèce rare, du 1er au 26 mai : 2 mouettes pygmées.

Le nombre de mouettes a dépassé cette année tout ce qu'on prévoyait, au total nous estimons à 2.500 nids et donc à 5.000, les mouettes adultes qui ont nidifié dans notre réserve. Vers le 15 juin, la plupart des jeunes étaient éclos et le spectacle de cette masse d'oiseaux de toutes espèces a émerveillé tous ceux qui ont pu visiter le « Snepkensvijver ».

Ainsi, d'année en année, nous notons un accroissement remarquable, tant en espèces qu'en nombre, et nous pouvons affirmer que cette première grande réserve ornithologique est d'un intérêt réellement exceptionnel.

Een bezoek aan "De Snepkensvijver"?

De steeds groeiende belangstelling voor « De Snepkensvijver » overtreft alle verwachtingen en noopt ons tot het treffen van de noodzakelijke schikkingen, met het oog op het scheppen van de mogelijkheid, om zowel de gewone kijklustige vogelvrienden als de meer ervaren vogelkenners de gelegenheid te bieden onze Snepkensvijver en zijn omgeving te bezoeken.

Zowel het vogelreservaat « De Snepkensvijver », eigendom van onze vereniging als het er aan palende vrij vogelreservaat « De Heide », eigendom van de heer notaris Jansen, zijn *private eigendommen en zonder geleide heeft er niemand recht op toegang.*

Ieder van ons begrijpt dat het bezoeken van een vogelreservaat dat werkelijk die naam waardig is, met de grootste omzichtigheid moet geschieden en dat wij ons in het belang van de vogels, zonder enige afwijking hebben te gedragen naar de weloverwogen voorstellen van hen die met de bewaking en de bewaring van het vogelreservaat werden gelast.

Hierna volgt voor het *jaar 1956* de opgave der data, waarop onder de leiding van de heer Jos. Cuypers, conservator, de Snepkensvijver kan bezocht worden.

Wij zeggen U bij voorbaat welkom en verheugen ons om uw belangstelling.

2 April	— Paasmaandag	14 uur
29 April	— Zondag	9.30 uur : 1e tocht
»	»	14 uur : 2e tocht
10 Mei	— O.H. Hemelvaart	9.30 uur : 1e tocht
»	»	14 uur : 2e tocht
21 Mei	— 2e Sinksendag	9.30 uur : 1e tocht
»	»	14 uur : 2e tocht
2 Juni	— Zaterdag	14 uur
3 Juni	— Zondag	15 uur
23 Juni	— Zaterdag	14 uur
24 Juni	— Zondag	15 uur

Wie aan een of meer van deze uitstappen wenst deel te nemen, zorge er angstvallig voor, vóór het vastgestelde uur aanwezig te zijn bij de ingang van « De Snepkensvijver », op de steenweg van Herentals naar Lichtaart, aan de Noord-Westhoek van het reservaat (Parking ter « Snepkenshoeve »). *De telaatkomers vinden de poort gesloten !*

Comment visiter "Le Snepkensvijver"

Nous ne pouvons que nous réjouir de l'énorme intérêt que notre splendide réserve du « Snepkensvijver » suscite chez nombre d'amis de la nature et en particulier chez les ornithologues. Cependant, nous sommes dans l'obligation d'attirer l'attention de nos lecteurs sur le fait suivant : Ni le « Snepkensvijver », ni la propriété attenante de Monsieur le Notaire Jansen, le domaine « De Heide », une de nos plus belles réserves libres, ne peuvent être visités sans autorisation spéciale.

Tout accès dans ces domaines privés constitue une infraction qui est sanctionnable.

La visite d'une réserve, digne de ce nom, doit se faire avec beaucoup de précaution, si nous ne voulons pas nuire à son état général et ornithologique en particulier.

Tout accès non prévu dans ces réserves entraîne de la part de ceux qui en assument la surveillance une rapide intervention. Dans l'intérêt de tous, Monsieur Cuypers, conservateur, vient de mettre au point une liste de dates où l'accès du « Snepkensvijver » et du domaine « De Heide » sera autorisé : visites guidées et organisées par le conservateur.

Nous souhaitons dès maintenant la bienvenue aux personnes qui visiteront la réserve et nous osons espérer qu'elles sauront apprécier les nouvelles dispositions prises en leur faveur.

Voici pour l'année 1956 les dates prévues :

2 avril	— lundi de Pâques	14 heures
29 avril	— dimanche	9.30 h : une 1e visite
»	»	14 h : une 2e visite
10 mai	— l'Ascension	9.30 h : une 1e visite
»	»	14 h : une 2e visite
21 mai	— lundi de Pentecôte	9.30 h : une 1e visite
»	»	14 h : une 2e visite
2 juin	— samedi	14 heures
3 juin	— dimanche	13 heures
23 juin	— samedi	14 heures
24 juin	— dimanche	13 heures

Les personnes qui désirent participer à l'une ou à plusieurs visites du « Snepkensvijver » sont priées de se présenter à l'entrée nord-ouest de la réserve (parking du « Snepkenshoeve ») avant l'heure indiquée.

Les retardataires trouveront, hélas, la porte close.

Liste des nouvelles Réserves libres

à la date du 1 décembre 1955
par Harold HERBERIGS,
Délégué des « Réserves Ornithologiques de Belgique »

La FORGE ROUSSEL par Florenville-sur-Semois.

Nous sommes au regret de ne pouvoir donner une brève description de cette propriété comme nous nous l'étions proposés. Faute de temps, il nous a été impossible de visiter cette nouvelle réserve libre et nous nous en excusons avant tout auprès de Monsieur Charles Graux, propriétaire, ainsi qu'auprès de nos lecteurs.

(Podiceps ruficollis)
Dodaarsnest. — Nid du grèbe castagneux « Snepkensvijver ».
(Photo Laloux)

Le Domaine GODTSCHALK à Zillebeke.

Propriété de la Commission d'Assistance Publique d'Ypres, ce domaine est très pittoresque. Voici de la main de Monsieur Albert Duthoo, le nouveau conservateur de ce complexe, une brève description de la nouvelle réserve libre :

« Le domaine est coupé par de nombreuses allées séparant des massifs de feuillues de nombreuses sapinières, souvent même de jeunes plantations. Un petit marais alimente un ruisselet procurant l'eau indispensable aux nombreux hôtes de la réserve.

» Les bois sont situés en pleine région de culture, ce qui est éminemment favorable aux espèces qui recherchent les habitats variés.

» Des saules têtards procurent un abri aux pics et aux chevêches. Des jeunes pineraies hébergent les merles, les grives, les tourterelles et bien d'autres espèces. Les hautes futaies (conifères) servent d'abri aux nombreux ramiers, grives-draines et autres oiseaux nidificateurs.

» Naturellement les taillis sont recherchés des petits chanteurs aussi nombreux que riches en espèces.

» Les parties humides de ce domaine conviennent particulièrement aux rossignols et aux loriots.

» Ainsi, une surface relativement restreinte héberge une abondante population ornithologique, population qui jouit de la plus complète protection.

» Aussi, les nombreux ornithologues de la région remercient-ils l'avocat Monsieur Delobel, Président de la Commission d'Assistance Publique d'Ypres, ainsi que les membres de cette Commission, pour la sympathie agissante qu'ils témoignent en faveur de la protection de la nature et des oiseaux ».

Château d'HEX (Limbourg).

Le Château d'Hex sis à l'extrémité d'un immense parc d'une superficie de 80 Ha est une des plus belles demeures du pays. Le parc à la française est d'une beauté rare; des charmilles hautes de 5 m forment de splendides rideaux de verdure entre lesquels se détachent les parterres capricieusement dessinés.

Cet imposant massif forestier peut être considéré comme étant un réel arboretum. Les chênes, les hêtres, les ormes et bien d'autres essences, souvent d'une taille remarquable, dominent largement les taillis de frênes, d'érables, de noisetiers ou de châtaigniers.

D'anciens marais sont plantés aujourd'hui de peupliers et seul subsiste un étang d'environ un hectare, bordé de joncs et de massettes. La

nature du sol diffère selon la configuration du terrain, les terres noires du bas-fond et les hauteurs sablonneuses favorisent une flore très variée.

En dehors de l'immense parc, notons de vastes prairies entrecoupées de cultures et de massifs boisés, dont certains de 20 Ha.

Les lapins, comme partout ailleurs, ont disparu des suites de la myxomatose. Les lièvres, les faisans, les perdrix et les cailles s'y reproduisent communément. Les chevreuils, jadis nombreux, ont beaucoup souffert des suites de la guerre. Tous les oiseaux propres à la région y abondent et même certains oiseaux d'eau, tels les canards ou les sarcelles, s'abattent sur l'étang.

Les sous-bois sont splendides surtout au printemps, lorsque les anémones et les primevères forment de vrais tapis fleuris. Signalons encore l'onagre, les perce-neiges, les pervenches et bien d'autres fleurs des bois.

Nous sommes réellement fiers de pouvoir compter ce merveilleux domaine, d'une superficie totale de 225 Ha, parmi nos toutes belles réserves libres et nous remercions vivement la propriétaire, la comtesse d'Ansembourg, de la bonne grâce parfaite avec laquelle elle nous apporte un appui de cette importance.

La ROCHE à L'ARGENT, Lives-sur-Meuse.

D'une superficie de 22 Ha cette gentille propriété de Monsieur Albert Joachim doit son nom à une roche qui domine le petit chemin qui donne accès aux hautes futaies de hêtres, de chênes ou de frênes.

De splendides résineux bordent en partie un étang alimenté par un capricieux ruisselet. Ce coin de la vallée mosane est vraiment très pittoresque. Les oiseaux de la région, tout comme le petit gibier, y sont communs. Les chevreuils viennent souvent s'abreuver à l'étang ou se remiser sous les épais feuillages des épicéas. Au printemps un parfum suave plane dans ces vallons où poussent les muguets, les violettes, les anémones et d'autres plantes des sous-bois propres aux terrains chisteux ou sablonneux.

La Réserve de SART-DAMES-AVELINES.

Sis au sud de la route Nivelles-Namur, sur le territoire de Sart-Dames-Avelines, cet étang de quelque 6 Ha est d'un intérêt exceptionnel en ce sens que les nappes d'eau d'une certaine étendue sont très rares dans cette région et qu'elles constituent des oasis fort recherchés par les oiseaux d'eaux et des marécages.

L'étang de Sart-Dames-Avelines héberge en effet en période de reproduction, de nombreux anatidae (sarcelles, col-verts, souchets), mais également, dans ses parties recouvertes de roseaux, de nombreux oiseaux rares : en particulier les butors blongios et le grand butor. Nous avons été surpris de dénombrer au prime printemps de très nombreux anatidae de passage, ainsi qu'une foule de petits échassiers, qui peuplaient ces rives. La présence de si nombreux échassiers migrateurs au cœur de notre pays nous paraît vraiment exceptionnelle.

C'est grâce à la bienveillance du propriétaire, ainsi que de Monsieur J. Hosselet de Sombreffe, qu'une réserve ornithologique, la première, a été constituée dans cette région.

STEVENSVENNEN à Lommel.

Dans notre précédent bulletin nous avons sommairement décrit la propriété de Monsieur Walter Emsens, le « Stevensvennen ». Nous avions envisagé une description plus détaillée de cette intéressante région. Nos lecteurs trouveront page 61 un article de Monsieur Henderickx à ce sujet.

Nous sommes particulièrement heureux de compter dans la même région une nouvelle réserve attenant à la précédente, notamment : la propriété de Madame Fernand Emsens, située sur les communes de Lommel, Balen et Mol et dénommée selon les quartiers « Stevensvennen », « Mol-Rauw », « Pavillon » et « Bankei ». Cette propriété d'un seul tenant (300 Ha) comprenait principalement, à l'origine, des marais (vennen) et des bruyères. Elle a été transformée pour une grande part à la fin du siècle dernier par irrigation. Puis, dans le secteur de « Bankei » situé sous Mol et Balen, par l'apport de boue de ville qui ont enrichi ce maigre sol et permettent la conversion de bruyères et marais en terres de culture et en bois. Ces derniers sont donc artificiels et âgés d'environ 30 ans. (Peupliers en massifs avec taillis d'aulnes et des sapinières dans les parties sablonneuses.) Des col-verts nidifient dans un superbe petit étang situé en plein cœur des taillis, tandis que les ramiers, les tourterelles et bien d'autres oiseaux abondent dans les bois.

Ce domaine où demeure Monsieur Louis de Sadeleer est donc d'aspect très varié et seuls les 40 Ha de bruyères donnent encore aux visiteurs une vague idée de ce qu'était cette belle région il y a quelques décades.

Château des VIVIERS à Jurbise.

Le comte Henri de la Barre d'Erquelinnes, propriétaire du splendide château des Viviers a bien voulu placer son domaine sous la protection de notre association.

D'une superficie totale de 28 Ha cette propriété comprend un vaste parc dans lequel se trouvent deux beaux étangs ainsi que quelques prés. Les arbres sont souvent de taille imposante et constituent un milieu idéal pour les oiseaux arboricoles. Signalons avant tout la nidification régulière de la huppe en cet endroit. Nous avons également pu admirer une nichée de ces oiseaux occupant un nichoir artificiel dans une propriété attenant à la réserve et où les oiseaux sont également protégés. Le terrain, par endroits sablonneux, convient aux azalées sauvages ainsi qu'au rhododendrons qui forment de vastes massifs.

Le domaine des Viviers est une réserve d'un grand intérêt ornithologique et une étude de ce site et ses environs doit se faire prochainement.

* * *

Nous sommes heureux de signaler dès maintenant que certains propriétaires viennent de placer leur domaine sous protection de notre association. Ces nouvelles réserves dont l'étude doit se faire au cours de l'année 1956 seront décrites dans le prochain bulletin. Parmi ces dernières nous signalerons en particulier le splendide domaine de la Berlière à Houtaing d'un grand intérêt botanique et ornithologique, ainsi que de vastes domaines dans la région de Bruges.

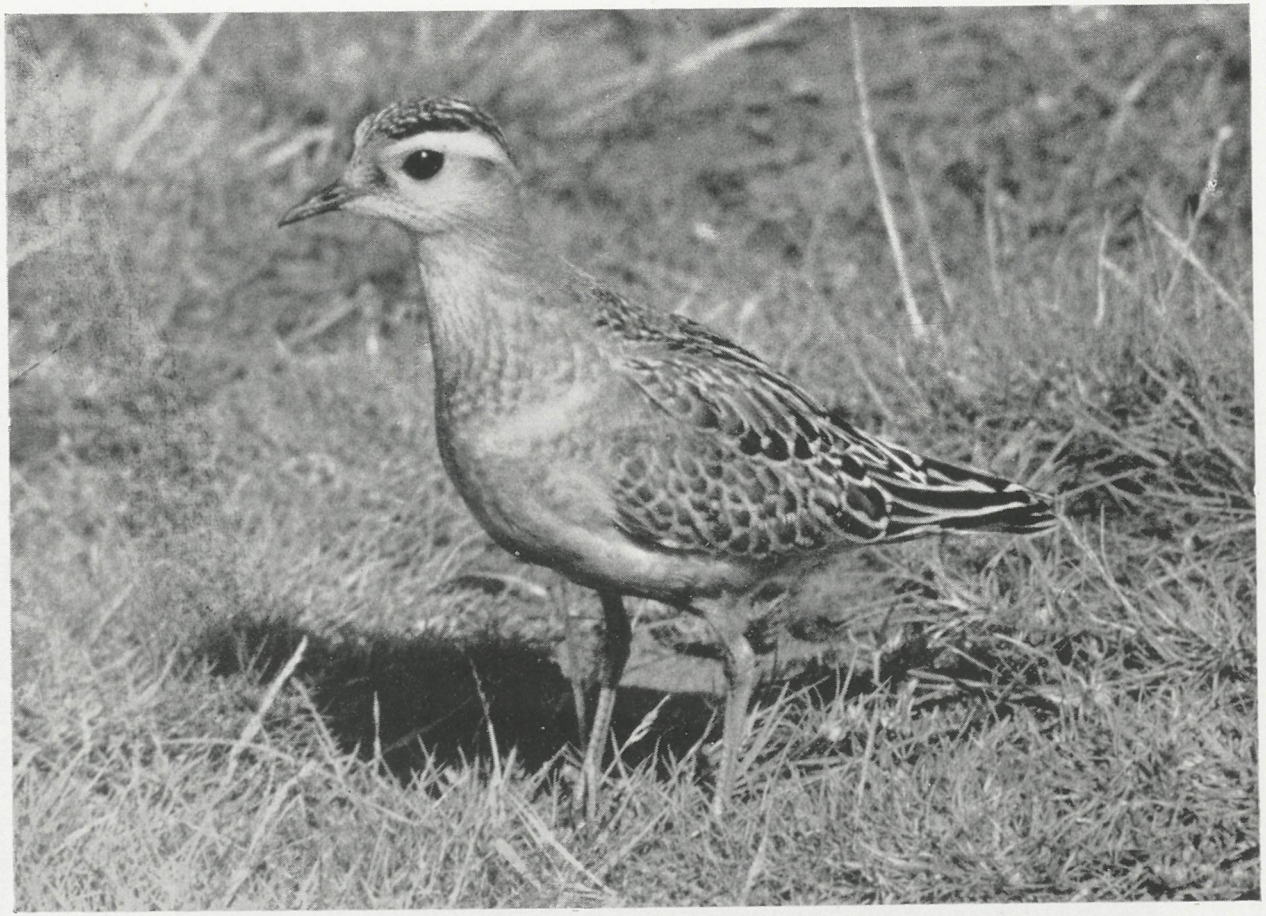

Morinel plevier « De Beer » *(Charadrius morinellus)* *Pluvier guignard « De Beer ».*
(Photo Verbruggen)

Lijst der nieuwe Vrije Vogelreservaten

op 1 december 1955.

door Harold HERBERIGS,

Afgevaardigde van « De Belgische Vogelreservaten ».

La FORGE ROUSSEL te Florenville sur Semois.

Het spijt ons te moeten afzien van ons voornemen een korte beschrijving van dit eigendom te geven. Wij bieden de eigenaar, de heer Charles Graux en onze leden hiervoor onze verontschuldigingen aan, omdat door de grote drukte onzer bezigheden wij de tijd niet konden afnemen aan dit nieuw reservaat een bezoek te brengen.

Het domein GODTSCHALK Zillebeke.

Dit domein, eigendom van de Commissie van Openbare Onderstand te Ieper, is een mooi brokje natuur.

Het is doortrokken met verscheidene dreven, die nu eens gemengd bos van sparrenbos scheiden, dan eens lorken van tamelijk jonge sparaanplantingen.

Een moerassig gedeelte, waaruit een beekje ontspringt, zorgt voor het onmisbare drinkwater en tevens voor badgelegenheid aan de vele vogels.

Het geheel is omgeven door vruchtbaar akker- en weiland met het gevolg dat ook de bosranden goed bevolkt zijn.

Enkele knotwilgen bieden woongelegenheid voor spechten en steenuilen. In de jonge sparaanplanting vinden we de merel, de lijster, de tortelduif, de staartmees enz.

In de andere sparren nestelen benevens de bosduif, de grote lijster, nog andere soorten terwijl in de onderbegroeiing de boompieper, de tjif-tjaf, de zwartkop, de tuinfluiter enz. hun nest hebben gemaakt.

In het vochtiger gedeelte leven nachtegalen en wielewalen.

Zo vinden we op een betrekkelijk kleine oppervlakte een grote verscheidenheid van vogels die er, dank zij de bescherming, rustig kunnen gedijen.

Daarom danken de vele vogelvrienden uit de streek van harte de heer Advokaat Delobel, voorzitter van de C.O.O., alsmede alle leden van de Commissie, voor de bereidwilligheid waarmede zij het vrij statuut van vogelreservaat hebben aanvaard.

Albert Duthoo.

Het kasteel van HEKS (Limb.).

Het kasteel van Heks, gelegen op de rand van een 80 ha groot park, is een der mooiste verblijfplaatsen die we in ons land al kunnen aantreffen.

Visdiefje (Zeezwaluw) op 't nest. — Sterne Pierre-Garin près de son nid.
(Photo Verbruggen)

Het park, « à la française », is van een uitzonderlijke schoonheid. Eiken, beuken, olmen en alle andere boomsoorten met soms buitengewone afmetingen, overkoepelen het onderhout en steken hoog uit boven de hazelnootstruiken, de kastanjelaars en de ahornen.

Oude moerassen zijn thans beplant met canadapopulieren, behalve een vijver, ongeveer een ha groot, omzoomd met biezen en lisdodden.

De aard van de grond varieert volgens de hoogteligging.

De zware gronden in de laagte en de zandige hoogten dragen elk het hunne bij tot een sterke variatie van de flora.

Aansluitend bij dit groot park, een afwisseling van weilanden, landbouwgronden en verschillende boskomplexen, waarvan sommigen met een oppervlakte van ongeveer 20 ha.

De konijnen, zoals bijna overal, verdwenen er door de myxomatose, maar alle ander wild, zoals hazen, fazanten, patrijzen, kwartels, zijn er flink vertegenwoordigd. De schitterende reeënstand is nog niet hersteld van de noodlottige gevolgen der bezetting, maar de vogels, eigen aan de streek, komen er talrijk voor, zelfs watervogels, zoals eenden, talingen e.a. zijn op de vijver in hun element.

Tijdens de lente liggen onder de bomen als het ware echte bloementapijten van anemonen en sleutelbloemen, die werkelijk een schitterende aanblik geven, waarvan de luister nog verhoogd wordt door de nachtkaarsen, de sneeuwklokjes, de maagdepalm en alle andere houtsoorten in volle bloei.

Wij zijn er rechtmatig trots op, dit uitzonderlijk domein, met zijn oppervlakte van 225 ha te mogen rangschikken bij onze mooiste reservaten en onze grote dankbaarheid gaat naar Mevrouw de Gravin d'Ansembourg, aan wier buitengewone bereidwilligheid wij een zo belangrijke steun gevonden hebben.

La ROCHE à L'ARGENT à Lives-sur-Meuse.

Dit eigendom van uitzonderlijke bevalligheid en ongeveer 22 ha groot, ontleent zijn naam aan de rots die de kleine weg domineert en welke toegang verleent tot de hoge eiken-, beuken- en essen-opstanden, en hoort toe aan de heer Albert Joachim.

Machtige naaldbomen staan aan de voet van een vijver die zijn water ontvangt uit een bergriviertje, een van de mooiste hoekjes uit de Maasvallei. Vogels, wild en reeën voelen er zich thuis aan de vijver en onder de beschutting van de dichte sparren. De balsem van meiklokjes, viooltjes en anemonen geurt door de lentelucht.

Het Reservaat te SART-DAMES-AVELINES.

Ten zuiden van de baan Nijvel-Namen, op het grondgebied van Sart-Dames-Avelines ligt een vijver van rond de 6 ha oppervlakte en

is van een uitzonderlijke waarde. Immers, de oppervlakten water zijn in deze streek uiterst zeldzaam en het spreekt vanzelf dat zulke oasis dan ook op watervogels en moerasvogels een grote aantrekkingskracht uitoefent.

Deze vijver telt tijdens de broedperiode niet alleen verscheidene eenden, waaronder wilde eenden, talingen en slobeenden, maar vooral in de met riet begroeide gedeelten vallen de woudaapjes en de roerdomp in de kijker.

Wij stonden er werkelijk van te zien hoe er in de vroege lente reeds zoveel eendensoorten en steltlopers op trek aanwezig waren.

Zo veel ruitersoorten op deze plaats, zo ver in het binnenland gelegen, wijst wel degelijk op de uitzonderlijke waarde van dit reservaat.

Wij danken oprecht de heer J. Hosselet uit Sombreffe, en niet het minst de eigenaar van dit gebied, voor de grote bereidwilligheid waarmee zij het eerste reservaat in deze streek hielpen tot stand brengen.

De STEVENSVENNEN te Lommel.

In ons voorgaand bulletin hebben we zeer bondig het eigendom beschreven van de heer Walter Emsens, « De Stevensvennen ».

Wij zijn zo gelukkig thans in ditzelfde gebied een nieuw reservaat, aanleunend aan het eerste, te hebben bijgewonnen, namelijk in het eigendom van Mevrouw Fernand Emsens onder de gemeenten Lommel, Balen en Mol en met de namen « Stevensvennen », « Mol-Rauw », « Pavillon » en « Bankei ».

Dit gebied, 300 ha groot, was vroeger een en al vennen en heide.

Op het einde der vorige eeuw is men er begonnen met bevloeiingen en het bewerken tot landbouwgronden en met bebossingen.

Eenden en alle soorten bosvogels komen er goed vertegenwoordigd voor.

In het gebied van de heer Louis de Sadeleer leeft een grote verscheidenheid van vogels in elk van hun typische middens, waar de 40 ha heide nog een herinnering nalaten aan het echte kempische landschap van enkele tientallen jaren geleden.

Het kasteel « VIVIERS » te Jurbise.

Graaf Henri de la Barre d'Erquelinnes was zo vriendelijk zijn uitzonderlijk mooi domein onder de bescherming van onze vereniging te plaatsen.

Deze oppervlakte van 28 ha omvat een groot park met twee mooie vijvers en enkele stukken weiland. Reusachtige bomen bieden er een ideaal woongebied aan de holenbroeders.

De hop komt er regelmatig als broedvogel voor. Dit jaar broedde hij in een nestkastje op een aanpalend gebied waar ook de vogels van een grote gastvrijheid genieten.

Enorme azalea- en rhododendronstruiken groeien er weelderig op de meer zandige gedeelten.

Het domein « Viviers » is van grote ornithologische betekenis en het is van belang dat een grondige prospectie hiervan ondernomen wordt.

Wij hebben het groot genoegen nu reeds mede te delen, dat nog verschillende grondbezitters hun eigendommen onder de bescherming onzer vereniging hebben geplaatst.

Tijdens het jaar 1956 zal de studie van deze gebieden ter hand genomen worden. Vermelden we reeds in het bijzonder het schitterend domein « de la Berlière » te Houtaing, dat van uitzonderlijke botanische en ornithologische waarde is, evenals enkele uitgestrekte domeinen in het Brugse.

Bloeiende wollegras. Kalmthoutse Heide. Linaigrette épanouie.
(Photo Verhulst)

Het Domein «Putse Moer»

AAN DE RAND DER KALMTHOUTSE HEIDE

door C.J. VERHULST.

De weg van Kalmthout naar Putte voert langs de zoom van het machtige natuurreservaat der Kalmthoutse Heide; kenmerkend voor het landelijk karakter van de streek, wordt de ruim overschaduwde baan ter weerszijden geflankeerd door een aantal riante zomerverblijven, verscholen in het geschakeerde groen der hovingen.

Op het punt waar de weg, komend van Heide, de baan treft, vindt men de ingang van het domein « Putse Moer ».

De brede poort, beheerst door een in het groen gelegen boswachterswoning, geeft toegang tot de kilometerlange oprijlaan. Rijkelijk gestoffeerd met bloeiende rododendrons, voert deze naar het innerlijke van het domein, resp. naar het prachtige buitenverblijf. In lichte tinten harmonieert dit met de donkere bosgroepen en is gelegen aan de rand van het hectarengrote heideven, waaraan het domein zijn naam ontleent.

Het bekende, aan de ingang aangebrachte, bord vermeldt dat het domein onder de bescherming staat van de Vereniging der Belgische Vogelreservaten; het getuigt tevens van de practische zin voor natuur-, voor vogelbescherming van de eigenaars, de familie Meurisse.

Nuchtere cijfers stellen vast, dat het domein, groot ± 750 Ha, gedeeltelijk gelegen is op Belgisch en Nederlands gebied, dat onlangs nog een 150 Ha werden gevorderd voor Nederlands militair oefenterrein.

Geografisch gezien maakt het gebied deel uit van het Kempisch Continentaal duinengebied, dat zich langs de Scheldemonding en de Zeeuwse zeegaten noordwaarts uitstrekt tot de alluviale gronden van Nederlands Noord-Brabant.

Het reikt tot het hoogste niveau van deze duinenkam (hoogtelijnen 25 tot 30) en vormt verder met de naar het noordwest aanpalende domeinen Zwarte Heuvel en Grote Meer, de hoge westrand van het Belgisch Reservaat der Kalmthoutse Heide.

De waterstaatkundige scheiding van het stroomgebied van Schelde en Maas wordt op dit punt duidelijk geaccentueerd, want Putse Moer en beide voornoemde domeinen hebben hun waterafvloeiing via Ossendrecht naar de Westerschelde, het oostelijk aanpalend reservaat der Kalmthoutse Heide is voor de waterlozing georiënteerd, gedeeltelijk via Bergen op Zoom

op de Oosterschelde voor het grootste deel via Kleine A-Roosendaalse Vliet, op het Hollands Diep, de Maas.

Naast deze bijzonderheden en geografisch-waterstaatkundige omlijsting treft ons bovenal in het domein de grote variatie in landschapsbeeld, in het dierenleven.

In de grillig gevormde duinen, de heicomplexen, afgewisseld met denaanplantingen van jong tot zwaar hout, daar leeft het konijn, dartelt de eekhoorn in de kruinen, kokt de fazanthaan, koert de duif. Vanuit de ruigten beloert en besluipt de vos zijn prooi. Reetjes zijn hier, overdag rustend in de schaarhoutbegroeiing, 's avonds spelend en laveiend op de weiden.

De spechten, de groene en de grote bonte, lachen en roffelen er de geheimzinnige stilte uiteen en het is niet zeldzaam er de zwarte aan te treffen, immers hij is er jaarlijks broedgast in het domein. Op zwoele zomeravonden bespiedt men er de nachtzwaluw, verdiept in zijn ratelend concert, op meerdere zangposten.

Met het leger der kleine boszangvogels, herbergt de denaanplant de sperwer; in de diepte van het bos brengt hij er trouw elk jaar zijn jongen groot en deelt hier de absolute stilte met de ransuil, symbool van wijsheid, parel van de uilenstand.

Ook de torenvalk wiekelt er boven de ruigten, de vlakten van heide, weide en moeras, terwijl de boomvalk in de zomerse maanden er in sikkel-zwaluwvlucht de kleurige libellen najaagt.

In dien tijd heeft het valkje het zeer druk met de verzorging van zijn 4-5-tallige kroost, verscholen in het mastgroen van de bosrand.

Merkwaardig die gedecimeerde en blijvend gedecimeerde eekhoornstand in het domein. Moeten we dit toeschrijven aan de aanwezigheid van de boommarter, die zeldzame, schuwe en wrede rover van de hier uitgestrekte naaldbossen ? Sporen, gevonden tijdens de sneeuwperiode van afgelopen winter, wijzen hier alleszins op.

Op de lage Erica-heide, langs de uitdrogende vennetjes en op de weiden een ander biotoop — het domein van wulp, kievit, grutto en tureluur.

Hier jodelt de wulp zijn voorjaarslied, wentelt de kievit zijn zoevende baltsvlucht, schieten de roepende gruttos als bonte schichten door het luchtruim, is de tjulu-roep van de tureluur niet uit de lucht.

Dit alles, nog aangevuld met de gevarieerde roep of zang, U tegemoet komend uit honderden keeltjes, vanuit schaarhout, bosrand, sloot- en heggekant, geeft U het beeld van enkele facetten uit het dieren-, het vogelleven, van de rijkdom hier aanwezig.

Het aantreffen in het domein van een uitgebreid soortenaantal, in een kwantiteit die de middelmaat overtreft, getuigt reeds van een zekere

ornithologische waarde; het zijn echter de uitzonderlijke broeders, de grote variatie aan passanten, die op het domein de stempel drukken van de eerste orde.

Bloeiende waterleliën. Kalmthoutse Heide. Nénuphars en fleurs.
(Photo Verhulst)

Dit cachet, de climax van het vogelleven treft men op « het moer » zelf, het uitgestrekte ven, dat daar rustig droomt aan het eind van de lange oprijlaan en door een rijweg in twee delen is gescheiden; het buitenwater reikend tot de voet der Hazenduinen der Kalmthoutse Heide, het binnenven geheel omsloten door de donkere bosrand.

Het oligotroop, mineraalarm karakter van het water belet het dichtgroeien, het verlanden op grote schaal, het vormt daardoor een ideaal biotoop voor de water-, de waadvogels.

Het gehele jaar door vertoont er zich het leven van deze soorten in al zijn schakeringen, biedt het gelegenheid te over voor waarnemingen die de vogelliefhebber ter harte gaan.

Wij bezoeken het ven reeds in de eerste maanden van het jaar, wanneer de zachtklimmende zon met haar milde stralen de bossen, heide en plassen koestert, plant en dier tot nieuw leven wekt. De in het Zuiden verblijvende vogels hebben deze wekroep begrepen en spoeden zich weldra terug naar hun broedgebieden. Onze vennen en plassen, gelegen op hun trekweg langs de zee, zijn de pleisterplaatsen voor de doortrekkers, vormen het eindpunt voor onze getrouwen van alle jaren.

In opschuivende vluchten komen zij aanzetten, het wordt Hochzeit op het moer en wij bewonderen achtereenvolgens vrijwel het gehele gamma van de eendenstand. Zij zijn nu in prachtkleed de wilde eenden, smienten, slobben, pijlstaarten, de kuifeenden, tafeleenden, de zomer- en wintertalingen, niet zelden de topper- en krakeend, als summum voor de waarnemer. Zij zwermen langs alle kanten over het ven, mengen zich tussen de eveneens verschenen bergeenden, de dodaars, meerkoet en waterhoen, de geoorde fuut.

Enig mooi, onvergetelijk de indruk van deze aantallen hel- en bontgekleurde vogels, die daar borrelend van levenslust, pletsen en plassen, zwemmen en duiken, vechten, spelen en paren, uitleven hun vogelbestaan.

Ook in de lucht wordt het er steeds drukker; de enkele kokmeeuwen die vooreerst vanuit de hoogte hun broedgebied verkenden, groeien allengs aan tot een tot tientallen, honderdtallen, duizendtallen tellende, driftige, krijsende, alarmerende bende. Zij zullen straks met veel lawaaiend geruzie de menigte van moliniabulten en biezenpollen bezetten, hun broedterritorium van reeds menig jaar.

Het totaalbeeld is een symphonisch orkest gelijk; in ruisende, jubelende en spetterende accoorden wordt de ouverture gespeeld in dit natuurtheater.

Wanneer de maand April ten einde spoedt komt er een betrekkelijke rust op het ven, de tweede fase, het broeden, wordt ingezet.

De trekkers zijn stilaan verdwenen en onder de blijvers, de broeders ontplooit zich een huiselijk leven allerwege.

De wilde eend, hier van den huize, had reeds zeer vroeg de gang van zaken doorzien, heeft in het geniep reeds een schat van eieren in de ruigten van de omgeving uitgebroed en verschijnt als eerste, nu reeds, in moederlijke trots, met haar kroost op het water.

De tafeleend, getrouwe klant van elk jaar, zit nu weggedoken in bunt of bies bij het water en bebroedt haar groengele eieren.

Wij hebben intussen de paarspelen bewonderd van het andere kleinood — de geoorde fuut —, de spectaculaire vertoningen in dit minne-

spel hebben geleid tot een hechte huwelijksband en nu bewoont het wijfje haar vlottend nestje daar dicht bij de oever, terwijl het mannetje nog in volle glorie met fel afgetekende goudgele oorveertjes zijn tijd verdoet in duikmanoeuvres en rondeshow over het meer.

Ook de woerd bergeend is nu alleen. In zijn gezelschap heeft het wijfje de traditionele geschikte konijnenpijp gekozen en diep verscholen in de beboste heuvels van het domein, voltrekt zich daar onder de grond het geheim van haar broedbiologie. Op gezette tijd verlaat zij haar met dons omkranste roomkleurige eieren om zich te voegen bij haar cavalier; prompt wordt zij steeds door deze tot de opening van de nestpijp teruggebracht.

Onbegrijpelijke, wondere natuur !!!

De inmiddels tot duizende koppels uitgegroeide kokmeeuwenkolonie heeft het eveneens intussen klaargespeeld om onder gedurig krakeel en vleugelgeflap het broedterrein te bezetten en is nu met de eileg, het broeden begonnen. Volledige rust heerst hier nimmer, want bij de minste storing verheft zich dit leger van smetteloze vogels in de lucht om daarna langzaam onder een oorverdovend gekrijs de nesten weer op te zoeken.

Vanaf Juni, wanneer de zomerse zon het planten, het dierenleven tot zijn climax opvoert, beleven we in deze schouwplaats, de slotacte, de apotheose. Zoals het betaamt in het geordende vogelleven hebben de broedplichten de bekroning gevonden in een nakomelingschap, de verzekering van het voortbestaan van de soort.

Er is nieuw leven op het ven !

Duizende kokmeeuwdonsballetjes wemelen dan op de nesten, op het water, tussen de begroeiing. Temidden tomen wilde eendjes, eenvoudig van tint, jagend achter vliegjes en mugjes, vaart dan vol fierheid de familie Tadorna. Vader voorop, de kleintjes, acht, tien, twaalf, soms nog meer, allen in helle zomerpakjes met zwarte en bruine streepjes en vlekjes, volgen in rij er achter, moeder bergeend sluit de stoet. Een waar beeld van de aristocratie onder de vogels.

De duikers, de dodaars en geoorde fuut zijn er eveneens met jongen, en fier op hun kroost worden zij door de oudjes angstvallig behoed.

Ziet, hoe de kleine bontgestreepte futenkopjes uitsteken boven de rugveren van de moeder. Als in een schuitwiegje, tussen moeders opgezette vleugels, drijven zij over het water en met lange nekjes grijpen zij gretig het voedsel of de veertjes, die hun door de ouden worden aangereikt.

Ook waterhoen en meerkoet scharrelen met jongen tussen de begroeiing en oevervegetatie; luidkeels klinkt de alarmroep over het water, wanneer een dreigende vijand, een wiegende kiekendief, zich boven het ven vertoont.

Zomer- en wintertalingtelgen, klein van stuk, vinden hun gading veilig tussen het dichte waterplantenstruweel, liefst uit de buurt van de meeuwenkolonie, immers een indringen in dit terrein zou een noodlottige afloop kennen.

Ook dit seizoen hebben de koppels tafeleend het weer tot een succes gebracht. Wij mogen deze niet voorbijgaan, onvermeld laten, want wij zouden werkelijk tekort schieten in de ornithologische waardering van het domein, dat er op kan roemen, jaarlijks meerdere koppels van deze roodkoppen tot haar vaste broedpopulatie te mogen rekenen.

De jaarcyclus gaat verder, evenwel, met de slotacte valt het doek nog niet in dit vogeldomein, want nauwelijks is de bewonderaar van zijn lente-zomer waarnemingen, van al dat mooie, dat wonderbare, bekomen, of nieuwe facetten vragen zijn aandacht.

De broeders van het Noorden zijn reeds op terugtrek en ook op het moer verrassen we de bedrijvige bosruitertjes, het witgatje, de snippen, de kemphaantjes en -hennetjes, weerklinkt er de trekroep van de groenpoot-, de zwarte ruiter.

Zij vinden er hun behoefte op de slijkerige oevers van het venwater; nog later wordt dit water weer de pleisterplaats van vluchten doortrekkende wilde eenden, talingen, pijlstaarten, smienten, enz.

Nog verder in het jaar, het najaar, de winter, blijft het ven bevolkt, met trekkers en blijvers, zelfs in strenge winters, wanneer de vorst het open water allengs kluistert, zijn hier de beschutte wakken het laatste toevluchtsoord van soms compacte massa's watervogels van alle soorten, waaronder niet zelden de brilduikers, nonnetjes, de wilde ganzen, de zwanen.

Met hier en daar een greep te doen in het rijke vogelleven van dit domein, hebben wij getracht U een idee bij te brengen van de rijkdom aan soorten en aantal, waarmede ons uitgestrekt bos-heidegebied is gezegend en ongetwijfeld dringt zich bij U de vraag op, vanwaar deze variatie, deze overvloed ?

Vooreerst is het een gevolg van het voorhanden biotoop, het milieu geschikt voor het verblijf en de voortplanting en daarnaast in niet mindere mate een gevolg van een doelmatige bescherming van dat milieu, immers de onderscheidene soorten, aangelokt door het gewenste milieu, kunnen er zeker van zijn, hier de natuurwetten te kunnen volgen tot het succesvolle einde toe.

Een tweede factor, misschien van het grootste belang, is dat het domein deel uitmaakt van dat 6 à 7.000 Ha bos-heidegebied, gelegen tussen de gemeenten Putte-Kalmthout-Essen en Nederlands Bergen op Zoom, waarvan het 2.300 Ha metende reservaat der Kalmthoutse Heide als kern moet worden aanzien.

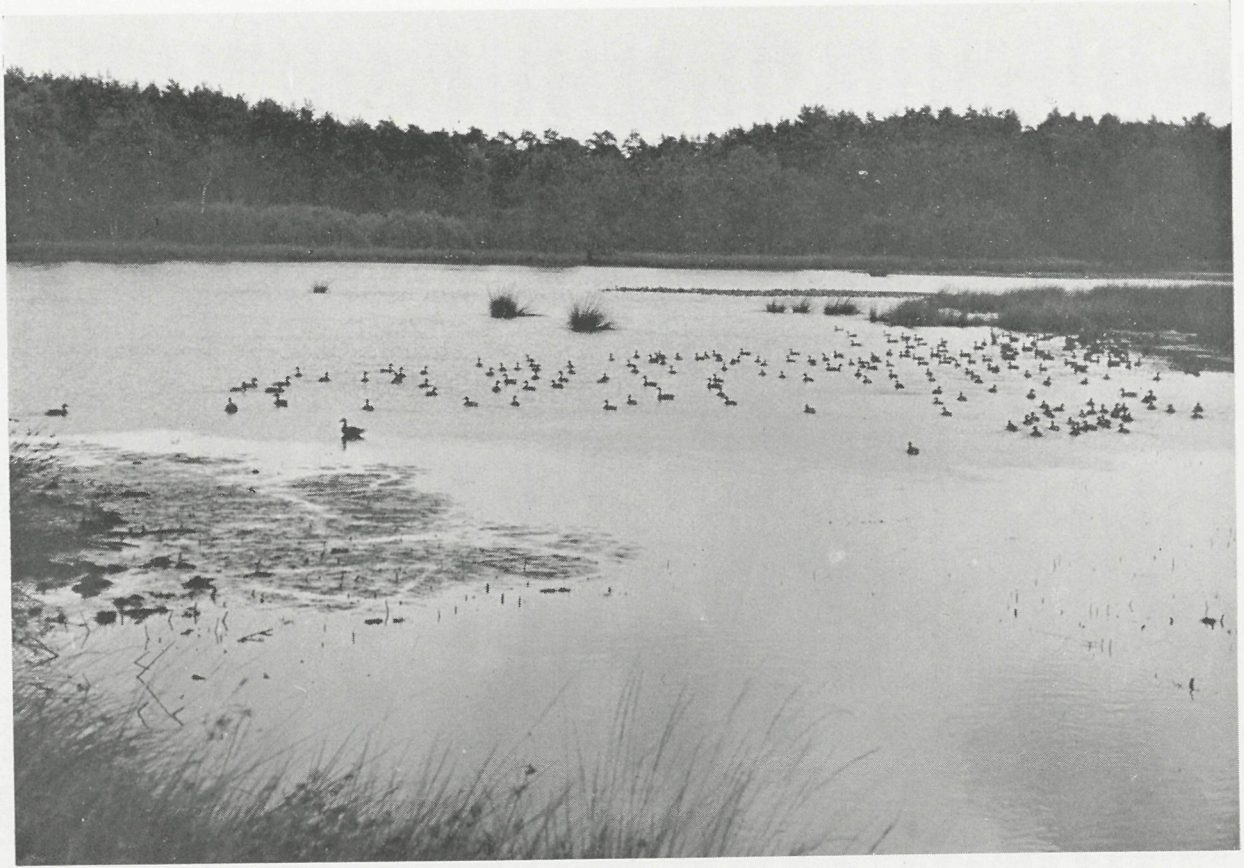

Talrijke eenden op een Ven in Putsemoer.
Les canards sont nombreux sur les eaux du Putsemoer. (Photo M. Verbruggen)

Westwaarts vindt dit enorme gebied zijn begrenzing in de Scheldemonding en Zeeuwse Zeegaten. Het ligt dan ook voor de hand dat de domeinen Putse Moer, Grote Meer, de Kuypers Bossen, het reservaat zelve en het domein De Boterbergen dat het reservaat oostwaarts afsluit, in de trektijd ten nauwste zijn betrokken bij de massaverplaatsingen der vogels langs de zee, terwijl verder de duinen, bossen, beboste heuvels, lage en hoge heide, de moerassen, vennen en plassen, overal in dit gebied verspreid, ook die broeders aantrekken, die straks met hun kroost verhuizen naar de voedselrijke schorren en slikken van de waterkant.

Heerlijke uren, heerlijke dagen, hebben wij beleefd in dit uitgestrekte aan natuurschoon zo rijk gevarieerde gebied. Op onze tochten door de heide, bos, moerassen en duinen, bij onze waarnemingen van plant en dier, hebben wij ons steeds gevoeld als kind in God's mooie natuur, als kind van die grote, machtige Kalmthoutse Heide. Steeds onder de indruk van dit machtige scheppingsmonument zijn wij dankbaar, te zien, dat dit in al zijn grootsheid tot op heden mocht bewaard blijven.

Wij danken dit aan het feit dat in onze materialistische, jachtende tijd het begrip natuur-vogelbescherming, meer en meer een werkelijkheid is geworden.

Grote waardering derhalve voor bezitters van natuurdomeinen, die daar de beschermingsgedachte doorvoeren, hulde en diepe erkentelijkheid voor de dappere enkelingen, voor onze verenigingen, die zich inzetten, het aandurven, vaak met grote opofferingen, om van de vaderlandse natuurschatten nog zoveel als mogelijk te redden voor afbreuk of gehele vernietiging.

Uw onbaatzuchtig streven werkt mede aan de culturele verheffing van ons volk, betekent meer levensvreugde voor de gemeenschap.

U heeft hiervoor de dank van ons allen, bovenal zult U deze verwerven van het nageslacht.

Essen, September 1955.

Résumé.

LE DOMAINE « PUTSE MOER » A KALMTHOUT

par C.J. VERHULST.

Monsieur C.J. Verhulst, dans un admirable article, nous décrit la vie intense qui se déroule dans la superbe propriété de la famille Meurisse, « Le Putse Moer », une de nos plus belles réserves libres.

Cette propriété située à proximité immédiate de la bruyère de Kalmthout s'étend sur quelque 750 Ha à cheval sur la frontière belgo-néerlandaise. Malheureusement dans ce dernier pays 150 Ha ont été réquisitionnés par les Autorités militaires.

Des détails d'ordre géographique et topographique sont donnés par l'auteur.

Il serait difficile de décrire les nombreuses observations et les émotions ressenties par Monsieur Verhulst. Nous énumérerons, selon les milieux, les espèces les plus caractéristiques. Les dunes, recouvertes de bruyères et par endroits entrecoupées de futaies ou de plantations de conifères, hébergent des lapins, des écureuils, des faisans, des ramiers. Le renard ainsi que les chevreuils quittent à la tombée de la nuit les épais fourrés en quête de nourriture. Les pics, y compris le pic noir, nidifient régulièrement dans ce domaine, et par les chaudes soirées d'été les engoulevents font entendre leurs mystérieuses trilles gutturales. Les petits chanteurs sont légion dans les sapinières où nidifient également en toute tranquillité l'épervier, la crécerelle, le hobereau, le moyen-duc. Les basses bruyères, ainsi que les prés humides, constituent le domaine du courlis, du vanneau, de la barge et du chevalier gambette. Mais sans aucun doute, la plus spectaculaire animation a lieu dans les merveilleux et vastes marais où l'eau est calme et sur laquelle les sombres sapinières se reflètent.

Ce sont en premier lieu les anatidae qui trouvent là un habitat de choix. Les souchets, les col-verts, les sarcelles et les tadornes qui nidifient dans la réserve sont rejoints dès l'automne par une foule de migrateurs, en particulier : les pilets, les chipeaux, les siffleurs ainsi que les morillons. Cependant, une espèce de canard mérite toute notre attention : c'est le rare fuligule milouin qui nidifie régulièrement dans le « Putse Moer ».

S'il y a nombre d'oiseaux d'eau fort communs, tels les foulques ou les gracieuses poules d'eau, par contre les grèbes à cou noir (plusieurs couples) peuvent être considérés comme étant ici les uniques nidificateurs du pays. L'auteur a été témoin de leurs spectaculaires joutes amoureuses.

Le « Putse Moer » vers la fin de mai est un réel sanctuaire pour la gent aîlée, car en dehors des oiseaux déjà cités, les mouettes rieuses sont venues par milliers s'accaparer une place favorable à la construction de leur nid.

Il serait vain de vouloir décrire l'animation qui règne dans une telle colonie. Des cris assourdissants fusent de partout, un tourbillon argenté se détâche sur les fonds obscurs des sapinières et dès l'éclosion des petites mouettes, vrais flocons d'ouate, le point culminant de la saison est atteint. Déjà les premiers migrateurs des pays nordiques sont annoncés; des chevaliers de toutes sortes font leur apparition. Mais en toute saison, le « Putse Moer » par le calme qui y règne, constitue un vrai paradis pour la gent aîlée. L'auteur signale que cette richesse exceptionnelle de la faune est due avant tout au milieu éminemment favorable et des plus variés et peut-être grâce à la proximité immédiate des quelque 6 à 7.000 Ha de bois et de bruyères situés entre les communes de Putte, Kalmthout, Essen et Bergen-op-Zoom. C'est dans ce quadrilatère qu'est située la splendide bruyère de Kalmthout.

L'auteur exprime son admiration devant tant de beauté naturelle. Comment une telle région a-t-elle pu jusqu'ici échapper à une destruction presqu'inéluctable à notre époque ? Ceci nous le devons à l'esprit conservateur de certains grands propriétaires, attachés à ce sol merveilleux et peut-être aussi aux sacrifices consentis par des sociétés qui s'efforçent de sauver de la destruction nos derniers sites naturels nationaux.

Utilité de l'Oiseau et Protection

par Jean de L'HALMAICHE.

Les entomologistes nous ont montré avec précision et chiffres à l'appui, que les insectes utiles et les insectes nuisibles sont en nombre sensiblement égaux, qu'il y a vingt fois plus d'espèces indifférentes que d'espèces nuisibles et qu'une continuelle alternance s'opère entre les insectes nuisibles aux végétaux et les parasites intérieurs qui les dévorent. C'est ainsi que ces derniers finissent par anéantir presque complètement la race des insectes herbivores, tandis que les carnassiers meurent presque tous de faim et que les insectes nuisibles, au bout de peu de générations, reparaissent en abondance, donnant ainsi une pâture excessive aux carnassiers qui prédominent rapidement à leur tour. C'est ce qui explique comment les ravages de nos arbres forestiers ne se produisent que par intermittences.

L'oiseau, qui ne fait aucune distinction entre ses victimes, joue-t-il un rôle efficace pour maintenir la balance et l'harmonie des espèces ?

Un ornithologue hongrois, M.E. Chernel dit avec raison que, dans l'appréciation de l'importance des oiseaux, on ne doit pas se laisser guider par l'apparence, la sentimentalité, le préjugé, ni généraliser des observations individuelles, car tout cela conduit à des conclusions facilement trompeuses. Le seul procédé qui permet de prononcer un jugement compétent est l'analyse du contenu de l'estomac et du gésier.

Déjà en 1900, le congrès ornithologique international de Paris, adoptait la proposition du Dr Quinet de Bruxelles, exprimant le vœu de voir instituer une enquête internationale pour préciser le genre de nourriture des oiseaux protégés d'Europe. Le Gouvernement belge prescrivit des recherches dans ce sens. Des autopsies faites par le Dr Quinet et de l'identification des contenus d'estomacs effectuée par l'entomologiste G. Séverin, il résulte que sur cent insectes, larves et chenilles que prend un oiseau en temps normal, il y a en moyenne quatre-vingt-quinze d'utiles et d'indifférents. L'action des oiseaux insectivores, serait donc, d'après ces chercheurs, sans grande importance, quand les insectes se développent normalement et leur concours serait insuffisant pour empêcher une invasion d'insectes dévastateurs.

Par contre, plus récemment, dans un rapport présenté au congrès international de Luxembourg pour l'étude et la protection des oiseaux, le Dr O. Farsky, Inspecteur des Forêts à la Station de Phytopathologie de Brno, démontrait par un ensemble d'observations très précises, que la nonne et la noctuelle piniperde étaient détruites par les oiseaux et

ajoutait : « Nous avons constaté, lors des dégats causés par les chenilles de la nonne et, l'an passé, par celles de la noctuelle piniperde, combien les oiseaux nous étaient utiles, lorsque les chenilles se répandaient en masses. On observait qu'un grand nombre d'oiseaux capturaient ces deux sortes d'insectes nuisibles dans toutes les phases de leur développement. Quand les chenilles de la nonne furent attaquées par la polyédrie et les chenilles de la noctuelle piniperde par l'empusa et l'entomophtora, on put observer que les oiseaux enlevaient seulement les chenilles qui n'étaient pas malades. Ils préféraient les saines, à corps durs, rampant vivement. Lorsque j'examinai quelques oiseaux tués dans ces conditions, je ne trouvai pour ainsi dire aucune chenille malade dans le contenu de leur appareil digestif. Ces circonstances sont très importantes, car les individus, en pleine santé, ramassés par les oiseaux, sont précisément des individus forts et sains, qui sont destinés à multiplier l'espèce ». Ce chercheur poursuivit méthodiquement son étude dans ce sens, analysa maintes fois les appareils digestifs, notamment de merles, corneilles mantelées, pigeons ramiers, étourneaux, geais, corneilles noires, coucous, mésanges, pinsons; ces analyses microscopiques confirmèrent entièrement ses précédentes conclusions, à savoir que les oiseaux recherchent de préférence les chenilles saines, à l'état adulte, au corps dur et ferme aux chenilles malades, molles et aux cadavres en bouillie ou desséchés. Il cite notamment le cas d'un pigeon ramier, dans l'appareil digestif duquel furent comptées 118 chenilles de noctuelle, sans compter les petits débris et plusieurs hylobes de pins entiers.

Une autre étude, due au Dr von Vietinghoff-Riesch, qui a analysé le contenu de l'appareil digestif d'oiseaux tués dans des forêts de pins près de Coblence, pendant l'épidémie de noctuelle piniperde de 1925, aboutit aux mêmes conclusions. Voici notamment ce qu'il écrit : « A une époque où le fléau était en rapide régression et où l'homme ne voyait plus que des chenilles momifiées par l'empusa (parasite), les estomacs d'oiseaux abbattus (étourneaux, bruants) contenaient encore des chenilles saines. On doit donc, dans ce cas, attribuer aux oiseaux une réelle valeur comme précieux auxiliaires. Ils sont des agents préventifs dans des conditions favorables ».

Seule la connaissance parfaite de la vie des oiseaux et particulièrement de leurs rapports avec le milieu dans lequel ils vivent, donnera plus de certitude sur l'importance pratique des oiseaux. Il conviendrait que pareils travaux soient faits, non seulement par les ornithologues, phytopathologues, entomologistes et zoölogues, mais surtout par les Instituts de recherches forestières et agronomiques.

Quoi qu'il en soit, l'homme, malgré sa science et son intelligence, n'est pas encore parvenu à combattre seul ces quantités d'infiniments

petits. Il existe des ravageurs très nuisibles parmi les insectes, surtout à l'état adulte et ce sont ceux-là qu'il faut atteindre par une protection plus efficace des oiseaux. On ne peut guère compter que sur eux comme préventif et même dans le cas d'épidémies.

Quelques suggestions ? Favorisons les nichées, en les protégeant contre leurs destructeurs : chats, lérots, pies, corneilles, geais. Aménageons des refuges : buissons touffus, arbres troués, quelques dépérissants sacrifiés comme garde-manger hivernal, nichoirs rustiques, surtout près des pessières et des pineraies. Pourquoi nos forestiers professionnels se désintéressent-ils de cette protection ? Pourquoi, par exemple, ne pas profiter de la relâche d'hiver pour sauver quantité d'oiseaux en danger pendant les longues périodes de neige et de froid persistant, en disposant ça et là des mangeoires à graines oléagineuses et des couennes de lard non salé ? Il suffirait d'une toute petite part du budget du Chef de Cantonnement réservée à ce service... En attendant que les pouvoirs publics « bougent », il est à souhaiter que nos gardes-forestiers, vivant continuellement en forêt, soient sollicités et aidés à travailler, dans l'esprit des Réserves, à l'étude et à la protection des oiseaux. A n'en pas douter, ils sont pour ce faire les agents les plus précieux dans les Bois domaniaux, provinciaux et communaux. Beaucoup, j'en réponds entendraient cet appel.

Lommel - Ven - Dorperheide.

(Photo J. Henderickx)

Het lot van de heiden bij de grens Antwerpen-Limburg en de toekomst van hun vogelbevolking

door J. HENDERICKX.

Zoals men dat nog op vele plaatsen in de Kempen aantreft is de streek rond Balen-Wezel zeer rijk aan afwisseling. Bebouwd land en weiden wisselen af met parken, dennebossen, stukjes moeras en heide-, bunt- en stuifzandvlakten.

Laat ons nu eens nuchter en systematisch nagaan wat ons van deze laatsten nog rest en wat de toekomst biedt.

1. GEMEENTE BALEN-NEET.

Al de heiden zijn verdwenen; er blijft nog slechts één gebied van betekenis over namelijk de Keiheuvel. Dit is een terrein van ca. 100 ha waarvan 30 ha stuifzand- en buntvlakte, de rest wordt in beslag genomen door lage dennebossen waartussen kapplaatsen en jonge dennenaanplantingen. Als bijzonderste broedvogels hebben wij een 5-tal koppels duinpiepers, misschien een 10-tal koppels boomleeuweriken, enkele koppels tapuiten en verscheidene koppels nachtzwaluwen. De boombroeders zoals grote lijster en dergelijke hebben enorm te lijden van de nestenzoekende jeugd die niets ontziet.

Er bestaan plannen om de zandvlakte onder water te zetten : het alzo geschapen meer zou gelegenheid bieden tot zwemmen en roeien. Daarrond zouden dan speelpleinen en dergelijke voor de jeugd aangelegd worden. Wegens de problematische watervoorziening en de hoge aanlegkosten is het projekt nog niet ten uitvoer gebracht.

Op en om de zandbergen aan de westkant wordt tweemaal per jaar motocross gehouden met daarbij de voorbereidende oefeningen. Gelukkig heeft de streek en hebben ook de vogels daaronder niet geleden.

2. GEMEENTE MOL.

Postel was eens bekend om zijn heiden — werd het vroeger niet « Postele op ter heyde » genoemd ? Wat er thans van de heiden nog overschiet is bijna de moeite niet meer waard om van te spreken. Wat niet beplant is met dennen wordt ongenadig omgeploegd.

De « hei der zeven heerlijkheden » b.v., vóór de oorlog een 300 ha grote callunavlakte met enkele kleine dennebosjes is bijna geheel herschapen in bouwland. Nog broeden er korhaan, wulp en klapekster en schommelen er de kuikendieven : hoelang nog ?

In 1954 werd de laatste kudde schapen, die toebehoorde aan de abdij, opgedoekt en daarmee behoort ook dat weer tot het verleden.

In deze tijd van produktiviteit en hoge grondlasten kan niemand zich nog de weelde veroorloven er enkele honderden ha hei op na te houden die niets opbrengen. Zoals de zaken nu staan moet alles uiteindelijk onder de ploeg komen en verkaveld worden.

3. GEMEENTE LOMMEL (Limburg).

Deze gemeente telt nog verscheidene vlakten die aanspraak kunnen maken op de naam heide, o.a. de Dorperheide, Kattenbosserheide, Blekerheide, Riebosserheide. Door ontginning en beplanting hebben vele de laatste jaren hun eigenlijk karakter verloren.

Speciaal over de Dorperheide zou ik een woord meer willen zeggen. Deze vlakte gelegen tussen het kanaal van Beverlo en Lommel-dorp, ten zuiden van de betonweg Mol-Lommel, beslaat een oppervlakte van ca 1.500 ha waarvan ongeveer 1.000 ha onbebouwd zijn.

Ze is over 't algemeen vlak, soms licht golvend ; hier en daar verheffen zich enkele heuvels met kale koppen.

De schrale begroeiing bestaat voor 't grootste deel uit bunt- en andere magere grassen met daartussen soms een heidestruikje, vooral aan de kant van Lommel vindt men stukken zuivere calluna. Hier en daar treft men kale zandpleinen. Enkele vliegdennen, berkenstruiken en de eeuwige randbossen vervolledigen het beeld.

De bodem is over 't algemeen zeer droog, alleen dicht bij het kanaal is het drassig en staat er immer water in de voren.

Het ontbreken van calluna is wellicht te wijten aan het jaarlijks kaalbranden. Dit geschiedt gewoonlijk in April. Vroeger werd het gedaan om het dorre en harde gras te doen verdwijnen, zodoende konden later de koeien, geiten en schapen beter van het jong gras profiteren. Tegenwoordig houden de arbeiders geen dieren meer en wordt het branden nog maar alleen uit deugnieterij gedaan, men komt er dan ook tegen in, vooral uit vrees voor de stuifzandplaag.

De Lommelse heiden zijn niet die « Vlakten der heide vol rust » zoals men wel eens zingt. Machtige fabrieken met hoge schoorstenen beheersen het landschap en zenden hun giftige dampen in de atmosfeer, terwijl het hels geluid van zware ontploffingen uw trommelvlies onaangenaam komt verrassen.

Lommel - Heide - Bruyère.
(Photo J. Henderickx)

Voor de gewone man kunnen deze vlakten dan ook niet de minste bekoring hebben.

Voor de ornithologie zijn ze bijzonder interessant vanwege de aanwezigheid van de zeldzame duinpieper in de eerste plaats. Het was voor mij in 1953 een ware veropenbaring te mogen vaststellen dat er nog minstens een tachtigtal zangposten waren.

Buiten de duinpieper zijn de voornaamste broedvogels : korhaan (zeldzaam), klapekster (zeldzaam), boomleeuwerik, wulp, tapuit, veldleeuwerik, graspieper enz.

Ook om roofvogels te zien moet men naar de hei.

De torenvalk ontbreekt zelden op het appèl; ook de boomvalk is geen al te grote zeldzaamheid. Vooral tegen avond in de mei is hij in zijn element, en hem insekten zien vangen in de vlucht of van het heidekruid is een lust voor het oog. De grauwe kuikendief is een dagelijkse verschijning in de zomer; in de winter wordt de blauwe gezien; de bruine wordt maar zelden waargenomen.

Op de herfsttrek zijn het sperwer en smelleken die het klein gevogelte terroriseren, vooral het nijdige smelleken zie ik graag op jacht.

De grote attraktie van de hei in de winter is wel de slechtvalk. Vanaf einde augustus, soms al, tot einde april is hij aanwezig.

Buizerden worden natuurlijk gezien op de trek; in juni zie ik bijna ieder jaar grote roofvogels, of dat buizerden zijn is zeer moeilijk te zeggen want gewoonlijk kringen ze zeer hoog.

De havik die een broedvogel is voor Lommel komt weinig over de hei, denk ik.

Midden in de Dorperheide ligt een ven van een hectare groot. De ondergrond is zeer vast en ondoordringbaar voor water. Er is praktisch geen begroeiing tot aan het hoogste waterpeil.

Bij langdurige droogte kan het helemaal droog komen. De gemiddelde diepte bij hoog water is nog geen halve meter. Het wordt uitsluitend gevoed door sneeuw en regenwater. Zoals de twee volgende grepen uit mijn dagboek aantonen is het, bij gunstige waterstand, een uiterst interessante plaats om de verschillende soorten steltlopers waar te nemen en te leren kennen :

11-5-1955 : 1 zilverpluvier in prachtkleed
4 groenpootruiters
± 36 kemphaantjes en tureluurs
2 bonte strandlopers
1 Temminckstrandloper
3 bontbekpluvieren

18-8-1955 : 1 zwarte ruiter - 1 groenpoot - 1 tureluur - 1 bosruiter - 1 witgatje en 1 watersnip.

Hier volgt nu een beschrijving van de veranderingen die de laatste 5 jaar op verschillende heiden plaats vonden :

Dorperheide : een groot deel van het gebied bezuiden de spoorlijn Antwerpen-Hamont, 't moet zo iets van rond de 100 ha zijn, werd door een fabriek ingepalmd, afgespannen met een metershoge prikkeldraadversperring en overwoekerd met bunkers en andere gebouwenkomplexen.

Een ander stuk (10 à 15 ha) langs de weg Mol-Lommel werd verkaveld — er zijn reeds 17 nieuwe huizen gebouwd.

Lommel - Dorperheide.

(Photo J. Henderickx)

Hoog Maatheide : ± 30 ha werden omgeploegd en brachten in 1955 hun eerste magere roggeoogst op. Gevolg : de duinpieper is in aantal verminderd en de wulp heeft opgehouden broedvogel te zijn.

Riebosserheide : (± 180 ha) na de oorlog werd deze vlakte aangeslagen door de ontmijners die tot in 1954 daar dagelijks op een vaste plaats hun rantsoen bommen en granaten in de lucht lieten vliegen. Wulp,

duinpieper, e.a. waren er nochtans tamelijk goed vertegenwoordigd. Thans is het terrein terug gegeven aan de eigenaars. Met een bulldozer werd alles terug geëffend; steeds meer land wordt omgeploegd en met rogge bezaaid. Binnen zeer afzienbare tijd zal het één groot roggeveld worden, en zal het door de vogels verlaten zijn.

Russendorp : hier ook werd een stuk van enkele tientallen ha hei met vliegdennen afgebrand, geploegd en met rogge bezaaid. Alles gebeurt machinaal zoals in de Far West, volk is daar niet bij nodig.

Langs de baan Lommel-Leopoldsburg lag een meer dan 100 ha grote heide, de enige zuivere callunavlakte die ik hier kende en waar vroeger in de zomer lange rijen bijenkasten stonden. Thans is de vlakte door de Staat aangeslagen en tot proefveld veroordeeld. Weg schone heide. Een ander stuk van 35 ha doet dienst als kerkhof voor gesneuvelde Duitsers uit de jongste oorlog.

De zwarte lijst is hiermee spijtig genoeg niet ten einde en als het in kultuur brengen in het tempo der laatste 10 jaar blijft doorgaan, dan zal het niet lang meer aanlopen of er zullen ons alleen roggevelden overblijven.

LE SORT DES BRUYERES DE LA REGION FRONTIERE ANVERS-LIMBOURG ET L'AVENIR DE LEUR POPULATION ORNITHOLOGIQUE

par J. HENDERICKX.

Résumé.

Mr. J.H. qui demeure à Balen-Wezel, décrit avec soin les différentes étendues de bruyères encore intactes de cette région. Malheureusement cette dernière, une des plus variées de la Campine, se transforme si rapidement que bientôt les dernières bruyères auront fait place aux champs de seigle, aux plantations de conifères ou à des pâturages.

Les trois principales communes de cette région ont été étudiées. En résumé, et par commune, voici comment se présente la situation :

1. *Commune de Balen-Neet :* Les bruyères ont disparu sauf le « Keiheuvel » (100 ha). Nidificateurs : pipit rousselines, alouettes lulu, traquets-motteux, engoulevents. Le dénichage sévit intensément. Site menacé de disparition.

2. *Commune de Mol :* Postel et ses bruyères appartiennent, hélas, au passé. 300 hectares de superbes bruyères sont transformés en terre de culture ou plantés de sapinières. Depuis 1954 le dernier troupeau de moutons a disparu de cette région. Pour l'instant nidifient encore le petit tétras, le courlis, la pie-grièche et quelques rares busards des roseaux.

3. *Commune de Lommel :* Cette commune possède encore d'importantes étendues de bruyères, pour la plupart menacées ou en voie de transformation. En ce qui concerne le « *Dorperheide* », situé entre le canal de Beverlo et le village de Lommel au sud de la route Mol-Lommel, signalons que 1.500 hectares de bruyères y subsistent. La végétation y est peu abondante et différentes croupes sablonneuses, vierges de toute végétation, apparaissent par endroits. Malheureusement des incendies font disparaître régulièrement certaines essences qui se contentent de terres peu fertiles. Ce sont le plus souvent des gamins qui mettent le feu afin de se récréer, ignorant tout des conséquences de leur acte stupide. Les puissantes usines de Lommel ont depuis longtemps ôté à cette région son caractère d'immensité délaissée. Du point de vue ornithologique les espèces précédemment citées s'y rencontrent, en particulier le pipit rousseline. Il n'est pas rare de voir évoluer certains rapaces, tant en période de nidification qu'en période de migration.

Au milieu de « Dorperheide » est situé un petit marais (ven) dépourvu de végétation et qui semble être fort recherché des petits échassiers. L'auteur décrit plus loin les modifications survenues ces dernières années en ce qui concerne les principales étendues de bruyères de cette commune. Bientôt cette belle région ne possèdera que quelques lopins de bruyères qui auront échappé, on ne sait comment, à la fièvre utilitaire du moment.

LES RESERVES ORNITHOLOGIQUES DE BELGIQUE - A.S.B.L. ANVERS

Bilan au 31 décembre 1954

Actif			Passif		
Immobilisé :			*Envers les tiers :*		
Snepkensvijver		1.125.930,—	Banque d'Anvers	380.021,—	
Avance « Zegge »		400.000,—	Section Education	23.550,—	
Auto	61.000,—				fr. 403.571,—
id. amortissement	12.200,—		*Envers elle-même :*		
		48.800,—	Fonds des réserves au 1-1-1954	1.047.531,60	
		fr. 1.574.730,—	Accroissement en 1954	129.858,—	
Disponible :					fr. 1.177.389,60
Compte chèques postaux		3.350,60	*Compte d'ordre :*		
Kredietbank		2.880,—	Créditeurs en comptes spéciaux		fr. 50.000,—
		fr. 6.230,60			
Compte d'ordre :					
Banque, Comptes spéciaux		fr. 50.000,—			
		fr. 1.630.960,60			fr. 1.630.960,60

Etat des recettes et dépenses du 1-1 au 31-12-1954

Dépenses :		*Recettes :*	
Frais généraux et de secrétariat	fr. 214.871,—	Cotisations	fr. 325.283,—
Intérêts de banque	fr. 8.738,—	Dons	fr. 39.150,—
Amortissements auto	fr. 12.200,—	Recettes diverses	fr. 1.234,—
	fr. 235.809,—		
Solde :	fr. 129.858,—		
	fr. 365.667,—		fr. 365.667,—

DE BELGISCHE VOGELRESERVATEN - V.Z.W.D. ANTWERPEN

Balans per 31 december 1954

Activa				Passiva		
Vastgelegd :				*Tegenover derden :*		
Snepkensvijver		1.125.930,—		Bank van Antwerpen	380.021,—	
Voorschot « Zegge »		400.000,—		Opvoedkundige dienst	23.550,—	
Auto	61.000,—					fr. 403.571,—
id. afschrijving	12.200,—			*Tegenover haarzelve :*		
		48.800,—		Fonds der reservaten		
			fr. 1.574.730,—	per 1-1-1954	1.047.531,60	
Beschikbaar :				Verhoging in 1954	129.858,—	
Postcheckrekening		3.350,60				fr. 1.177.389,60
Kredietbank		2.880,—		*Orderekeningen :*		
			fr. 6.230,60	Crediteuren in bijzondere rekeningen		fr. 50.000,—
Orderekeningen :						
Bank, Bijzondere rekeningen			fr. 50.000,—			
			fr. 1.630.960,60			fr. 1.630.960,60

Staat der ontvangsten en uitgaven van 1-1 tot 31-12-1954

Uitgaven :		*Ontvangsten :*	
Algemene onkosten en kosten van secretariaat	fr. 214.871,—	Bijdragen	fr. 325.283,—
Bankintresten	fr. 8.738,—	Giften	fr. 39.150,—
Afschrijving op auto	fr. 12.200,—	Allerlei baten	fr. 1.234,—
	fr. 235.809,—		
Saldo :	fr. 129.858,—		
	fr. 365.667,—		fr. 365.667,—

LISTE DES RESERVES LIBRES
déjà décrites dans nos Bulletins précédents.

LIJST DER VRIJE VOGELRESERVATEN
reeds beschreven in onze voorgaande Bulletins.

Les MARAIS d'Audenarde
Bois d'AUGNIES à Basècles
Le château d'ARVILLE par Faulx
Le château de BELLEM
La BICHONNIERE à Vilvorde
Domaine de BROHIMONT à Finnevaux
Le BULSCAMPVELD à Beernem
GROOT BURKEL à Maldegem
Le château de CALMONT
Lac de DONK (Overmere)
EIKELENBERG à Brasschaet
Château FORT DE BAVIERE
à Koolkerke-lez-Bruges
Les FOUGERES à Anseremme
GROBBENDONK
Les bois de la HAMAIDE
HAZEGRAS (Knokke)
Le domaine TER HEIDE à Merelbeke
L'HERMITAGE à Mons
La HERONNIERE de Berendrecht
DE HEIDE à Lichtaart
RIJKSDOMEIN à HOFSTADE (Brabant)
LA GRANDE HULLE à Profondeville
Château d'HUYSSE
Château d'INGELMUNSTER
Bois de MEERBEKE
Château d'ISEGHEM
Château d'ISCHOT à Itegem
KRABBELSHOF à Pulle
Institut ST-BERTHUIN à Malonne
Château de MARCKE-sur-Lys
BASSE MARLAGNE à Wepion
TEN NIEUWENHOVE à Zwijnaarde
LA POMMERAIE à Wuillaupuis
Château de PETEGEM-lez-Audenarde
PUTSE MOER à Kalmthout
Château de RAMSDONK
Le RIVIERENHOF à Deurne
Château de RHODE ST-GENESE
Château de RUMBEKE
Le SENNEGAT à Walem
STEVENSVENNEN à Lommel
Le domaine de TINTANGE
Le château de BEERVELDE
Le VRIJBROEKPARK à Malines
La HERONNIERE de Westkerke
Le ZWIN et les DUNES du Zoute
Château de ZWIJNAARDE (della Faille)
Domaine de ZWIJNAARDE (de Ghellinck)

De MOERASSEN van Oudenaarde
Bois d'AUGNIES te Basècles
Kasteel van ARVILLE par Faulx
Het kasteel van BELLEM
La BICHONNIERE te Vilvoorde
Domein BROHIMONT te Finnevaux
Het BULSCAMPVELD te Beernem
Het GROOT BURKEL te Maldegem
Het Kasteel van CALMONT
Het Meer van OVERMERE/Donk
EIKELENBERG te Brasschaat
Kasteel FORT DE BAVIERE
te Koolkerke-bij-Brugge
Les FOUGERES te Anseremme
GROBBENDONK
Het Bos van LA HAMAIDE
HAZEGRAS (Knokke)
Het Domein TER HEIDE te Merelbeke
L'HERMITAGE te Mons
De REIGERKOLONIE te Berendrecht
DE HEIDE te Lichtaart
RIJKSDOMEIN te HOFSTADE (Brabant)
LA GRANDE HULLE te Profondeville
Kasteel van HUYSSE
Kasteel van INGELMUNSTER
Het Bos te MEERBEKE
Kasteel van IZEGEM
Kasteel ISCHOT te Itegem
KRABBELSHOF te Pulle
Instituut ST-BERTHUIN te Malonne
Kasteel van MARKE-aan-de-Leie
BASSE MARLAGNE te Wepion
TEN NIEUWENHOVE te Zwijnaarde
LA POMMERAIE te Wuillaupuis
Kasteel van PETEGEM-bij-Oudenaarde
PUTSE MOER te Kalmthout
Kasteel van RAMSDONK
Het RIVIERENHOF te Deurne
Kasteel van ST-GENESIUS-RHODE
STEVENSVENNEN te Lommel
Het SENNEGAT te Walem
Kasteel te RUMBEKE
Het Domein van TINTANGE
Kasteel te BEERVELDE
Het VRIJBROEKPARK te Mechelen
De REIGERKOLONIE te Westkerke
Het ZWIN en de DUINEN van het Zoute
Kasteel van ZWIJNAARDE (della Faille)
Domein van ZWIJNAARDE (de Ghellinck)

MEMBRES D'HONNEUR — ERE-LEDEN

Ministres d'Etat - Ministers van Staat :

M.M.
Max BUSET, Haine St-Paul
Robert GILLON, Kortrijk
Camiel HUYSMANS, Anwerpen
Comte LIPPENS, Bruxelles-Brussel
Eugène SOUDAN, Bruxelles-Brussel
Paul TSCHOFFEN, Liège

Gouverneurs : — Province - Provincie

M.M.
P. CLERDENT, Liège
E. CORNEZ, Hainaut
R. DECLERCK, Antwerpen
R. GRUSLIN, Namur
L. LECLERCQ, Luxembourg
A. MARIEN, Oost-Vlaanderen
de NEEFF, Brabant
L. ROPPE, Limburg
Chevalier-Ridder P. van OUTRYVE D'YDEWALLE, West-Vlaanderen

M.M.

K. BEAUJEAN, Président-Voorzitter « Vereniging voor Natuur- en Stedenschoon » Antwerpen
M. van den BOOGAERDE, Ancien Gouverneur - Oud-Gouverneur, Oost-Vlaanderen - Gent
Baron CARTON de WIART, Président - Voorzitter « Commission royale des Sites et des Monuments » « Koninklijke Commissie voor Landschappen en Monumenten
L. DIERCXSENS, Président - Voorzitter « Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde van Antwerpen »
SOCIETE ROYALE DE ZOOLOGIE d'Anvers
Prof. A FREYENS, Président - Voorzitter « Amis de la Fagne », Polleur
J. JANSEN, Notaire - Notaris, Lichtaart
Prof. R. MAYNE, Président - Voorzitter « Ardenne et Gaume », Boitsfort
S.A.S. le Prince X. de MERODE, Lanaken
† PELGRIMS de BIGARD, Président - Voorzitter « Association royale des Demeures historiques de Belgique »
W. ROBYNS, Vice-Président - Ondervoorzitter « Institut des Parcs nationaux du Congo Belge » « Instituut der Nationale Parken van Belgisch Congo »
Eerwaarde Heer SEGERS, Président-Voorzitter « Association Ornithologique de Wiele-Waal » « Ornithologische Vereniging de Wielewaal »
O. TULIPPE, Président - Voorzitter « Protection de la Nature » (A.P.I.W.W.) « Natuurbescherming » (A.P.I.W.W.) Liège - Luik
Prof. Dr. V. VAN STRAELEN, Président - Voorzitter « Institut des Parcs nationaux du Congo Belge » « Instituut der Nationale Parken van Belgisch Congo »

MEMBRES A VIE — LEDEN VOOR HET LEVEN

(Minimum 20.000 fr.)

M.M.
HEMPTINNE, Comte Ch. de; St-Denijs-Westrem.
JONGHE d'ARDOYE, Comte de; Uccle.
KERCHOVE de DENTERGHEM, Comte J. de; Bruxelles.
LAUNOIT, Comte de; Bruxelles.
LIPPENS, Comte; Bruxelles.
LIPPENS, L.; Knokke.
LIPPENS, R.; Beernem.
MURDOCH, W.R.; Antwerpen.
PROV. WESTVLAAMSE VERENIGING VOOR TOERISME Brugge.
PROVINCIE ANTWERPEN.
ROYAL TOURING CLUB DE BELGIQUE.
SOLVAY, E.J.; Bruxelles.
TOURNAY, E.; Florenville.
ULLENS de SCHOOTEN, Ch.; Kraainem.

MEMBRES PROTECTEURS — BESCHERMENDE LEDEN

(Minimum 1.000 fr.)

M.M.

ACKERMANS, J.; Antwerpen.
ADMINISTRATION COMMUNALE, Marcinelle.
AGENTS DU COMITE SPECIAL DU KATANGA.
ARNAUTS, P.; Westerlo.

BARRE d'ERQUELINNES, Comte H. de la; Jurbise.
BASTELAER, A. van; Woluwé-St-Lambert
BEAUFFORT Comte A. de; Heestert.
BEHAGHEL de BEUREN, A.; Kwaremont-Oudenaarde.
BEKAERT, E.; Vichte.
BEKAERT, Mme M.; Bruxelles.
BEKEN, Ch. van der; Munkzwalm.
BELLEFROID, M. de; Balen Wezel.
BENEDEN, A. van; Jupille.
BERGH, W. van den; Antwerpen.
BETHUNE, Baron de; Marke.
BIE, Ed. de; Olen.
BLOCKX, L. & J.; Arendonk.
BOEL, Baronne; Bruxelles.
BOES, Not. J.; St-Truiden.
BOES, J.; Alken.
BOESSIERE-THIENNES, Marquis de la; Lombise.
BOGAERDE, G. van den; Brugge.
BOGAERT, Edm. van; Hamme.
BOONE, Alb; Turnhout.
BORREKENS, Baronne de; Vorselaar.
BOSSCHAERT de BOUWEL, G.; Bouwel.
BOSSUYT, R.; Harelbeke.
BOTERMAN, Dr. R.; Sleidinge.
BOTQUIN, R.; Kortrijk.
BOUILLIART de SAINT-SYMPHORIEN, A.; Baudour.
BRACHT, Ch.; Antwerpen.
BRAUN, R.; Melle.
BRECKPOT, W.; Aalst.
BREE, F. van; Bruxelles.
BREULS de TIECKEN, A.; De Moeren.
BROWN, M.; Antwerpen.
BRUNEEL de la WARANDE; Kemmel.
BULCKE, A. van den; Gent.
BULTIAUW, Ch.; Kortrijk.
† BURCH, Comte A. van der; Bruxelles.
BURHENNE, P.; Ensival;

CAILLIE, Not. Ed. van; Brugge.
CALOEN, Ch.; van; St-Andries-Brugge.
CALOEN, Baron E. van; Koolkerke.
CALOEN, Baron J. van; St-Andries-Brugge.
CALOEN, Baron K. van; Loppem.
CALOEN, Baron R. van; St-Andries-Brugge.
CAMBIEN, V.; Kortrijk.
CAMPION, M.; Bruxelles.
CAMU, Mme; Aalst.
CANTAERT, J.; Zottegem.
† CAPELLE, M.; Kortrijk.
CARBONELLE, A.; Kain.
CARRETTE, A.; Mouscron.
CARTIER de MARCHIENNE, L. de; Geel.
CAUWENBERGHE, M. van; Deinze.
CLAEYS, E.; Gent.
CLAYS, L.; Lokeren.
CLEEN, Not. A.; Zele.
CLEENE, Not. J. de; Antwerpen
CLEEREN, Dr. V.; Stevoort.
CLERCQ, J. de; Drongen.
CLERCQ, M. le; Asse.
COLLET, J.; Rixensart.
COMMISSARIAT GENERAL DU TOURISME; Bruxelles.
COMPAGNIE COMMERCIALE KREGLINGER Antwerpen.
COMPAGNIE IMMOBILIERE LE ZOUTE; Knokke.
CONINCK de MERCKEM, Baron de; Merckem.
CONSEIL INTERNATIONAL DE LA CHASSE; Paris.
COPPENS, A.; Turnhout.
COPPENS, C.; St-Niklaas.
COPPIN, Not. A.; Mouscron.
COSSEE de MAULDE, Vicomte; Ramegnies-Chin.
COUPLET, A.; Wez-Velvain.
CRAHAY, Ed.; Antwerpen.
CROY, S.A.S. la Princesse de; Rumillies.
CUVELIER, Mr. J.; Aalst.
CUYPERS, J.; Herentals.

DAMME, Not. A. van; St-Andries-Brugge.
DAMME, Alb. van; Jupille.
DAMME, G. van; Eeklo.
DAUMERIE, L. Bruxelles.
DAUTRICOURT, R. Aalst
DAVID de LOSSY, Chevalier; Flawinne.
DEFAUW, L.; Izegem.
DEFONTAINE, Et.; Popuelles.
DEMEESTERE, A.; Renaix-Ronse.
DEROOST, P.H.; Vichte.
DETIENNE, Not.; Liège.
DEVOS-GEVAERT, Mlle; Gent.
DIERCXSENS A.; Antwerpen.
DIERCKX, Ed.; Turnhout.
DEIRCKX, Fern.; Turnhout
DIERCKX de CASTERLE; Turnhout.
DIERMAN, P.; Gent.
DIRKX, H.; Antwerpen.
DOCCLOT, E.; Jette.

DOORSLAER de ten RYEN, van; Hamme.
DOORSLAER de ten RYEN, F. van; Gontrode.
DOORSLAER de ten RYEN, J. van; Hamme.
DOORSELAERE, J. van; Lokeren.
DRIESSCHE, G. van; Hamme.
DRIESSCHE, L. van; Lokeren.
DRORY, M.; Merelbeke
DUBOIS-DEFONTAINE, L.; Templeuve.
DUPHENIEUX, Ch.; Kain-lez-Tournai.
DUQUESNE de la Vinelle, J.; Vaulx.
DUVIVIER, E.; St-Martens-Latem.

EECKEN, M. van der; Lokeren.
ELST, Ch. van der; Antwerpen.
ELST, G. van der; Antwerpen.
ELST, P. van der; Antwerpen.
EMSENS, A.; Bruxelles.
EMSENS, Jacq.; Bruxelles.
EMSENS, Jean; Bruxelles.
EMSENS, W.; Lommel.
ESCAILLE, Ed. † en J. de l'; Sevendonck-Turnhout.
EVERARD de HARZIR, J.; Alleur.
EWBANK de WESPIN, G.; Quévy-le-Grand.

FABRIBECKERS de CORTILS et GRACE, Chevalier; Lummen.
FAVEERE, H.; Waregem.
FOBE, J., Not.; Gent.
FOSSE et d'ESPIERRES, I. del; Espierres.
† FORMANOIR de la CAZERIE, Chevalier de; Brugge.
FRANCK, A.; Gent.
FRANÇOIS, M.; Bruxelles.
FRANÇOIS, P.H.; St-Martens-Latem.
FRANCQUEN, G. de; Namur.
FRANCQUI, P.; Bruxelles.
FRANKIE, Gh;. Leopoldville, Congo Belge.
FRILING, W.; Antwerpen.

GANSEMAN, Ed.; Renaix-Ronse.
GEERINCKX, P.; Aalst.
GEERTRUYEN, F. van; Belsele.
GEERTRUYEN, U. van; St-Niklaas.
GERMANES, F.; Bruxelles
GERNAY, E.; Waregem.
GHELLINCK VAERNEWYCK, Chevalier Chr. de; Zwijnaarde.
GILLES de PELICHY, Baron B.; Snellegem.
GILLON, F.; Kortrijk.
GOETHEM, A. van; Steendorp.
GOETHALS, A.; Kortrijk.
GOETHALS, Mme; Heule.
GROENEN, Dr. M.; Tongerlo-Opitter.
GROOF, P. de; Lier.
GRYSE, A. de; Kortrijk.
GROOTE, Not. F. de; Waregem.
GRUTERING, Th; Antwerpen.
GUILLAUME, A.; Auderghem.
GUYOT de MISHAEGEN, Brasschaat.

HAENE, Dr. A.J. de; Dudzele.
HAL, A. van; Turnhout.
HALLEUX, P. de; Brugge.
HANSSENS, A.; Itegem.
HANSSENS, P.; Zwevegem.
† HAUTE, M. van; Menen.
HAVRE, Chevalier A. van; 's Gravenwezel.
HEMPTINNE, Eug. de; Tielrode.
HEMPTINNE, F. de; Gent.
HEMPTINNE, Th. de; Florée.
† HENKART, R.; Gent.
HENRY, R. Waterlo.
HENSMANS, F.; Tielt.
HERBERT, T.; Kortrijk.
HOOP, d'; Merelbeke.
HOLLANDER, A. d'; Moerzeke.
HOOREBEKE, A. van; Eeklo.
HOOREBEKE, Edm. van; Ledeberg.
HOOREBEKE, P. van; Evergem.
HOOREBEKE, van; Assenede.
HORENBEECK, H. van; Uccle.
HORLAIT, J.; Orcq-lez-Tournai.
HOSTIE, P.; Yoko, Kasai, Congo Belge.
HUET, R.; Sirault.
HUFFEL, Not. A. van; Nazareth.

INNIS, Not. van; Zingem.
INNIS, J. van; Aalst.
INSTITUT ROYAL DES SCIENCES NATURELLES; Bruxelles.

JACMIN, Not. F.; Taintignies.
JACOBS, F.; Bruxelles.
JACOBS, Fr.; Bruxelles.
JACOBS, J.; Antwerpen.
JACOBS, J.P.; Bruxelles.
JAEGHER, Et. de; Kortrijk.
JANSEN, Mej. A.M.; Lichtaart.
JANSSENS, H.; St-Niklaas.
JOLLY, A.; Kraainem.
JONGHE, Vicomte de; Bruxelles.
JONGHE d'ARDOYE, Vicomte Ant. de; St-Amandsberg.

KEMPYNCK, Mme A.; Brugge.
KERCHOVE d'EXAERDE, Ch. de; Gent.
KEULLER, G.; Hamme.
KEYSER, Mme R. de; Uccle.
KON. MIJ. TEGEN WREEDHEID JEGENS DE DIEREN; Antwerpen.
KON. MIJ. VOOR DIERKUNDE; Antwerpen.
KRAFT de la SAULX, Chevalier J.; Gent.

LAHAUT, Dr.; Mons.
LALOUX, R.; l'Abbaye-Beaufays.
LAMINNE de BEX, Chevalier de; Gothem.
LEJEUNE de SCHIERVEL, Mme; St-Truiden.
LEFEBVRE, A.; Rumillies-lez-Tournai.
LEFEBVRE, Dr. L.; Tournai.
LEU, Dr. P. de; Eeklo.
LIBERT, Mme R.; Kortrijk.

LIGUE BELGE POUR LA PROTECTION DES OISEAUX; Bruxelles.
LIPPENS, J.; Gent.
LIPPENS, Ph.; Knokke.
LOVINFOSSE, J. de; Waasmunster.
LYNN, L.A.; Kortrijk.

MACAU, Dr.; Hensies.
MADOU, L.; Gent.
MAERTENS de NOORDHOUT, J.; Evergem.
MAISTRE d'ANSTAING, Chevalier le; Braffe.
MARCHAND, A.; Ledeberg.
MARCKE, A. van; Antwerpen.
MARCKE, Ed. van; Antwerpen.
MARTENS, N.; Zulte.
MASUREEL, Not. G.; Koekelare.
MEERT, A.; Beveren-Waas.
MEEUS, Comte S. de; Bruxelles.
MEEUS d'ARGENTEUIL, Comte Adh.; Kerckom.
MEHEUS, A.; Olsene.
MERTENS, J.; Antwerpen.
MESMAEKERS, J.; Turnhout.
MEURISSE, J.; Kalmthout.
MEVIUS, Baron E. de; Rhisnes.
MEVIUS, Baron M. de; Rhisnes.
MISONNE, Aug.; Turnhout.
MISONNE, J.; Oud-Turnhout.
MISONNE, X.; Jurbise.
MONBALLIU, A.; Brugge.
MONTBLANC, Comte de; Bruxelles.
MOREAU de BELLAING, Chevalier Ch. Rothem.
MOREELS, J.P.; Bruxelles.
MOREL de WESTGAVER; Tielrode.
MULIER, Senator A.; Kortrijk.
MURDOCH, Fr. J.; Kapellenbos.
MURDOCH, Mme W.; Antwerpen.
MUREAU, Dr. Fr.; Leuze.

NAETS, M.; Westerlo.
NAVEAU de MARTEAU; Jesseren.
NEVE de MEVERGNIES, Chr. de; Bruxelles.
NICOD, P.; St-Kruis-Brugge.
NOLF, J.; Kortrijk.

OLSEN, Fr.; Etterbeek.
OULTREMONT de DURAS, Comte Em. d'; Duras.
OUTRYVE d'YDEWALLE, Mlle A.-M. van; St-Andries.

PAIGE, Mme H. le; Herentals.
PALMERS de TERLAMEN; Zolder.
PETYT, L.; Meulebeke.
PIERPONT, D. de; St-Kruis-Brugge.
PIRSON, Not.; Namur.
PITTEURS de BUDDINGEN, Baron de; Villers-lez-Heest.
PLANCKE, J. van der; St-Kruis.
PLATTEAU, F.; St-Amandsberg.
PLISSART, Adr.; Schelderode.
POORTERE, C. de; Kortrijk.
POTTELSBERGHE de la POTTERIE, van; Ruislede.
POTTER d'INDOYE, H. de; Melle.
POTTER d'INDOYE, J. de; Lovendegem.
PROVINCIE OOST-VLAANDEREN.

RAMBOER, Dr. B.; Diksmuide.
RAPAILLE, R.; Namur.
RENESSE BREIDBACH, Comte J. de; Oostmalle.
RENESSE, Comte Chr. de; Jabbeke.
RENESSE, Comte Th. de; Oostmalle.
ROBERTI, Chevalier Aug.; Oreye.
ROBERT, Mme; Ixelles.
ROMAN, Ch.; Mater.
ROMMENS, P. Not.; Meer.
RONSE, Dr. L.; Ieper.
ROOMAN d'ERTBUER, E.; Heusden.
ROOSE, P.; Kortrijk.
ROTARY CLUB; Aalst.
ROTARY CLUB; St-Niklaas.
ROYAL SAINT HUBERT CLUB DE BELGIQUE.
ROYER, Mme; Kortrijk.
RUBBRECHT, F.; Gent.

SABBE, V.; Kortrijk.
SADELEER, L. de; Rauw-Mol
SAEGHER, E. de; Gent.
SAEY, L.; Kortrijk.
SALEMBIER; Pecq.
SAVOYE, de; Soignies.
SCHAETZEN, Chevalier E. de; Tongeren.
SCHEPPER, J. de; Hamme
SCHEPPER, J. de; Waasmunster.
SCHIETTERE de LOPHEM, José de; Oedelem.
† SCHOTTE, P.; Aalst
SEGERS, J.; Kinrooi.
SEGHERS, Ch.; Uccle.
SELLIERS de MORANVILLE, Chevalier Ch. de; Heusden
SERSTEVENS, Chevalier t'; Bruxelles.
SERVAIS, Alph.; Mons.
SERVAIS, Aug.; Mons.
SEYNAEVE, J.; Beernem.
SIMON, R. et P.; Bonsecours.
SMET, G. de; (Lindelei) Gent
SMET, G. de; (St-Pietersnieuwstraat) Gent.
SMET de NAYER, H. de; Gent.
SNOECK-DUCAJU ET FILS; Gent.
SOENENS, Chevalier; Zwijnaarde
SOLVAY, P.; Woluwe-St-Pierre.
SOMER, A. de; Turnhout.
SOMER, A. de; Vosselaar.
SONVAUX, M.; Namur.
STAERCKE, E. de; Gent.
STAS de RICHELLE, M.; Bottelare.
STEVERLYNCK, B.; Kortrijk.
STEVERLYNCK, Mme Ch.; Kortrijk.

STOOP, J. de; Kortrijk.
STOOP, V. de; Kortrijk
STRATEN-WAILLET, Baron Tom van der; Grand Leez.
STRYDONCK de BURKEL, H. van; Bruxelles.

TALHOUET, Vicomte G. de; Bossuit.
TALPE, F.; Kortrijk.
THIJS, A.; Antwerpen.
THORN, Ed.; Chercq-lez-Tournai.
TONNEAU, Dr. G.; Namur.
TYTGAT, Not. J.; St-Martens-Latem.

ULLENS de SCHOOTEN, Mme J.; Bruxelles.
URSEL, Comtesse G. d'; Villers-lez-Heest.

VAESEN, Dr. E.; Bruxelles.
VANHOLLEBEKE, M.; Roeselare.
VELGE, A.; Bruxelles.
VANDENBERGHE, R.; Izegem.
VERBRUGGE, F.; Daknam.
VAXELAIRE, Baron F.; Bruxelles.
VENET, Mme G.; Kortrijk
VERBIST, Not. L.; Geel.
VERCOUTERE, R.; Melle.
VERHAEGHE de NAEYER, M.; Zwevegem.
VERHELST, P.; Oudenburg.
VERHEYEN, Dr. R.; Antwerpen.
VERKEST, Not.; Tielt.
VERMEIRE Et.; Hamme.
VERMEIRE, J.; Hamme.
VERMEULEN, C.; Turnhout.
VERSELE, I.; Zulte.
VERSTEYLEN, Fr.; Turnhout.
VIENNE, Not. L.; Ath.
VILLENFAGNE de SORINNES, Baron de; Sorinnes.
VILLENFAGNE de VOGELSANCK, Baron de; Zolder.
VINOIS, Sénateur J.; Ellezelles.
VLEURINCK, Mme A.; Gent.
VLEURINCK, Mlle A.; Gent.
VLEURINCK, Ach.; Destelbergen.
VLEURINCK, O.; Gent.
VREVEN, Not. R.; St-Truiden.
VUYLSTEKE, Dr. V.; Zele.

WAERDEN, L. van der; Willaupuis.
WAERSEGGERS; Lede-Aalst.
WALRAVE, L.; Zele.
WALRAVENS, Not. Ed.; Herentals.
WASSENHOVE, P. van; Lanaken.
WEGHE, D. van den; Zulte.
WIJGAERT, Not. J.; Bevere-Oudenaarde.
WILLE, H.; Zomergem.
WITTE, A. de; Lauwe.
WITTE, A. de; Aalbeke.
WITTE, J. de; Kortrijk.
WITTE, J. de; Lauwe.
WITTOCK, M.; Haasdonk.
WITTOUCK, J.; Kraainem.
WITTOUCK, P.; Bruxelles

YERNA, R.; Bruxelles.

ZUYLEN, Jacq van; Schoten.
ZUTTER, de; Assenede.

MEMBRES EFFECTIFS – STEUNENDE LEDEN

M.M.

AA, R. van der; Antwerpen.
ACKER, Ch. van; Gent.
AEBY-MURDOCH, Mme; Antwerpen.
ALDERWEIRELDT, Em.; Antwerpen.
ALPAERTS; Antwerpen.
ANSEMBOURG, Comtesse d'; Hex.
ARTS-FONTAINE, F.; Huy.

BAAR-PELTZER, P.; Liège.
BACKER, H. de; St-Niklaas.
BACQ, Prof. Z.; Liège.
BAECKEN, Dr.; Dinant.
BAECKER, J. de; Borgerhout.
BAYAERT, A.; Gistel.
BALLION, Mme; Gent.
BALTHASAR, F.; Ixelles.
BALTHAZART, Ch.; Wépion.
BARE, A.; Forest.
BASTIEN, P. Prof.; Frasnes-lez-Buissenal.
BATTAILLE, C.; Basècles.
BECQUEVORT, C.; Uccle.
BEER, R. de; Oudenaarde.
BERGER, Mme L.; Bruxelles.
BERGH, A van den; Merksem.
BERGH, H. van den; Antwerpen.
BERGHE, A. van den; Eeklo.
BLOMMAERT, Mme Y. Herselt.
BERTEN, J.; Ieper.
BEUCKELEERS, J.; Antwerpen.
BIE, J. de; Brussel.
BISSCHOP, Dr. de; Antwerpen.
BLYAU, J.; Renaix-Ronse.
BOEL, M.; Court St-Etienne.
BOES, J. Not.; Kortrijk
BOGAERDE, E. van den; Izegem.
BOREL, A.; Liège.
BOSSIER, M.; Brugge.
BOUCHE, Commandant; F.B.A.
BOUCKAERT; Kruishoutem.
BOUHON, M.; Liège.
BOUSSON, E. Uccle.
BRANDE, A. van den; Mortsel, Oude God.
BRISMEE, A.; Tourpes.
BROECK, van den; Daknam.
BROECK, Ferd. van den; Merksem.
BROEKAERT, Ad. Balegem.
BROUCHOVEN de BERGEYCK, P. Comte de; Antwerpen.
BROUWER, G.A.; Bilthoven (Nederland).
BROUWER, W. de; Brugge.
BRUYNE, Mme de; Oudenaarde.
BUISMAN, H.; Leeuwarden (Nederland).

CAENEGHEM, M. van; Ronse.
CAENEPEEL, Dr. A.; Ieper.
CAMMERMAN, K.; Wachtebeke
CANNEYT, F. van; St-Kruis-Brugge.
CARPENTIER, J.; Antwerpen.
CARTIER d'YVES, Baron de; Vliermaalroot.
CASIER, F.; Gent.
CASSE, Ch.; Tournai
CERCLE ORNITHOLOGIQUE « LE ROSSIGNOL DE LA PIERRE »; Ecaussines.
CERCLE ORNITHOLOGIQUE « VRAIS AMIS DE OISEAUX »; Enghien.
CHATELLON, G.; Bruxelles.
CHESTRET, Baron de; Rekem.
CIPARISSE, R.; Namur.
CLAESSENS, P.; Antwerpen.
CLEEN, Doct. E.; Rekem
CLINCKEMAILLIE, L.; Kortrijk.
COCK, Not. J. de; Ieper.
COCK,P. de; St-Niklaas
COCLET, L.; Ixelles.
CODDE, R.; Mortsel.
COGELS, G.; Herenthout
CONINCK, Prof. Dr. L. de; Gent.
CONVENT, Adh.; Zeveneken.
COPINE, G.; Namur.
COPPEZ, Mlle A.; Bruxelles.
COUNE, E de; Sibret.
CRAVET, Abbé; Dinant.
CRESPIN, L. Ch.; Bruxelles.
CRIQUELION, Aug.; Chièvres.
CROMBRUGGHE de PICQUENDAELE, Baron G. de; Bellem.
CUVELIER, L.; Profondeville.
CUVELIER, R.; Namur.
CUYPERS, J.; Essen.

DACHY, Dr. P.; Tournai.
DANHAIVE; Basècles.
DANIS, Mme R.; Bruxelles.
DANTINE, E.; Nivelles.
DASNOY-LAMBERT, Mme; Namur.
DAWANT, Ch.; Bruxelles.
DEBATISSE, G.; Wandre.
DEBEURME, Dr. A.; Marke.
DECASTIAUX, R.; Bruxelles.
DECKERS, Ed.; Deurne.
DECLAIRFAYT; Assesse.
DECLERCQ, C.; Antwerpen.
DECOSTER, L.; Bruxelles.
DEDEURWAARDER, Dr.; Kortrijk.
DELAUNOIS, H.; Antwerpen.
DELMEE, E.; Kain-Tournai.
DELMEE, Not.; Celles.
DELVAUX, A.; Woluwe-St-Pierre.
DELVAUX; Namur.
DEMEYERE, Not. R.; Roeselare.
DENDAL, R.; Namur.
DEPOORTER, R.; Antwerpen.
DERGENT-BOUVIN, C.; Turnhout.

DERSCHEID, Mme; Sterrebeek.
DESAIVE, C.; Liège.
DESAIVE, J.-P.; Liège.
DESCAMPE; Gembloux.
DESCHAEPDRYVER, Mme A.; Astene.
DESCHREVEL, A.; Vichte.
DESIRANT, Y. et L.; Gent.
DESMEDT, R.; Oostende.
DETEMMERMAN, D.; Oudenaarde.
DEVOS, Ch.; Ixelles.
DEWEER, Dr. J.P.; Oudenaarde.
DEYNE, F. de; Bouwel.
DHONT de BURBURE, Ed.; St-Kruis-Brugge.
DIDIER, P.; Bruxelles.
DIELEN, M.; Antwerpen.
DOESBURG, W. van; Bruxelles.
DOLPHYN, Ch.; Berchem.
DONS de LOVENDEGEM, Baronne; Lovendegem.
DOR, G.; Auvelais.
DRORY, R.; Merelbeke.
DUBUISSON, Prof. M.; Liège.
DUEZ, Ed.; Péruwelz.
DUFOUR, Dr. M.; Herseaux.
DUFRANE, A.; Mons.
DUMONT de CHASSART, J.; Bruxelles.
DUPONT, P.L.; Arendonk.
DUPREEL, E.; Bruxelles.
DUTHOO, A.; Ieper
DUTOY, Dr. A.; St-Servais-Namur.

EECKHOUT, J.-C.; Gent.
ELIAT, Ch.; Bruxelles.
ELOY, J.-M.; Tournai
ESTIENNE, Prof. V. et Mme; Leuven.
EYMAL, Mme; Bruxelles.

FAILLE, Baronne Agnès della; Huysse.
FAMA N.V.; Antwerpen.
FERRARE, M. de; Ingelmunster
FIERLAFYN, J. Antwerpen.
FLAUSCH, A.; Tubize.
FLORIZOONE, F.; Ieper.
FLORIZOONE, J.; Veurne.
FOCQUET, Dr.; Dave-Namur.
FORMANOIR de la CAZERIE, G. de; Bruxelles.
FRANCK, E.; Antwerpen.
FRANKIE, Mlle A.; Uccle.
FRECHKOP, S.; Bruxelles.
FROMENT, J.; Bruxelles.

GEERINCKX, J.; Berchem.
GENIS, L.; Bruxelles.
GERMINY, Comte X. de; Tournai.
GEUDENS, Not. G.; Antwerpen.
GEURDEN, Prof. L.; Gent.
GEVAERT, D.; Edelare.
GEVAERT, G.; Oudenaarde.
GEVAERT, M. Oudenaarde.
GEVAERT, Ph.; Etichove.
GHEKIERE, O.; Lendelede.
GIELISSEN, Mme; Antwerpen.
GILLAIN, P.; Woluwe-St-Pierre.
GILLES de PELICHY, Baron R.; Izegem.
GILLET, A.; Namur.
GILSON, J.; Namur.
GILSON, R.; Ville-Pommerœul.
GODISIABOIS, A.; Renaix-Ronse.
GOOL, A. van; Antwerpen.
GOOSSENS, Fr.; Merksem.
GOOSSENS, R.; Gent.
GOTTIGNY, A.; Leupegem-Oudenaarde.
GRIMMELPREZ-DEPUIDT, Mme E.; Oostvleteren.
GROENINGEN, G. van; Antwerpen.
GROOTE, R. de; Gent.
GROSEMANS, R.; Antwerpen.
GROSJEAN, P.; Bruxelles.
GRUWEZ, E.; Ieper.

HAECK, P. Moerbeke-Waas.
HAENE, M. den; Oudenaarde
HALFLANTS, Not. P.; Lubbeek.
HARANG, E.; Namur.
HAVRE, Mme G. van; Wijnegem.
HECKE, G. van; Eeklo.
HENDERICKX, J.; Balen-Wezel.
HENDRICKX, J.; Turnhout.
HENRY, R.; Waterlo.
HERKENS, P.; Kapellen.
HERMAN, W.; Antwerpen.
HERROELEN, P.; Yokolo (Belg. Kongo).
HERZ, Dr. Th.; Forest.
HESPEL, Comtesse d'; Mourcourt.
HESPEL, P.; Mouscron.
HEULE, G. van; Brugge.
HEVELE, A. van; Gent.
HIRSCH, Mme R.; Bruxelles.
HOLLANDE, J.; Kortrijk.
HOLLEBECQ, J.; Otegem.
HOLVOET, A. Heule.
HOOREBEKE, P. van; Melle.
HOREMANS, A.; Antwerpen.
HOUZEAU de LEHAIE, P.; Mons.
HUBLE, Dr. J.; Gent.
HUYBRECHTS, J.; Antwerpen.
HUYSKENS, G.; Stabrock.

IDE, Not. Ch.; Kortrijk.
IMPE, Not. J van; Renaix-Ronse.
INTERNATIONALE JAARBEURS DER VLAANDEREN; Gent.
ISERBYT, Dr. G.; Kortrijk.
ISERBYT, Dr. J.; Kortrijk.

JACOBS, Mme A.; Antwerpen.
JADOT, P.; La Hulpe.
JAEGER, A. de; Eeklo.
JANSEN, L.-J.; Turnhout.
JANSSEN, H.J.; Lier.
JANSSEN, V.; Herbeumont.
JANSSENS, K.; Antwerpen.
JOACHIM-D'URAY, Mme A.; Lives-sur-Meuse.

JOLLY, R.; Ittre.
JONGHE, de; Neerharen.
JONGHE, de; Uccle.
JOURDE, R.; Lokeren.

KEMPENAERS, R.; Antwerpen.
KERVYN de MARCKE ten DRIESSCHE, J.; Brugge.
KEYSER-BUYSSE, Mme de; Gent.
KIEVITS, E.; Mortsel.
KINET, Mme L.; Namur.
KRUYTHOOFT, Ch.; Turnhout.

LABIE, J. et J.; Ath.
LAETHEM, J. van; Oudenaarde.
LA FERE, P.; Antwerpen.
LAFONTAINE, Dr. L.; Seraing.
LAGA, R.; Kortrijk.
LAHAYE, Edm.; Varsenare.
LALOUX-FAYN, M.; Liège.
LAMBERT, J.; Ingooigem
LAMBERT, L.; Namur.
LANIER, J.H. de; Gent.
LANNOY, D.; Kortrijk.
LARUELLE, R.; Lessines.
LAUDE, N.; Antwerpen.
LAUNOIT, J.J. de; Bruxelles.
LAUREYS, W.; Antwerpen.
LE BŒUF, Mme J.; Asse-ter-Heide.
LEBRUN, Dr.; J.; Brugelette.
LEBRUN, M.; Bruxelles.
LECLERCQ-WYNHUISEN; Bruxelles.
LEFEBVRE, J.; Namur.
LEFER, A.; Boitsfort.
LEJEUNE, H.; St-Servais.
LEJEUNE, Mme; Lanaken.
LELEUX, Dr. H.; Ath.
LEMENU, H.; Ieper.
LENAERTS, K.; Kasterlee.
LEYS, Fr.; Gent.
LIBERTIAUX, E.; Namur.
LIEBAERT, M.L.; Bruxelles.
LIEDEKERKE, Comte G. de; Faulx.
LIEDEKERKE, Comte G. de; Petegem-Oud-
LIMBURG-STIRUM, Comte de; Rumbeke.
LIMBURG-STIRUM, Comte A. de; Bruxelles.
LIMBURG-STIRUM, Comte Ph. de; Anzegem.
LIMBURG-STIRUM, Comte Th. de; St-Joris Weert.
LOIX-ANDRE, L.; Frasnes-lez-Buissenal.
LOO, F. et F vander; Antwerpen
LOREZ, G.; Lokeren.
LUCY, G.; Bièvre.

MAEBE, F.; Oudenaarde.
MAEBE, J.; Antwerpen.
MAENHOUT, J.; Gent.
MAISTRIAUX, Chanoine; Malonne.
MALHERBE, R.; Hasselt.
MALISOUX, Mme.; Beez.
MALLIAR, Mme F.; Elisabethville (C. B.).
MARECHAL, M.; Auvelais.
MARFURT, L.; Antwerpen.
MARLIERE, O.; Lessines
MASSO, L.; Herentals.
MASSON, J.; Liège.
MATTELAER, Dr. E.; Knokke.
MAUS, J.; Escanaffles.
MEERSCH, Vrederechter J. van der; Oudenaarde.
MEESTER, Baron de; Ramsdonk.
MEULEMEESTER, J. de; St-Kruis.
MEYSBRUGHEN, H.; Lessines.
MIGNOT, L. St-Niklaas.
MINK van der MOLEN, J.C.; Amsterdam (Nederland).
MISONNE, A.; Temse.
MISPELTER, J.; Leuven
MOERMAN, A.; Bevere.
MONCAREY, H.; Ieper.
MONTBLANC, Baron de; Ingelmunster.
MOORTEL, R. van de; Bruxelles.
MOTTE, A.; Mouscron.
MOREL de BOUCLE ST-DENIS, W.; Gent.
MOTTOULE, Dr. L.; Bruxelles.
MOULAERT, Dr.; Bruxelles.
MULLER-TESCH, Ed.; Berg-Betzdorf.

NAGELS, J.; Brussel.
NEF, L.; Tournai.
NEIRYNCKX, A.; Kortrijk.
NEIRINCKX, L.; St-Niklaas.
NEVE, Mme E. de; Bruxelles.
NIAS, P.; Wo!uwe.
NICAISE, M.; Gent.
NIEUS, Mme H.; Vorst.
NOE, G.; Bruxelles.
NOLF, Et.; Rameignies-Thumaide.

OEDENKOVEN, G.; Antwerpen.
OOTEGHEM, L. van; Antwerpen.
ORTEGAT, L.; Gent.
ORTS, P.; Bruxelles.
OUDENHOVE, van; Zottegem.
OUTRYVE-SCHAESSENS, R. van; Oostende.
OYE, Prof. P. van; Gent.

PATERNOSTER, S.; Ath.
PATRIS, J.; Frasnes-lez-Buissenal.
PAUWELS, Ch.; Antwerpen.
PEETERS, R.; Lier.
PECCEU, A.; Ieper
PEIFFER, J.; Etterbeek.
PERRE, Fr. van de; Antwerpen.
PERRE, Mme van de; Antwerpen.
PERRE, R. van de; Antwerpen.
PETIT, A.; Anseremme.
PETITJEAN, O.; Sohier (Wellin).
PETRE, Ch.; Oudenaarde.
PETRE, L.; Oudenaarde.
PHILIPPOT, J.; Ixelles.
PIERPONT, M. de; Arbre par Rivière.

PIERRARD, M. et ses élèves; St-Servais-Namur.
PIRE, E.; Namur
POLDERMAN, V.; Brugge
PROVINCIAAL DOMEIN; Huizingen.
POOT, Not.; Arendonk.
POUPART, J.M.; Mons.
POURVOYEUR, Chr.; Wezembeek-Oppem.
PUYENBROEK, H. van; Arendonk.

QUAEYHAEGENS, Fr.; Brugge.
QUESTIAUX, M.; Dinant.

RADZITSKY d'OSTROWICK, Baronne de; Ixelles
RAEPSAET, L. Oudenaarde.
RAPAILLE, J.-B.; Mons.
RAPPE, A.; Spa.
REINTJENS, Ad.; Bruxelles.
REMUE, J.; St-Amandsberg.
RENESSE, Comtesse N. de; Schoonbeek.
RIDDER, M. de; Dilbeek.
ROBERT, E.; Namur.
RODTS, A.; Leffinge.
ROEKELOOS; Ronse-Renaix.
ROELS van KERCKVOORDE, J.; Lovendegem.
ROMBAUT, L.; Antwerpen.
ROOSE, G.; Jette.
ROUFFART, Dr.; Bruxelles.
RUELLE, J.; Bruxelles.
RUWET, J.-C.; Saive-Liège.

SADELEER, Boron de; Bruxelles.
SAEDELEER, H. de; Ukkel.
SAEGHER, C. de; Oudenaarde.
SAEY, F.; Yangambi (C. B.).
SAMAIN, A.; Kortrijk.
SAMAIN, Dr. L.; Kortrijk.
SCARCEZ, A.; Herseaux.
SCHOLTES, P.; Bruxelles.
SCHUCHARD, M.; Antwerpen.
SELYS LONGCHAMPS, Baron M. de; Waremme.
SCIEUR, M.; Libin.
SCREVE, R.; Leuze.
SERWY, C.; Bruxelles.
SEYS, O. Ieper.
SIMEON, Eerw. Broeder; Oostakker.
SMET, M. de; Bevere-Oudenaarde.
SNOECK, Dr. J.; Uccle.
SOCIETE IMMOBILIERE POUR ORGANISER LES VACANCES POPULAIRES; Profondeville.
SOLY, J.; Antwerpen.
SONNEMANS, P.; Bruxelles.
SPAENENBORGH; Kasterlee.
SPAEPEN, J; O.L.Vr.-Waver.
SPRINGAEL, R.; Antwerpen.
STADSBIBLIOTHEEK; Antwerpen.
STANDAERT, Dr. L.; Kalmthout.
STEENHOUDT, L.; Kortrijk.
STEDELIJKE NORMAALSCHOOL; Gent.
STENUIT-LEFEBVRE, N.; Namur.
STRAELEN, Prof. V. van; Bruxelles.
STRICHT, Dr. van der; Uccle.
ST-GERTRUDIUSINSTITUUT; Wetteren.
SUETENS; Mechelen.
SUPPLY, J.; Kortrijk.
SYMONS-HEYEN, F.; Herentals.

TAELMAN, R.; Gent.
TAXANDRIA, N.V.; Berchem.
THENAERS, Not. W.; St-Truiden.
THIENPONT, H.; Gent.
THIJS, J.; Deurne.
THIJS; Assenede.
THONON, M.; Liège.
TIBERGHIEN, Mme; Kortrijk.
TRIVIER-DRIS, F.; Quevauchamps.
TROYEN, G. van; Woluwe-St-Lambert.
TULIPPE, Prof. O.; Liège.
TURBEL, S.V.; Turnhout.

UDEKEM d'ACOZ, Baron L. d'; Bruxelles.
URBANUS, Pater (Callewaert, J.); Brussel.

VALKENEIRE-ROEMAET, A.; Ronse.
VANARDOIS, J.; Bierset.
VANDENBUSSCHE, A.; Diksmuide.
VANDAEL, Mme M.; Antwerpen.
VASSART, S.; Jambes-Namur.
VELDE-VAN OOTEGHEM, Mme K. van der; Etterbeek.
VERBRUGGEN, M.; Deurne.
VERCAMMEN, J.; Lier.
VERENGHEN, G.; Afsnee, St-Denijs-Westr.
VERHAEGHE, J.; Vichte.
VERHELST, P.; Oudenburg.
VERHOEVEN, R.; Beerse.
VERHOOGEN-TOURNAY, M. Th. Bruxelles.
VERHOYE; Hertain.
VERLINDEN, C.; Cointe.
VERSCHAEVE, L.; Ieper
VERSCHOOR, J.; Antwerpen.
VERSCHUREN, J.; Bruxelles.
VERSTEYLEN, H.; Turnhout.
VERSTRATEN, Dr. P.; Munte.
VERTOMMEN, R.; Bruxelles.
VICQ de CUMPTICH, J. de; Turnhout.
VIEUX LIEGE, Le, A.S.B.L.; Liège.
VINCENT, E. Rixensart.
† VINCK, G.; Mortsel-Oude God.
VISART de BOCARME, F.; Namur.
VLOET, H. van der; Antwerpen.
VOS, M. de; Kortrijk.
VRIENDT, R. de; Assenede.

WALDERS, Mme; Namur.
WALLE, Not. van de; Oudenburg
WASSENHOVE, A. van; Watervliet.
WAUQUEZ, Ing.; Marche-les-Dames.
WAYENBERGH, Th.; Mignault.
WEGHE, R van de; Antwerpen
WEIL, Dr.; Bruxelles.
WELVAERT, Mme A.; Chaumont-Gistoux.

WERVE, Vicomte G. van de; Pulle.
WESTENBERGH, J.; Antwerpen.
WYNS, A.F.; Elewijt.
WILDE, Fr. de; Jette.
WILL, Mme M.; Rhode St-Genèse.
WILLEMS, Mr et Mme A.; Uccle.
WILLEMS, A.; Knokke.
WITTEMANS, F.; Antwerpen.
WOITRIN, Ant.; Namur.
WOLF, E.H. A. de; Eine.
WOLFERS, M.; Vieusart-sous-Corroy-le-Grand.
WOLTERS, M; Aalst.
WOOT de TRIXHE, Baron de; Bruxelles.
WOUTERS, A.; Deurne.
WUILLAUME, B.; Gent.

YANNART, R.; Bruxelles
YSEBRANT de LENDONCK, J.; Merelbeke.

ZUYLEN, J. van; Antwerpen.

Wouwaapjes op 't nest. *(Ixobrychus minutus)* *Butors blongios.*

Onze vogels in vijf groepen ingedeeld

door J. CUYPERS.

Een publicatie in ons bulletin van de volledige lijst der Belgische avifauna, waarbij onze vogels in vijf verschillende categorieën worden ingedeeld is noodzakelijk gebleken, omwille van de grote behoefte die er bestaat naar het antwoord op de vraag : « Is die vogel beschermd of is hij het niet ? »

Onze vogelwetgeving en in het bijzonder haar benamingen van de vogels zit zo vol oude rheumatiek en stofferige spinnewebben, dat het erg moeilijk begint te worden een klaar zicht te krijgen over deze doolhof, op de koop toe nog beladen met nevels en hoekige hindernissen.

In afwachting dat eens toch in ons land een vogelwet van kracht wordt, een beschaafd cultuurvolk uit de twintigste eeuw waardig, hoop ik bij het opmaken van deze lijsten een antwoord te brengen, maar vooral te mogen slagen in een poging opdat door al wie met onze vogels, met welke bedoelingen ook in contact komt, ten minste de elementairste wettelijkheid zou geëerbiedigd worden.

Beste Lezer, denk er tenslotte met de meeste welwillendheid over na, dat er nog tientallen en tientallen vogels uit de hiernavermelde lijsten 2, 3, 4 en 5, niet alleen een volledige bescherming verdienen, maar hoezeer ze voor hun instandhouding aan een volledige bescherming behoefte hebben en bijgevolg een voorbehouden plaats in de eerste lijst overwaard zijn.

Nos oiseaux groupés en cinq catégories

« Cet oiseau est-il protégé ou ne l'est-il pas ? » telle est la question que de nombreuses personnes se posent. C'est à leur intention que Monsieur J. Cuypers a rédigé une liste de tous les oiseaux qui ont été signalés dans notre pays, liste subdivisée en cinq catégories.

Il est apparu depuis longtemps que l'actuelle loi concernant la protection accordée ou non aux oiseaux présente de graves lacunes et est totalement désuète, elle est même indigne d'une nation civilisée.

Mais pour l'instant, malgré ses imperfections, il serait souhaitable que cette loi fut respectée par nombre d'inconscients ou d'ignorants qui détruisent foule d'oiseaux sans même se soucier de son existence.

Ces listes rédigées avec grand soin constituent un document ayant une valeur juridique. Nous espérons que la publication de ces listes servira la cause de la protection de nos oiseaux et surtout qu'il sera tenu compte que des dizaines d'espèces d'oiseaux énumérées dans les listes 2, 3, 4 et 5 méritent une protection totale, d'autant plus que certaines d'entr'elles sont devenues fort rares et proches de l'extermination.

I. VOLLEDIG BESCHERMDE VOGELS

I. OISEAUX TOTALEMENT PROTEGES

Kalanderleeuwerik	Alouette calandre	*Melanocorypha c. calandra (L.)*
Siberische leeuwerik	Alouette à ailes blanches	*Melanocorypha leucoptera (Pall.)*
Zwarte leeuwerik	Alouette nègre	*Melanocorypha yeltoniensis (Forster)*
Kortteen-leeuwerik	Alouette calandrelle	*Calandrella b. brachydactyla (Leisler)*
Kuifleeuwerik	Cochevis huppé	*Galerida c. cristata (L.)*
Boomleeuwerik	Alouette lulu	*Lullula a. arborea (L.)*
Veldleeuwerik	Alouette des champs	*Alauda a. arvensis (L.)*
Bergleeuwerik	Alouette hausse-col	*Eremophila alpestris flava (Gmelin)*
Grote pieper	Pipit de Richard	*Anthus r. richardi (Vieill.)*
Duinpieper	Pipit rousseline	*Anthus c. campestris (L.)*
Boompieper	Pipit des arbres	*Anthus t. trivialis (L.)*
Graspieper	Pipit des prés	*Anthus pratensis (L.)*
Roskeelpieper	Pipit à gorge rousse	*Anthus cervinus (Pall.)*
Waterpieper	Pipit spioncelle	*Anthus s. spinoletta (L.)*
Rotspieper	Pipit obscur	*Anthus s. spinoletta petrosus (Montagu)*
Oeverpieper	Pipit des rivages	*Anthus spinoletta littoralis (Brehm)*
Gele kwik	Bergeronnette printanière	*Motacilla f. flava (L.)*
Noordse gele kwik	Bergeronnette du Nord	*Motacilla flava thunbergi (Billberg)*
Engelse gele kwik	Bergeronnette flavéole	*Motacilla flava flavissima (Blyth)*
Feldegg's gele kwik	Bergeronnette de Feldegg	*Motacilla flava Feldegg (Blyth)*
Grote gele kwik	Bergeronnette des ruisseaux	*Motacilla c. cinerea (Tunstall)*
Rouwkwik	Bergeronnette d'Yarrell	*Motacilla alba yarrelli (Gould)*
Witte kwik	Bergeronnette grise	*Motacilla a. alba (L.)*
Woudboomkruiper	Grimpereau des bois	*Certhia familiaris macrodactyla (Brehm)*
Boomkruiper	Grimpereau des jardins	*Certhia brachydactyla megarhynchos (Brehm)*
Rode muurloper	Tichodrome échelette	*Tichodroma muraria (L.)*
Boomklever	Sitelle torchepot	*Sitta europaea hassica (Kleinschm.)*
Koolmees	Mésange charbonnière	*Parus m. major (L.)*
Pimpelmees	Mésange bleue	*Parus c. caeruleus (L.)*
Zwarte mees	Mésange noire	*Parus ater rapinei (Jouard)*
Noordse zwarte mees	Mésange noire du Nord	*Parus a. ater (L.)*
Kuifmees	Mésange huppée	*Parus cristatus brunnescens (Prazak)*
Glanskop	Mésange nonnette	*Parus palustris longirostris (Kleinschm.)*
Matkop	Mésange boréale	*Parus atricapillus rhenanus (Kleinschm.)*
Staartmees	Mésange à longue queue	*Aegithalos caudatus europaeus (Hermann)*
Goudhaantje	Roitelet huppé	*Regulus r. regulus (L.)*
Vuurgoudhaantje	Roitelet à triple bandeau	*Regulus i. ignicapillus (Temm.)*
Baardmannetje	Mésange à moustaches	*Panurus b. biarmicus (L.)*
Grauwe vliegenvanger	Gobe-mouche gris	*Muscicapa s. striata (Pall.)*
Bonte vliegenvanger	Gobe-mouche noir	*Muscicapa h. hypoleuca (Pall.)*
Witgehalsde vliegenvanger	Gobe-mouche à collier	*Muscicapa albicollis (Temminck)*
Kleine vliegenvanger	Gobe-mouche nain	*Muscicapa p. parva (Bechstein)*
Tjiftjaf	Pouillot véloce	*Phylloscopus c. collybita (Vieill.)*
Fitis	Pouillot fitis	*Phylloscopus t. trochilus (L.)*
Scandinavische fitis	Pouillot chantre du Nord	*Phylloscopus trochilus acredula (L.)*
Bonelli's boszanger	Pouillot de Bonelli	*Phylloscopus b. Bonelli (Vieill.)*
Fluiter	Pouillot siffleur	*Phylloscopus s. sibilatrix (Bechstein)*
Pallas' boszanger	Pouillot de Pallas	*Phylloscopus p. proregulus (Pall.)*
Snor	Locustelle luscinioïde	*Locustella l. luscinioides (Savi)*
Sprinkhaanrietzanger	Locustelle tachetée	*Locustella n. naevia (Boddaert)*

Grote karekiet	Rousserolle turdoïde	*Acrocephalus a. arundinaceus (L.)*
Kleine karekiet	Rousserolle effarvate	*Acrocephalus s. scirpaceus (Hermann)*
Bosrietzanger	Rousserolle verderolle	*Acrocephalus palustris (Bechstein)*
Rietzanger	Phragmite des joncs	*Acrocephalus schoenobaenus (L.)*
Waterrietzanger	Phragmite aquatique	*Acrocephalus paludicola (Vieill.)*
Spotvogel	Hypolaïs ictérine	*Hippolais icterina (Vieill.)*
Kortvleugelspotvogel	Hypolaïs polyglotte	*Hippolais polyglotta (Vieill.)*
Tuingrasmus	Fauvette orphée	*Sylvia h. hortensis (Gmelin)*
Tuinfluiter	Fauvette des jardins	*Sylvia b. borin (Boddaert)*
Zwartkop	Fauvette à tête noire	*Sylvia a. atricapilla (L.)*
Grasmus	Fauvette grisette	*Sylvia c. communis (Latham)*
Braamsluiper	Fauvette babillarde	*Sylvia c. curruca (L.)*
Tapuit	Traquet motteux	*Oenanthe o. oenanthe (L.)*
Groenlandse tapuit	Motteux cendré du Groënland	*Oenanthe oenanthe leucorrhoa (Gmelin)*
Paapje	Tarier des prés	*Saxicola rubetra (L.)*
Roodborsttapuit	Tarier pâtre	*Saxicola torquata hibernans (Hartert)*
Noordse roodborsttapuit	Tarier pâtre du Nord	*Saxicola torquata rubicola (L.)*
Gekraagde roodstaart	Rouge-queue à front blanc	*Phoenicurus p. phoenicurus (L.)*
Zwarte roodstaart	Rouge-queue noir	*Phoenicurus ochrurus gibraltariensis (Gmelin)*
Nachtegaal	Rossignol philomèle	*Luscinia m. megarhyncha (Brehm)*
Roodgesterde blauwborst	Gorge-bleue à miroir roux	*Luscinia s. svecica (L.)*
Witgesterde blauwborst	Gorge-bleue à miroir blanc	*Luscinia svecica cyanecula (Meisner)*
Roodborst	Rouge-gorge	*Erithacus rubecula melophilus (Hartert)*
Noordse roodborst	Rouge-gorge familier du Nord	*Erithacus r. rubecula (L.)*
Alpenheggemus	Accenteur alpin	*Prunella c. collaris (Scopoli)*
Heggemus	Accenteur mouchet d'Ardenne	*Prunella modularis arduennus (Verheyen)*
Noordse heggemus	Accenteur mouchet	*Prunella m. modularis (L.)*
Winterkoning	Troglodyte mignon	*Troglodytes troglodytes occidentalis (Verheyen)*
Boerenzwaluw	Hirondelle de cheminée	*Hirundo r. rustica (L.)*
Huiszwaluw	Hirondelle de fenêtre	*Delichon u. urbica (L.)*
Oeverzwaluw	Hirondelle de rivage	*Riparia r. riparia (L.)*
Alpengierzwaluw	Martinet à ventre blanc	*Apus m. melba (L.)*
Gierzwaluw	Martinet noir	*Apus a. apus (L.)*
Nachtzwaluw	Engoulevent d'Europe	*Caprimulgus e. europaeus (L.)*
Hop	Huppe fasciée	*Upupa e. epos (L.)*
Groene specht	Pic vert	*Picus v. viridis (L.)*
Kleine groene specht	Pic cendré	*Picus c. canus (Gmelin)*
Grote bonte specht	Pic épeiche	*Dendrocopus major anglicus (Hartert)*
Noordse grote bonte specht	Pic épeiche du Nord	*Dendrocopus m. major (L.)*
Witrugspecht	Pic à dos blanc	*Dendrocopus l. leucotos (Bechstein)*
Kleine bonte specht	Pic épeichette	*Dendrocopus minor hortorum (Brehm)*
Middelste bonte specht	Pic mar	*Dendrocopus m . medius (L.)*
Zwarte specht	Pic noir	*Dryocopus m. martius (L.)*
Draaihals	Torcol fourmilier	*Jynx t. torquilla (L.)*
Koekoek	Coucou gris	*Cuculus c. canorus (L.)*
Amerikaanse koekoek	Coulicou américain	*Coccyzus a. americanus (L.)*
Kuifkoekoek	Coucou-geai	*Clamator glandarius (L.)*
Sneeuwuil	Harfang des neiges	*Nyctea scandiaca (L.)*
Oehoe	Hibou grand-duc	*Bubo b. bubo (L.)*
Dwergooruil	Hibou petit-duc	*Otus s. scops (L.)*
Ransuil	Hibou moyen-duc	*Asio o. otus (L.)*
Velduil	Hibou brachyote	*Asio f. flammeus (Pontopp.)*
Tengmalm's uil	Chouette de Tengmalm	*Aegolius f. funereus (L.)*
Steenuil	Chouette chevêche	*Athene noctua vidali (A.E. Brehm)*
Musuil	Chouette chevêchette	*Glaucidium p. passerinum (L.)*
Sperweruil	Chouette épervière	*Surnia u. ulula (L.)*
Bosuil	Hulotte chat-huant	*Strix a. aluco (L.)*
Kerkuil	Chouette effraye	*Tyto alba rhenana (Kleinschm.)*
Noordse kerkuil	Effraye à poitrine pâle	*Tyto alba guttata (Brehm)*
Ooievaar	Cigogne blanche	*Ciconia c. ciconia (L.)*
Zwarte ooievaar	Cigogne noire	*Ciconia nigra (L.)*
Lepelaar	Spatule blanche	*Platalea l. leucorodia (L.)*
Purperreiger	Héron pourpre	*Ardea p. purpurea (L.)*
Woudaapje	Butor blongios	*Ixobrychus m. minutus (L.)*
Roerdomp	Butor étoilé	*Botaurus s. stellaris (L.)*
Wilde zwaan	Cygne sauvage	*Cygnus cygnus (L.)*
Kleine zwaan	Cygne de Bewick	*Cygnus b. bewicki (Yarell)*
Knobbelzwaan	Cygne muet	*Cygnus olor (Gmelin)*
Rotgans	Bernache cravant	*Branta b. bernicla (L.)*
Witbuikrotgans	Bernache cravant à poitrine pâle	*Branta bernicla hrota (Müller)*

Bergeend	Tadorne de Belon	*Tadorna tadorna (L.)*
Steltkluut	Echasse blanche	*Himantopus h. himantopus (L.)*
Kluut	Avocette	*Recurvirostra avosetta (L.)*
Scholekster	Huîtrier pie	*Haematopus o. ostralegus (L.)*
Engelse scholekster	Huîtrier pie occidental	*Haematopus ostralegus occidentalis (Neumann)*
Zwarte stern	Guifette noirâtre	*Chlidonias n. nigra (L.)*
Witvleugelstern	Guifette à ailes blanches	*Chlidonias leucoptera (Temm.)*
Witwangstern	Guifette moustac	*Chlidonias h. hybrida (Pall.)*
Lachstern	Sterne hansel	*Gelochelidon n. nilotica (Gmelin)*
Reuzenstern	Sterne caspienne	*Hydroprogne t. tschegrava (Lepechin)*
Grote stern	Sterne caugek	*Sterna s. sandvicensis (Latham)*
Visdiefje	Sterne Pierre-Garin	*Sterna h. hirundo (L.)*
Noordse stern	Sterne arctique	*Sterna macrura (Neumann)*
Dougall's stern	Sterne de Dougall	*Sterna d. dougallli (Montagu)*
Dwergstern	Sterne naine	*Sterna a. albifrons (Pall.)*
Vorkstaartmeeuw	Mouette de Sabine	*Xema sabinei (Sabini)*
Mantelmeeuw	Goéland marin	*Larus marinus (L.)*
Zilvermeeuw	Goéland argenté	*Larus a. argentatus (Pontopp.)*
Geelpootzilvermeeuw	Goéland argenté à pattes jaunes	*Larus argentatus omissus (Pleske)*
Kleine mantelmeeuw	Goéland brun	*Larus f. fuscus (L.)*
Kleine zeemeeuw	Goéland cendré	*Larus c. canus (L.)*
Burgemeester	Goéland bourgmestre	*Larus hyperboreus (Gunnerus)*
Kleine burgemeester	Goéland à ailes blanches	*Larus glaucoides (Meyer)*
Dwergmeeuw	Mouette pygmée	*Larus minutus (Pall.)*
Kokmeeuw	Mouette rieuse	*Larus r. ridibundus (L.)*
Reuzenmeeuw	Goéland à tête noire	*Larus ichtyaetus (Pall.)*
Drieteenmeeuw	Mouette tridactyle	*Rissa t. tridactyla (L.)*
Schots sneeuwhoen	Lagopède d'Ecosse	*Lagopus s. scoticus (Latham)*

II. NIET BESCHERMDE VOGELS

II. OISEAUX NON PROTEGES

Raaf	Grand corbeau	*Corvus c. corax (L.)*
Bonte kraai	Corneille mantelée	*Corvus c. cornix (L.)*
Zwarte kraai	Corneille noire	*Corvus c. corone (L.)*
Roek	Corneille freux	*Corvus f. frugilegus (L.)*
Kauw	Choucas des tours	*Coloeus monedula spermologus (Vieill.)*
Noordse kauw	Choucas de l'Europe orientale	*Coloeus m. monedula (L.)*
Ekster	Pie bavarde	*Pica pica galliae (Kleinschm.)*
Europese notenkraker	Casse-noix moucheté	*Nucifraga c. caryocatactes (L.)*
Siberische notenkraker	Casse-noix moucheté de Sibérie	*Nucifraga caryocatactes macrorhynchus (Brehm)*
Gaai	Geai des chênes	*Garrulus glandarius rufitergum (Hartert)*
Noordse gaai	Geai des chênes du Nord	*Garrulus g. glandarius (L.)*
Alpenkraai	Crave à bec rouge	*Coracia pyrrhocorax (L.)*
Kleine klauwier	Pie-grièche à poitrine rose	*Lanius minor (Gmelin)*
Klapekster	Pie-grièche grise	*Lanius e. excubitor (L.)*
Roodkopklauwier	Pie-grièche à tête rousse	*Lanius s. senator (L.)*
Grauwe klauwier	Pie-grièche écorcheur	*Lanius c. collurio (L.)*
Pestvogel	Jaseur boréal	*Bombycilla g. garrulus (L.)*
Waterspreeuw	Cincle plongeur	*Cinclus cinclus aquaticus (Bechstein)*
Bijeneter	Guêpier d'Europe	*Merops apiaster (L.)*
Scharrelaar	Rollier d'Europe	*Coracias g. garrulus (L.)*
IJsvogel	Martin-pêcheur	*Alcedo atthis ispida (L.)*
Slechtvalk	Faucon pèlerin	*Falco p. peregrinus (Tunstall)*
Groenlandse giervalk	Gerfaut blanc	*Falco rusticolus candicans (Gmelin)*
Giervalk	Faucon gerfaut	*Falco r. rusticolus (L.)*
Boomvalk	Faucon hobereau	*Falco s. subbuteo (L.)*
Smelleken	Faucon émerillon	*Falco columbarius aesalon (Tunstall)*
Roodpootvalk	Faucon kobez	*Falco v. vespertinus (L.)*
Torenvalk	Faucon crécerelle	*Falco t. tinnunculus (L.)*

Steenarend	Aigle royal	*Aquila c. chrysaetos (L.)*
Bastaardarend	Aigle criard	*Aquila clanga (Pall.)*
Schreeuwarend	Aigle pomarin	*Aquila p. pomarina (Brehm)*
Bonelli's arend	Aigle de Bonelli	*Hieraëtus fasciatus (Vieill.)*
Buizerd	Buse variable	*Buteo b. buteo (L.)*
Valkbuizerd	Buse de Russie	*Buteo buteo intermedius (Menzbier)*
Steppenbuizerd	Buse des steppes	*Buteo buteo vulpinus (Gloger)*
Ruigpootbuizerd	Buse pattue	*Buteo l. lagopus (Pontopp.)*
Bruine kuikendief	Busard harpaye	*Circus a. aeruginosus (L.)*
Blauwe kuikendief	Busard Saint-Martin	*Circus c. cyaneus (L.)*
Steppenkuikendief	Busard pâle	*Circus macrourus (S.G. Gmelin)*
Grauwe kuikendief	Busard de Montagu	*Circus pygargus (L.)*
Havik	Autour des palombes	*Accipiter g. gentilis (L.)*
Sperwer	Epervier d'Europe	*Accipiter n. nisus (L.)*
Wouw	Milan royal	*Milvus m. milvus (L.)*
Zwartbruine wouw	Milan noir	*Milvus m. migrans (Boddaert)*
Zeearend	Pygargue à queue blanche	*Haliaëtus albicilla (L.)*
Wespendief	Bondrée apivore	*Pernis a. apivorus (L.)*
Zwartvleugelwouw	Elanion blanc	*Elanus c. caeruleus (Desfontaines)*
Slangenarend	Circaète Jean-le-Blanc	*Circaetus g. gallicus (Gmelin)*
Visarend	Balbuzard fluviatile	*Pandion h. haliaetus (L.)*
Vale gier	Vautour fauve	*Gyps f. fulvus (Hablizl)*
Ibis	Ibis falcinelle	*Plegadis f. falcinellus (L.)*
Grote jager	Grand labbe	*Stercorarius s. skua (Brünnich)*
Middelste jager	Labbe pomarin	*Stercorarius pomarinus (Temm.)*
Kleine jager	Labbe parasite	*Stercorarius parasiticus (L.)*
Kleinste jager	Labbe longicaude	*Stercorarius longicaudus (Vieill.)*

III. VOGELS DIE MOGEN GEDOOD WORDEN

door de dragers van een jachtverlof,
alléén in die periode wanneer de jacht met het geweer hierop is toegelaten.

III. OISEAUX DONT LA DESTRUCTION EST AUTORISEE

par les détenteurs d'un permis de chasse uniquement à l'aide du fusil et ce
en période légale.

Blauwe reiger	Héron cendré	*Ardea c. cinerea (L.)*
Grote zilverreiger	Grande aigrette	*Egretta a. alba (L.)*
Kleine zilverreiger	Aigrette garzette	*Egretta g. garzetta (L.)*
Ralreiger	Héron crabier	*Ardeola ralloides (Scopoli)*
Kwak	Héron bihoreau	*Nycticorax n. nycticorax (L.)*
Flamingo	Flamant rose	*Phoenicopterus ruber roseus (Pall.)*
Grauwe gans	Oie cendrée	*Anser a. anser (L.)*
Kolgans	Oie rieuse	*Anser a. albifrons (Scopoli)*
Dwerggans	Oie naine	*Anser erythropus (L.)*
Rietgans	Oie des moissons	*Anser a. arvensis (Brehm)*
Kleine rietgans	Oie à bec court	*Anser arvensis brachyrhynchus (Brehm)*
Sneeuwgans	Oie des neiges	*Anser caerulescens (L.)*
Brandgans	Bernache nonnette	*Branta leucopsis (L.)*
Roodhalsgans	Bernache à cou roux	*Branta ruficollis (Pall.)*
Nijlgans	Oie d'Egypte	*Alopochen aegyptiaca (L.)*
Wilde eend	Canard col-vert	*Anas p. platyrhynchos (L.)*
Siberische taling	Sarcelle formose	*Anas formosa (Georgi)*
Wintertaling	Sarcelle d'hiver	*Anas c. crecca (L.)*
Zomertaling	Sarcelle d'été	*Anas querquedula (L.)*
Krakeend	Canard chipeau	*Anas strepera (L.)*
Smient	Canard siffleur	*Anas penelope (L.)*
Pijlstaart	Canard pilet	*Anas a. acuta (L.)*
Slobeend	Canard souchet	*Spatula clypeata (L.)*
Krooneend	Brante roussâtre	*Netta rufina (Pall.)*

Tafeleend	Fuligule milouin	*Aythia ferina (L.)*
Witoogeend	Fuligule nyroca	*Aythia n. nyroca (Güldenstadt)*
Kuifeend	Fuligule morillon	*Aythia fuligula (L.)*
Toppereend	Fuligule milouinan	*Aythia m. marila (L.)*
Brilduiker	Garrot sonneur	*Bucephala c. clangula (L.)*
IJseend	Canard de Miquelon	*Clangula hyemalis (L.)*
Grote zeeëend	Macreuse brune	*Melanitta f. fusca (L.)*
Gebrilde zeeëend	Macreuse à lunettes	*Melanitta perspicillata (L.)*
Zwarte zeeëend	Macreuse noire	*Melanitta n. nigra (L.)*
Eidereend	Eider à duvet	*Somateria m. mollissima (L.)*
Grote zaagbek	Harle bièvre	*Mergus m. merganser (L.)*
Middelste zaagbek	Harle huppé	*Mergus serrator (L.)*
Nonnetje	Harle piette	*Mergus albellus (L.)*
Aalscholver	Grand cormoran	*Phalacrocorax carbo sinensis (Shaw & Nodder)*
Gekuifde aalscholver	Cormoran huppé	*Phalacrocoraxa a. aristotelis (L.)*
Jan van Gent	Fou de Bassan	*Sula bassana (L.)*
Stormvogeltje	Pétrel tempête	*Hydrobates p. pelagicus (L.)*
Vaal stormvogeltje	Pétrel cul-blanc	*Oceanodroma l. leucorrhoa (Vieill.)*
Noordse pijlstormvogel	Puffin des Anglais	*Procellaria p. puffinus (Brünnich)*
Noordse stormvogel	Pétrel glacial	*Fulmarus g. glacialis (L.)*
Albatros	Albatros hurleur	*Diomedea e. exulans (L.)*
Fuut	Grèbe huppé	*Podiceps c. cristatus (L.)*
Roodhalsfuut	Grèbe jougris	*Podiceps g. griseigena (Boddaert)*
Kuifduiker	Grèbe esclavon	*Podiceps auritus (L.)*
Geoorde fuut	Grèbe à cou noir	*Podiceps c. caspicus (Hablizl)*
Dodaars	Grèbe castagneux	*Podiceps r. ruficollis (Pall.)*
IJsduiker	Plongeon imbrin	*Colymbus immer (Brünnich)*
Parelduiker	Plongeon lumme	*Colymbus a. arcticus (L.)*
Roodkeelduiker	Plongeon catmarin	*Colymbus stellatus (Pontopp.)*
Rotsduif	Pigeon biset	*Columba l. livia (Bonnaterre)*
Kleine bosduif	Pigeon colombin	*Columba o. oenas (L.)*
Houtduif	Pigeon ramier	*Columba p. palumbus (L.)*
Tortel	Tourterelle des bois	*Streptopelia t. turtur (L.)*
Turkse tortel	Tourterelle turque	*Streptopelia decaocto (Friv.)*
Zwartbuikzandhoen	Ganga unibande	*Pterocles o. orientalis (L.)*
Steppenhoen	Syrrhapte paradoxal	*Syrrhaptes paradoxus (Pall.)*
Griel	Oedicnème criard	*Burhinus o. oedicnemus (L.)*
Renvogel	Courvite gaulois	*Cursorius c. cursor (Latham)*
Vorkstaartplevier	Glaréole à collier	*Glareola p. pratincola (L.)*
Bontbekplevier	Grand gravelot	*Charadrius h. hiaticula (L.)*
Toendrabontbekplevier	Gravelot à collier sept.	*Charadrius hiaticula tundrae (Lowe)*
Kleine plevier	Petit gravelot	*Charadrius dubius curonicus (Gmelin)*
Strandplevier	Gravelot à collier interrompu	*Leucopolius a. alexandrinus (L.)*
Morinelplevier	Pluvier guignard	*Charadrius morinellus (L.)*
Goudplevier	Pluvier doré	*Charadrius a. apricarius (L.)*
Noordse goudplevier	Pluvier doré du Nord	*Charadrius apricarius altifrons (Brehm)*
Zilverplevier	Pluvier argenté	*Squatarola squatarola (L.)*
Kievit	Vanneau huppé	*Vanellus vanellus (L.)*
Steenloper	Tourne-pierre	*Arenaria i. interpres (L.)*
Krombekstrandloper	Bécasseau cocorli	*Calidris ferruginea (Pontopp.)*
Bonte strandloper	Bécasseau variable	*Calidris a. alpina (L.)*
Kleine bonte strandloper	Bécasseau variable de Schinz	*Calidris alpina schinzii (Brehm)*
Kleine strandloper	Bécasseau minute	*Calidris minuta (Leisler)*
Kleinste strandloper	Bécasseau de Temminck	*Calidris Temminckii (Leisler)*
Kanoetstrandloper	Bécasseau maubèche	*Calidris c. canutus (L.)*
Paarse strandloper	Bécasseau violet	*Calidris maritima (Brünnich)*
Kemphaan	Chevalier combattant	*Philomachus pugnax (L.)*
Drieteenstrandloper	Bécasseau sanderling	*Crocethia alba (Pall.)*
Breedbekstrandloper	Bécasseau platyrhynque	*Limicola f. falcinellus (Pontopp.)*
Zwarte ruiter	Chevalier arlequin	*Tringa erythropus (Pall.)*
Tureluur	Chevalier gambette	*Tringa t. totanus (L.)*
IJslandse tureluur	Chevalier gambette d'Islande	*Tringa totanus robusta (Schöler)*
Poelruiter	Chevalier stagnatile	*Tringa stagnatilis (Bechstein)*
Groenpootruiter	Chevalier à pattes vertes	*Tringa nebularia (Gunner)*
Witgatje	Chevalier cul-blanc	*Tringa ochropus (L.)*
Bosruiter	Chevalier sylvain	*Tringa glareola (L.)*
Oeverloper	Chevalier guignette	*Actitis hypoleucos (L.)*
Gespikkelde oeverloper	Chevalier grivelé	*Actitis macularia (L.)*
Rosse franjepoot	Phalarope à bec large	*Phalaropus fulicarius (L.)*
Grauwe franjepoot	Phalarope à bec étroit	*Phalaropus lobatus (L.)*

Grutto	Barge à queue noire	*Limosa l. limosa (L.)*
Rosse grutto	Barge rousse	*Limosa l. lapponica (L.)*
Wulp	Courlis cendré	*Numenius a. arquata (L.)*
Dunbekwulp	Courlis à bec grêle	*Numenius tenuirostris (Vieill.)*
Regenwulp	Courlis corlieu	*Numenius p. phaeopus (L.)*
Houtsnip	Bécasse des bois	*Scolopax rusticola (L.)*
Watersnip	Bécassine des marais	*Capella g. gallinago (L.)*
Poelsnip	Bécassine double	*Capella media (Latham)*
Bokje	Bécassine sourde	*Lymnocryptes minimus (Brünnich)*
Alk	Petit pinguin d'Islande	*Alca torda islandica (Brehm)*
Noordse alk	Petit pinguin	*Alca t. torda (L.)*
Kleine alk	Mergule nain	*Plotus a. alle (L.)*
Noordelijke zeekoet	Guillemot de Troïl du Nord	*Uria a. aalge (Pontopp.)*
Zuidelijke zeekoet	Guillemot de Troïl du Sud	*Uria aalge albionis (Witherby)*
Grote zeekoet	Guillemot de Brünnich	*Uria l. lomvia (L.)*
Zwarte zeekoet	Guillemot à miroir	*Uria grylle atlantis (Salomonsen)*
Papegaaiduiker	Macareux moine	*Fratercula arctica grabae (Brehm)*
Grote trap	Outarde barbue	*Otis t. tarda (L.)*
Kleine trap	Outarde canepetière	*Otis t. tetrax (L.)*
Oostelijke kleine trap	Outarde canepetière de l'Eur. Or.	*Otis tetrax orientalis (Hartert)*
Aziatische kraagtrap	Outarde de Macqueen	*Chlamydotis undulata macqueeni (Gray & Hardwicke)*
Kraanvogel	Grue cendrée	*Grus g. grus (L.)*
Waterral	Râle d'eau	*Rallus a. aquaticus (L.)*
Porseleinhoen	Râle marouette ponctuée	*Porzana porzana (L.)*
Kleinste waterhoen	Râle de Baillon	*Porzana pusilla intermedia (Hermann)*
Klein waterhoen	Râle poussin	*Porzana parva (Scopoli)*
Kwartelkoning	Râle de genêts	*Crex crex (L.)*
Waterhoen	Poule d'eau	*Gallinula c. chloropus (L.)*
Meerkoet	Foulque macroule	*Fulica a. atra (L.)*
Korhoen	Tétras lyre	*Lyrurus t. tetrix (L.)*
Hazelhoen	Gélinotte des bois	*Tetrastes bonasia rhenana (Kleinschm.)*
Rode patrijs	Perdrix rouge	*Alectoris rufa (L.)*
Patrijs	Perdrix grise	*Perdix p. perdix (L.)*
Kwartel	Caille des blés	*Coturnix c. coturnix (L.)*
Fazant	Faisan commun	*Phasianus colchicus (L.)*

IV. VOGELS DIE MOGEN GEDOOD WORDEN

tijdens de jacht- en vogelvangstperiode, alléén door de dragers van een jacht- en vogelvangstverlof of bij middel van niet verboden tuigen.

IV. OISEAUX DONT LA DESTRUCTION EST AUTORISEE

en période de chasse ou de tenderie par des détenteurs d'un permis de chasse ou de tenderie et ce uniquement à l'aide d'engins non prohibés.

Spreeuw	Etourneau sansonnet	*Sturnus v. vulgaris (L.)*
Rosé-spreeuw	Martin roselin	*Pastor roseus (L.)*
Wielewaal	Loriot d'Europe	*Oriolus o. oriolus (L.)*
Huismus	Moineau domestique	*Passer d. domesticus (L.)*
Ringmus	Moineau friquet	*Passer m. montanus (L.)*
Goudlijster	Grive dorée	*Turdus dauma aureus (Holandre)*
Siberische lijster	Grive sibérienne	*Turdus s. sibiricus (Pall.)*
Kramsvogel	Grive litorne	*Turdus pilaris (L.)*
Grote lijster	Grive draine	*Turdus v. viscivorus (L.)*
Zanglijster	Grive musicienne	*Turdus ericetorum philomelos (Brehm)*
Rosse zanglijster	Grive musicienne occid.	*Turdus e. ericetorum (Turton)*
Amerikaanse dwerglijster	Grive petite amér. de l'Ouest	*Turdus u. ustulatus (Nuttall)*
Noordel. Amer. dwerglijster	Petite grive de Swainson	*Turdus ustulatus swainsoni (Cabanis)*
Koperwiek	Grive mauvis	*Turdus m. musicus (L.)*

Vale lijster	Grive pâle	*Turdus obscurus (Gmelin)*
Bruine lijster	Grive à ailes rousses	*Turdus eunomus (Temm.)*
Zwartkeellijster	Grive à gorge noire	*Turdus ruficollis atrogularis (Jarocki)*
Beflijster	Merle à plastron	*Turdus torquatus (L.)*
Merel	Merle noir	*Turdus m. merula (L.)*
Rotsmerel	Merle de roche	*Monticola saxatilis (L.)*
Blauwe rotsmerel	Merle bleu	*Monticola s. solitarius (L.)*

V. VOGELS DIE MOGEN GEVANGEN WORDEN

maar niet gedood, tijdens de vogelvangstperiode
door de dragers van een vogelvangstverlof of bij middel van niet verboden tuigen.

V. OISEAUX DONT UNIQUEMENT LA CAPTURE EST AUTORISEE

mais non leur destruction par les porteurs d'un permis de tenderie
en période légale et ce uniquement à l'aide d'engins non prohibés.

Appelvink	Gros-bec casse-noyaux	*Coccothraustes c. coccothraustes (L.)*
Groenling	Verdier d'Europe	*Chloris c. chloris (L.)*
Putter	Chardonneret élégant	*Carduelis carduelis britannica (Hartert)*
Noordse putter	Chardonneret élégant du Nord	*Carduelis c. carduelis (L.)*
Sijsje	Tarin des aulnes	*Carduelis spinus (L.)*
Kneu	Linotte mélodieuse	*Carduelis c. cannabina (L.)*
Fratertje	Linotte à bec jaune	*Carduelis f. flavirostris (L.)*
Barmsijsje	Sizerin flammé	*Carduelis f. flammea (L.)*
Klein barmsijsje	Sizerin flammé roussâtre	*Carduelis flammea cabaret (P.L.S. Müller)*
Langsnavel barmsijsje	Sizerin flammé d'Holboell	*Carduelis flammea holboelli (Brehm)*
Hornemann's barmsijsje	Sizerin blanchâtre	*Carduelis flammea Hornemanni (Holb.)*
Citroensijsje	Venturon montagnard	*Carduelis c. citronella (Pall.)*
Europese kanarie	Serin cini	*Serinus canarius germanicus (Laubmann)*
Grote goudvink	Bouvreuil écarlate.	*Pyrrhula p. pyrrhula (L.)*
Goudvink	Bouvreuil pivoine	*Pyrrhula pyrrhula europaea (Vieill.)*
Roodmus	Roselin cramoisi	*Carpodacus e. erythrinus (Pall.)*
Haakbek	Dur-bec des sapins	*Pinicola e. enucleator (L.)*
Kruisbek	Bec-croisé des sapins	*Loxia c. curvirostra (L.)*
Grote kruisbek	Bec-croisé perroquet	*Loxia pytyopsittacus (Borkhausen)*
Witband-kruisbek	Bec-croisé bifascié	*Loxia leucoptera bifasciata (Brehm)*
Vink	Pinson des arbres	*Fringilla c. coelebs (L.)*
Keep	Pinson du Nord	*Fringilla montifringilla (L.)*
Rotsmus	Moineau sombre	*Petronia p. petronia (L.)*
Grauwe gors	Bruant proyer	*Emberiza calandra (L.)*
Geelgors	Bruant jaune	*Emberiza citrinella (L.)*
Witkopgors	Bruant à calotte blanche	*Emberiza l. leucocephala (Gmelin)*
Bruinkopgors	Bruant à gorge brune	*Emberiza bruniceps (Brandt)*
Rosse gors	Bruant roux	*Emberiza rutila (Pall.)*
Wilgengors	Bruant auréole	*Emberiza a. aureola (Pall.)*
Cirlgors	Bruant zizi	*Emberiza c. cirlus (L.)*
Grijskapgors	Bruant à calotte grise	*Emberiza stewarti (Blyth)*
Ortolaan	Bruant ortolan	*Emberiza hortulana (L.)*
Grijze gors	Bruant fou	*Emberiza c. cia (L.)*
Bosgors	Bruant rustique	*Emberiza r. rustica (Pall.)*
Dwerggors	Bruant nain	*Emberiza pusilla (Pall.)*
Rietgors	Bruant des roseaux	*Emberiza s. schoeniclus (L.)*
IJsgors	Bruant lapon	*Calcarius l. lapponicus (L.)*
Sneeuwgors	Bruant des neiges	*Plectrophenax n. nivalis (L.)*

IMP. SNOECK-DUCAJU & FILS, GAND